

Uradni list

Evropske unije

C 74

Zvezek 48

Slovenska izdaja

Informacije in objave

23. marec 2005

Obvestilo št.	Vsebina	Stran
	I <i>Informacije</i>	
	
	II <i>Pripravljalni akti</i>	
	Evropski ekonomsko-socialni odbor	
	411. plenarno zasedanje, dne 15. in 16. septembra 2004	
2005/C 74/01	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – akcijski načrt: Evropska agenda za podjetništvo COM(2004) 70 final	1
2005/C 74/02	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o politiki na področju turizma in sodelovanju med javnim in zasebnim sektorjem	7
2005/C 74/03	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu za Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta o homologaciji motornih vozil v zvezi z možnostjo ponovne uporabe, recikliranja in ponovnega pridobivanja njihovih sestavin ter o spremembah Direktive Sveta 70/156/EGS COM(2004) 162 final – 2004/0053 (COD)	15
2005/C 74/04	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu za priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnosti COM(2004) 171 final – 2004/0066 (COD)	18
2005/C 74/05	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o „Predlogu Direktive Sveta o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (nova različica)“ COM(2004) 246 final – 2004/0079 (CNS)	21

SL

Cena:
18 EUR

(Nadaljevanje na naslednji strani)

<u>Obvestilo št.</u>	Vsebina (nadaljevanje)	Stran
2005/C 74/06	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o boljšem ekonomskem vladanju v EU	23
2005/C 74/07	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o „Sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – naša skupna prihodnost: politični izzivi in proračunska sredstva razširjene Evrope 2007-2013“ (COM(2004) 101 <i>final</i>)	32
2005/C 74/08	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Vlogi ženskih organizacij kot nedržavnih akterjev pri izvajanju Cotonoujskega sporazuma	39
2005/C 74/09	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora na temo „k 7. okvirnemu raziskovalnemu programu: potrebe po raziskovanju v okviru demografskih sprememb - kakovost življenja v starosti in tehnološke potrebe“	44
2005/C 74/10	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o „predlogu direktive Sveta o spremembi direktiv 66/401/EGS, 66/402/ES, 2002/54/ES in 2002/57/ES v zvezi s pregledi, opravljenimi pod uradnim nadzorom, in enakovrednostjo semen, pridelanih v tretjih državah“ COM(2004) 263 <i>final</i> – 2004/0086 CNS	55
2005/C 74/11	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora „o Sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomskemu in socialnemu odboru: Upoštevanje okoljskih vidikov pri evropski standardizaciji“ COM(2004) 130 <i>final</i>	57
2005/C 74/12	Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o kmetijstvu na primestnih območjih	62

II

(Pripravljalni akti)

EVROPSKI EKONOMSKO-SOCIALNI ODBOR

411. plenarno zasedanje, dne 15. in 16. septembra 2004

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – akcijski načrt: Evropska agenda za podjetništvo

COM(2004) 70 final

(2005/C 74/01)

Komisija je 11. februarja 2004 sklenila, da se v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske gospodarske skupnosti z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom posvetuje o sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – akcijski načrt: Evropska agenda za podjetništvo. (COM(2004) 70 final).

Strokovna skupina za enotni trg, proizvodnjo in potrošnjo, ki je bila odgovorna za pripravo zadevnega dela Odbora, je podala mnenje 14. julija 2004. Poročevalec je bil **g. Butters**.

Na svojem 411. plenarnem zasedanju 15.-16. septembra 2004 (seji dne 15. septembra) je Evropski ekonomsko-socialni odbor s 150 glasovi za, 1 proti in 6 vzdržanimi glasovi podal naslednje mnenje:

1. Stanje

1.1 V zaključkih lizbonskega predsedstva iz leta 2000 in v Evropski listini za mala podjetja je bila poudarjena pomembnost podjetniške dejavnosti za trajnostni razvoj v Evropi in potreba po ustvarjanju pogojev za tako politično okolje, ki bi spodbujalo podjetništvo.

1.2 Predsednik Evropske komisije **Romano Prodi** je zatem na pomladnem zasedanju Evropskega sveta leta 2002 v Barceloni izjavil, da bo Komisija predložila zeleno knjigo o podjetništvu pred pomladnim zasedanjem Evropskega sveta leta 2003. Komisija je to nalogo opravila januarja leta 2003, kar je sprožilo podrobno in odprto posvetovanje z interesnimi skupinami v naslednjih mesecih. Svet je na pomladnem zasedanju leta 2003 Komisijo pozval, naj akcijski načrt za podjetništvo predstavi na pomladnem zasedanju Sveta leta 2004.

1.3 Mnenje Odbora o zeleni knjigi je bilo odobreno na plenarnem zasedanju septembra 2003 ⁽¹⁾.

1.4 Komisija je nato februarja 2004 ⁽²⁾ sprejela akcijski načrt „Evropska agenda za podjetništvo“.

⁽¹⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004.

⁽²⁾ COM(2004) 70 final, stran 4.

2. Cilji tega mnenja

2.1 Tako kot v predhodnem mnenju o zeleni knjigi o podjetništvu v Evropi poskuša Odbor tudi v tem mnenju prispevati k stalnemu procesu razumevanja in spodbujanja podjetništva. To poskuša doseči z zagotovitvijo splošnih pripomb in podrobnejšo analizo akcijskega načrta. V mnenju bo Odbor nato predstavil niz konstruktivnih priporočil o tem, kako je to pobudo mogoče spremeniti v stvarne in prijemljive pobude, ki bodo v korist sedanjim in prihodnjim generacijam evropskih podjetnikov.

3. Splošne pripombe o akcijskem načrtu: ali dosega svoj zastavljeni cilj, tj. zagotavljanje „strateškega okvira za pospeševanje podjetništva“?

3.1 V zeleni knjigi o podjetništvu v Evropi je jasno izraženo razumevanje vprašanja in razsežnost izziva, kot je dvig ravni podjetništva v EU. Odbor se v svojem mnenju tega zaveda in Komisiji izreka priznanje za zeleno knjigo in nadaljnji proces odprtega in podrobnega posvetovanja.

3.2 Na osnovi zelene knjige akcijski načrt zagotavlja nadaljnjo analizo evropskega podjetniškega izziva. Cilji akcijskega načrta so upravičeno visoko zastavljeni, vendar so nekatera prizadevanja neopredeljena. Akcijski načrt v celoti daje vtis nejasnega in konservativnega dokumenta. Vsebuje le malo ustvarjalnosti, nakazane v zeleni knjigi in na javnih posvetovanjih, in pogosto raje navaja obstoječe pobude. Ponuja le malo mehanizmov za izvedbo in ne določa niti odgovornosti za izvedbo niti postopkov spremljanja in vrednotenja.

3.3 Ena od ključnih točk, ki so se oblikovale na razpravah med pisanjem zelene knjige in na nadaljnjih posvetovanjih, je bil širok razpon področij politike, ki vplivajo na podjetnike, in potreba po horizontalnem pristopu k opredeljenim izzivom, ki izhaja iz tega. Akcijski načrt interesnim skupinam sploh ne pokaže, da je ta pobuda prejela kaj več kot zgolj simbolično podporo služb Komisije zunaj GD za podjetništvo ali uprav držav članic. Brez take podpore pa bo akcijski načrt imel minimalen vpliv.

3.4 Komisija je na svoje posvetovanje prejela 250 odgovorov. Čeprav se Odbor zaveda transparentnosti, ki jo je Komisija pokazala z objavo vseh prejetih prispevkov na svoji spletni strani, akcijski načrt vsebuje le nekaj konkretnih sklicev na pripombe in bralcu ni jasno, kako so se odgovori analizirali in upoštevali. Glede na razsežnost te naloge in nastalo zanimanje v vsej EU bi bilo obžalovanja vredno, če se teh odgovorov ne bi pozorno obravnavalo. Če pa se jih je upoštevalo, bi to moralo biti razvidno iz akcijskega načrta.

3.5 V akcijskem načrtu bi bilo mogoče potrditi heterogenost malih in srednje velikih podjetij ter upoštevati, da ta raznolikost namesto splošnih političnih zahteva bolj osredotočene rešitve. Nedavno sporočilo Komisije o „Spodbujanju združnih podjetij v Evropi“⁽¹⁾ na primer potrjuje pomen spodbujanja zadržev v Evropi, akcijski načrt pa bi moral vključevati korelacijsko povezavo s posebno vlogo združnih podjetij⁽²⁾. Prav tako se potrebe samozaposlenih podjetnikov bistveno razlikujejo od potreb korporativnih družb⁽³⁾. Poleg takih posebnih oblik lastništva podjetij bi bilo treba v akcijskem načrtu upoštevati potrebo po prilagajanju politike podjetjem s posebnimi potrebami in značilnostmi, kot so na primer inovativna podjetja v fazi zagona ali uveljavljena podjetja, ki se ukvarjajo z bolj običajnimi dejavnostmi.

3.6 Odbor je prepričan, da je prav tako pomembno spodbujati podjetniško miselnost v javnem sektorju. Čeprav razume, da se akcijski načrt osredotoča na podjetništvo v smislu ustanovitve, vodenja in razvijanja podjetij, bi prav tako lahko ponovno poudaril potrebo po spodbujanju podjetniškega razmišljanja v javnih upravah.

⁽¹⁾ COM (2004) 18.

⁽²⁾ Glej mnenji EESO 242/2000 (Olsson) in 528/2004 (Fusco & Glorieux) za nadaljnje vire v zvezi s pomenom združnih podjetij.

⁽³⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točki 5.4 in 6.12.

3.7 Struktura

3.7.1 V svojem mnenju o zeleni knjigi je Odbor priporočil, „da se vsebina akcijskega načrta razdeli na dve ločeni področji:

— Spodbujanje podjetniškega duha: ta dejavnost bi morala biti usmerjena k razvijanju kulture podjetništva, „obnovi“ in izboljšanju ugleda podjetnika, tako med morebitnimi podjetniki v šolah, na univerzah in v družinskih krogih kakor tudi v javnih in zasebnih službah, zlasti finančnih ustanovah ter evropskih upravah in upravah držav članic.

— Ustvarjanje pogojev za spodbujanje podjetniške dejavnosti: to je usmerjeno k opredelitvi programa operativnih ukrepov za spodbujanje poslovne dejavnosti kot odgovor na deset vprašanj v zeleni knjigi.“⁽⁴⁾

3.7.2 Odbor na splošno soglašala s področji, zajetimi v petih strateških političnih področjih, vendar je zaskrbljen zaradi pomanjkanja konkretnih ukrepov, opisanih znotraj vsakega področja. Nadalje Odbor vztraja, da bi bil zgoraj navedeni pristop z dvema težiščema doslednejši od nekoliko poljubnega značaja teh petih strateških področij politike. Zdi se, da je teh pet političnih področij nedoslednih, da se medsebojno prekrivajo ter da zajemajo štiri globalne izzive in eno posebno vprašanje (izboljšanje dostopa do financiranja).

3.7.3 Kljub temu bodo v nadaljevanju tega mnenja posebne pripombe glede akcijskega načrta zaradi doslednosti razdeljene na teh istih pet področjih.

3.7.4 Odbor je prepričan, da je v dokumentu Komisije oblikovana širša agenda. V naslednji fazi je treba opredeliti tako posebne ukrepe in mehanizme politike, spremljanja in pregledovanja kakor tudi kazalnike podjetništva in podatke, ki bodo zagotavljali napredek.

4. Konkretno pripombe glede petih strateško najpomembnejših področij

4.1 Odbor za vsako od petih strateško najpomembnejših področij opredeli številne posebne prednostne naloge.

4.1.1 Spodbujanje podjetniške miselnosti

4.1.1.1 To mora biti dolgoročni cilj, ki vključuje mnoge organe na mnogih različnih ravneh. GD za podjetništvo potrebuje tako podporo GD za izobraževanje in kulturo kakor tudi nacionalnih in subnacionalnih agencij, vključenih v oblikovanje in izvedbo izobraževalne politike.

⁽⁴⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točka 2.2.2.

4.1.1.2 Kakor je poudarjeno v zeleni knjigi, podjetnike motivirajo zelo različni dejavniki, na primer finančni dobiček, neodvisnost ali zadovoljstvo pri delu. Ne glede na njihovo motivacijo je **bistveno, da se morebitni in obstoječi podjetniki zavedajo družbenih odgovornosti, ki jih prinaša lastništvo podjetja.**

4.1.1.3 Odbor pozdravlja priporočila akcijskega načrta v zvezi z mladimi, vendar hkrati poudarja **demografsko težnjo staranja prebivalstva v Evropi.** Bilo bi brezbrizno, če ne bi ustvarili okolja, ki bi ponujalo možnosti za lastništvo podjetij tudi starejšim prebivalcem, ki so za to usposobljeni (imajo spretnosti, sposobnost upravljanja, kapital itd.) za ustanovitev in vodenje podjetij.

4.1.1.4 Odbor prav tako pozdravlja, da akcijski načrt poudarja posebne potrebe podjetnic. Ženske, ki nameravajo ustanoviti in voditi podjetje, se soočajo s posebnimi praktičnimi, ekonomskimi in kulturnimi izzivi, ki se med državami članicami znatno razlikujejo. Uradniki bi lahko bolje ocenili te izzive in se jim odzvali, če bi v postopek oblikovanja politike vključili uspešne in neuspešne podjetnice.

4.1.1.5 V več državah članicah se je razvila dolgoletna tradicija podjetniških programov v šolah. Nobene potrebe ni, da bi ponovno izumili kolo, zato bi akcijski načrt moral temeljiti na analiziranju, izmenjavi in spodbujanju sprejetja dobre prakse. Komisija je v devetdesetih letih dvajsetega stoletja na tem področju uskladila več dragocenih NAJBOLJŠIH projektov. Ugotovitve in priporočila, ki izhajajo iz njih, bi se morala veljati za neprecenljiva pri oblikovanju politik akcijskega načrta.

4.1.1.6 **Mehanizmi za pospeševanje nadaljnega vključevanja članskih poslovnih organizacij v projekte skupaj s šolami** bi morali biti sestavni del novega večletnega programa Komisije za mala in srednje velika podjetja za obdobje 2006–2010.

4.1.1.7 Vendar je za nastanek bolj podjetniške družbe v Evropi treba storiti še kaj več kot samo vzgajati prihodnje podjetnike. Ta politika bo padla na neplodna tla, če Evropa ne bo hkrati ustvarila okolja, ki bo morebitnim podjetnikom omogočalo uspeh. To pomeni, da je treba **zagotoviti, da bo mnogo več akterjev** v poslovnem okolju, od javnega in zasebnega sektorja do širše družbe, razumelo in cenilo pomen podjetništva. Podjetništvo bi zato morali sprejeti tako uradniki v javnem sektorju, ki si prizadevajo opravljati svoje dolžnosti učinkovito, kakor tudi tisti, ki se ukvarjajo z vodenjem podjetij.

4.1.1.8 Odbor je prepričan, da bi si politika morala prizadevati za **manj dramatično prikazovanje podjetništva**, tako da bi odstranila navidezne in dejanske pregrade med podjetniki in preostalo družbo. Sodobni načini dela ljudem omogočajo, da

preizkusijo različne načine vključevanja v gospodarstvo in da je sprememba statusa zaposlenega v samozaposlenega oz. delodajalca in obratno sorazmerno enostavna. Tako bi moralo mnogo več ljudi dojeti podjetništvo bodisi kot dolgoročno bodisi kot kratkoročno možnost. To bo imelo dvojno prednost, po eni strani spodbujanje vedno več ljudi k razmišljanju o lastništvu oz. upravljanju podjetja kot o pozitivni možnosti, po drugi strani pa se bo hkrati izboljšal odnos do podjetnikov med mnogimi interesnimi skupinami. Pri ustvarjanju takega okolja je treba posvetiti pozornost možnosti prijave in odjave podjetja tako, da so birokratski postopki čim krajši. Potreba po tem je posebej izrazita v nekaterih novih državah članicah, od koder se poroča o preveč težavnih upravnih postopkih ob spremembi statusa samozaposlenega v status zaposlenega, začetek samostojne dejavnosti pa je birokratsko zelo oviran.

4.1.1.9 Hkrati morajo oblasti in druge interesne skupine zagotoviti, da se olajšanega spreminjanja teh različnih delovnih statusov ne zlorablja. Za doseg ravnesja je pomembno, da delojemalci ali brezposelni ne začnejo samostojne dejavnosti na podlagi prigovarjanj ali prisile, če v to niso prepričani po lastni presoji, in da manj tankovestni delodajalci ne smejo opustiti svojih odgovornosti do delojemalcev (!).

4.1.2 Spodbujanje vedno več ljudi k podjetništvu

4.1.2.1 V akcijskem načrtu je dobro obdelano osrednje vprašanje **primerne ravnovesja med tveganjem in nagrado.**

4.1.2.2 Odbor z zanimanjem pričakuje sporočilo Komisije o **prenosih podjetij.** To bo predvidoma nadgradnja njenega dragocenega poročila o NAJBOLJŠIH iz maja 2002 in nadaljevanje naloge, da se povečajo vlaganja in spodbudi zavest uradnikov v državah članicah in finančne skupnosti o tem pomembnem političnem področju. Treba se je lotiti reševanja več posebnih problemov, da bi se olajšal prenos, in čim bolj povečati možnosti za kontinuiteto podjetij. Zlasti davčne ureditve, davki na dediščino, zakonodaja o dedovanju in zakonodaja o podjetjih sedaj otežujejo nasledstvo podjetij, zato jih je treba predelati.

4.1.2.3 Akcijski načrt upravičeno izpostavlja **stigma zaradi neuspeha** kot precejšnjo oviro za povečanje podjetniške dejavnosti. S tem izzivom se je delno mogoče soočiti s pomočjo uspešnih strategij za spodbujanje družbene zavesti o podjetništvu. Vendar je treba več neposredne pozornosti posvetiti odnosu finančnih ustanov, ki morajo postati bolj prožne pri obravnavanju posameznikov ob zapiranju podjetij. Odbor priporoča, da Komisija finančnim ustanovam predloži dokaze, da za podjetnike s predhodnimi (uspešnimi ali neuspešnimi) izkušnjami obstaja večja verjetnost, da bodo pri novih podvigih uspeli.

(!) UL C 10 z dne 14.1.2004, točka 5.3.

4.1.2.4 V tem procesu je pomembno vzpostaviti ravnovesje med omogočanjem ponovnega začetka tistim, ki so propadli „pošteno“, in zagotavljanjem prepovedi za nezakonito ravnanje. Stečajna zakonodaja mora torej postati manj stigmatizirajoča in bolj transparentna.

4.1.2.5 Čeprav Odbor pogoša bolj podrobno opredelitev predvidenih posebnih ukrepov, pozdravlja dejstvo, da se akcijski načrt sklicuje na nadaljnje delo Komisije in držav članic v zvezi s **programi socialne varnosti za podjetnike**.

4.1.3 Priprava podjetnikov za rast in konkurenčnost

4.1.3.1 Raziskave kažejo, da obstaja potreba po usposabljanju in zagotavljanju podpore lastnikom oz. upravljavcem podjetij, zlasti pri trženju. Prav tako je prišlo do bistvenega napredka pri prenosu znanja v mala in srednje velika podjetja prek zaposlovanja in močnejših vezi med raziskovalnimi ustanovami in skupnostjo malih in srednje velikih podjetij. Mentorske programe, kjer se mlada podjetja/podjetniki lahko učijo od izkušenih, je treba razvijati in podpirati.

4.1.4 Izboljšanje pretoka finančnih sredstev

4.1.4.1 Odbor pozdravlja predlog za spodbuditev držav članic k izmenjavi izkušenj glede dobre prakse in za izdelavo nadaljnega akcijskega načrta za elektronsko nabavo.

4.1.4.2 Glede dostopa do financiranja Odbor priporoča **bolj celovit pristop**, ki vključuje:

- **spodbujanje poslovnega čuta lastnikov oz. upravljavcev podjetij**, da bi razumeli, kaj je potrebno za pridobitev financiranja za rast. To bi bilo mogoče doseči preko pooblaščenih mrež za poslovno podporo;
- **spodbujanje zavesti finančnih ustanov o potrebah podjetij**, ki skušajo pridobiti finančna sredstva in podporo za rast: to pa pomeni, da je treba spodbujati večje razumevanje za podjetništvo v finančnem sektorju;
- **dostop manjših podjetij do javnih naročil**. To je najbolj neposredna oblika ukrepanja z vidika povpraševanja, ki ga javni sektor še lahko prenese. Kakor je Odbor ugotovil v mnenju o zeleni knjigi, je mnogo preprek, ki malim podjetjem omejujejo dostop do javnih naročil⁽¹⁾, pri tem pa se državni uradniki podobno srečujejo z upravnimi ovirami. Vendar morebitne koristi za obe strani in za gospodarstvo upravičujejo nadaljnja razmišljanja in ukrepe na tem področju. ZDA ponujajo pozitiven model, pri katerem si zvezna ministrstva in agencije prizadevajo z malimi podjetji skleniti pogodbe za 23 % javnih naročil;
- **poenostavitev in skrajšanje postopkov za izpolnjevanje davčnih predpisov**. Čeprav akcijski načrt na tem področju

daje nekaj zanimivih zamisli, to še ni bilo dovolj domišljeno. Odbor se zaveda, da imajo pristojnost za izvedbo konkretnih ukrepov državne in, v nekaterih primerih, regionalne ali celo lokalne oblasti. Odbor ponovno poziva k **davčnim spodbudam za ponovno investiranje dobička nazaj v posel**⁽²⁾, kar v akcijskem načrtu sploh ni omenjeno.

4.1.5 Ustvarjanje regulativnega in upravnega okvira, ki je bolj naklonjen malim in srednje velikim podjetjem

4.1.5.1 Mnenje Odbora o zeleni knjigi je izpostavilo potrebo po političnih možnostih za podporo malim podjetjem, ki bi bile „vgrajene vodoravno, v vsa zadevna področja oblikovanja politike (zaposlovanje, obdavčenje, okolje, izobraževanje itd.), in navpično, na vseh ravneh oblikovanja politike“⁽³⁾. Kljub širši spodbudi iz junija 2002, tj. Svežnju za boljšo zakonodajo, pa mnoge službe Komisije še vedno niso sposobne ustrezno oceniti učinka predlogov politike na mala in srednje velika podjetja ali na druge interesne skupine. **Odbor zato podpira nedavne pozive k uvedbi funkcije podpredsednika Evropske komisije z bolj neposredno odgovornostjo za nadzor regulativne reforme**.

4.1.5.2 Širše gledano še vedno obstaja precej manevrskega prostora za **izboljšanje postopkov ocenjevanja regulativnega učinka**, ne samo znotraj Komisije, temveč tudi v Parlamentu in Svetu.

4.1.5.3 Odbor obžaluje, da se več ne omenja pristop „**najprej je treba razmišljati v malem**“. To pomeni, da je treba vse predpise ali zakonodajo oblikovati ob upoštevanju posebnih lastnosti in izzivov malih podjetij. Osrednja točka tega pristopa je ocenjevanje posebnih poslovnih učinkov vse nove in obstoječe zakonodaje na mala in mikro podjetja. Če bi se uresničeval v celotnem postopku oblikovanja politike EU, bi ta pristop sam predstavljal najpomembnejši prispevek institucij k obsežnejši podjetniški dejavnosti.

4.1.5.4 Nedavni vstop 10 novih držav članic EU prinaša veliko večji obseg malih in srednje velikih podjetij, od katerih imajo mnoga težave s sprejemanjem obstoječe zakonodaje EU, še preden lahko sploh pregledajo predloge za morebitne nove regulativne predloge. Komisija mora zato graditi na raznih posameznih pobudah, pri čemer mora proaktivno ugotavljati, kaj o njih meni skupnost malih in srednje velikih podjetij. Še bolj pomembno je, da mora Komisija pokazati upoštevanje širšega okvira, če naj bi se izognila nezadovoljstvu in kulturni vrzeli med ustanovami in politiko EU na eni strani ter malimi podjetji na drugi strani.

⁽¹⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točki 6.10.1 in 6.10.2.

⁽²⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točka 6.11.1.

⁽³⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točka 6.2.1.

4.1.5.5 Odbor poudarja pomen učinkovitega dialoga med Komisijo in predstavniki malih in srednje velikih podjetij. Posvetovanja z malimi in srednje velikimi podjetji prek njihovih predstavniških organizacij bi morala biti v središču vseh posvetovalnih postopkov Komisije. Da bi se to olajšalo in zagotovilo, da bodo vse službe Komisije tudi v prihodnje seznanjene s stališči malih in srednje velikih podjetij, Odbor priporoča, da se kot izhodišče uporabi vloga odposlanca malih in srednje velikih podjetij in da se v **okviru nove Komisije imenuje komisarja za mala in srednje velika podjetja**. Osrednja naloga te vloge bi morala biti nadzorovanje izvajanja načela „najprej je treba razmišljati v malem“ v Komisiji sami.

4.1.5.6 Enaka načela dialoga veljajo za socialne partnerje, ki se ukvarjajo z mnogimi zelo pomembnimi vprašanji za prihodnje in sedanje podjetnike. Odbor priporoča pregled socialnega dialoga – načeloma na ravni EU, v nekaterih primerih tudi na nacionalni ravni – da se preuči, kako formalizirati bolj sorazmerno raven sodelovanja vedno bolj pomembne in raznolike skupnosti malih in srednje velikih podjetij.

4.1.5.7 S posebnim sklicem na pravila v zvezi z državno pomočjo Odbor toplo pozdravlja vzpostavitev instrumenta za ugotavljanje pomoči, ki po vsej verjetnosti ne bo znatno vplivala na konkurenčnost. Pomembno je na primer, da postopki državne pomoči ne ovirajo raziskovanja in izvajanja inovativnih načinov za odpravo morebitnih finančnih vrzeli za mala podjetja.

5. Priporočila za doseganje čim večjega pozitivnega učinka akcijskega načrta

5.1 Odbor se zavzema za naslednja pojasnila in/ali izboljšanje postopkov:

5.1.1 **Skladnost pristopov podjetniške politike:** jasno je, da ima znotraj Komisije GD za podjetništvo ključno vlogo pri usmerjanju napredka. Akcijski načrt omenja vsa področja podjetniške politike Komisije in, kakor je priporočil Odbor v svojem mnenju o zeleni knjigi⁽¹⁾, mora biti to razvidno tudi iz posamičnih političnih pobud GD. Zlasti večletni program Komisije za mala in srednje velika podjetja za obdobje 2006–2010 mora pokazati jasno zvezo z akcijskim načrtom za podjetništvo in nadalje zagotoviti mehanizem za odzivanje na vrsto njegovih prednostnih nalog.

5.1.2 **Vrednotenje:** kljub nekaterim nedavnim izboljšavam, poslovna skupnost ni zadovoljna z uporabljenim pristopom za vrednotenje Evropske listine za mala podjetja. Sedaj ta omogoča državnim uradnikom na ravni EU in na nacionalni ravni, da nastopajo v dvojni vlogi „sodnika in porote“. Ključno je, da so predstavniki podjetij bolj dejavno vključeni v vrednotenje akcijskega načrta.

5.1.3 **Treba je opredeliti okvir za bodoče naknadno vrednotenje,** da se omogočijo nenehne izboljšave politike. V to morajo biti vključeni uradniki Komisije in držav članic ter priznani predstavniki podjetij na ravni EU in na nacionalni ravni.

5.1.4 **Ustrezni kazalniki rezultatov so bistveno orodje pri zastavljanju in merjenju ciljev za povečanje podjetniške dejavnosti.** To je Odbor priporočil v svojem prejšnjem mnenju⁽²⁾ in poudaril v zaključkih Sveta za konkurenčnost z dne 20. februarja. Taki podatki bodo omogočili tudi primerjalno študijo politike in podjetniškega okolja držav članic.

5.1.5 **Jasni časovni okviri:** zaključki Sveta za konkurenčnost z dne 20. februarja pozivajo Komisijo k izdelavi bolj ambicioznega časovnega razporeda. Da bi bil časovni razpored učinkovit, mora biti tudi natančen in usmerjen k ciljem. Odbor razume, da je Komisija, odkar je objavila akcijski načrt, izdelala niz delovnih listov, natančneje opredeljenih ciljev in razporedov za posebne ukrepe. V istem duhu, ki je prevladoval na posvetovanjih, Odbor poziva Komisijo, naj spodbuja uporabo teh delovnih listov in omogoči, da so na razpolago zainteresiranim strankam.

5.1.6 **Spremljanje procesa in posredovanje odgovornosti:** Komisija ne more in ne sme izvajati večine potrebnih ukrepov, vendar mora pozorno nadzorovati in spremljati napredek pri izvajanju akcijskega načrta. Hkrati je bistvenega pomena, da se odgovornost za izvedbo raznih ukrepov posreduje na ustrezno raven in da se vse zadevne stranke obvesti o dogovorjenem časovnem razporedu. To zahteva usklajeno vključevanje raznih akterjev, zato Odbor priporoča naslednje pobude, da se zagotovi njihovo sodelovanje pri nadaljnjem delu.

5.1.7 Da bi razširili sodelovanje Komisije v procesu, je treba **vzpostaviti določeno obliko odbora za spremljanje akcijskega načrta** v okviru spremenjene strukture Komisije po novembru 2004. Ta bi vključeval predstavnike vsakega od ustreznih generalnih direktorotov, v katerih se oblikujejo zakonski predlogi, ki zadevajo podjetja, in tudi tistih generalnih direktorotov, ki so odgovorni za nadzor izvajanja programov Skupnosti, ki izhajajo iz akcijskega načrta.

5.1.8 Ustanovitev **delovne skupine ustreznih državnih uradnikov** bi povečala njihovo vključevanje v proces. Ta bi morala na rednih sestankih razpravljati o konkretnih vidikih priporočil akcijskega načrta, prikazati napredek in ugotavljati pomanjkljivosti.

⁽¹⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točka 4.3.

⁽²⁾ UL C 10 z dne 14.1.2004, točka 8.4, zadnja alinea.

5.1.9 Ključno je, da se poslovna skupnost dejavno vključi v izvajanje, spremljanje in vrednotenje akcijskega načrta. S tem ima Odbor v mislih poslovno skupnost v najširšem smislu, kar zajema podjetja vseh oblik in velikosti, od samozaposlenih do multinacionalnih korporacij in od združenih podjetij do delniških družb. Kakršen koli neuspeh pri doseganju tako širokega vključevanja pomeni tveganje, da bo poslovna skupnost izključena iz potekajočega procesa, kar bo posledično zmanjšalo njen vpliv na najnižjo raven. Odbor torej priporoča **sistematičen pristop k posvetovanju s poslovno skupnostjo med celotnim procesom** prek njenih priznanih predstavnikov na ravni EU in držav članic.

5.1.10 Kot so pokazali odzivi na zeleno knjigo, se za podjetništvo zanima vedno več akterjev zunaj skupnosti malih in srednje velikih podjetij. Sindikati se na primer na splošno zavedajo pomena podjetniške politike. **Vsem takim interesnim skupinam bi morali omogočiti, da prispevajo k izvajanju akcijskega načrta.**

5.1.11 Na splošno Odbor priporoča, naj si celotna Komisija prizadeva, da bi akcijski načrt ostal v središču pozornosti tako tistih, ki oblikujejo politiko, kakor tudi širše skupnosti. **Stalne**

promocijske dejavnosti in kampanje za spodbujanje zavedanja posebnih ciljev v okviru celotnega načrta bodo pripomogle k ohranjanju zagona in vključevanju zelo različnih akterjev, ki so potrebni za uspeh te nadvse pomembne pobude.

6. Zaključki

6.1 Odbor pozdravlja akcijski načrt Komisije in ponovno izreka priznanje GD za podjetništvo za njegova prizadevanja, odkar se je ta proces začel v začetku leta 2002. Odbor se zaveda, da morajo mnogo potrebnih ukrepov sprejeti oblikovalci politike zunaj GD za podjetništvo.

6.2 Akcijski načrt je zgolj izhodiščna točka nenehnega in dolgoročnega procesa. Ta proces bo uspešen samo, če se vodovno poveže prek širokega obsega področij politike in navpično prek oblikovalcev politike na mnogih ravneh. Akcijski načrt in druge z njim povezane prihodnje pobude Komisije morajo sprožiti pozitiven odziv teh oblikovalcev politike. Odbor poziva zlasti druge generalne direktorate in oblasti držav članic k dejavnemu vključevanju.

V Bruslju, 15. septembra 2004

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o politiki na področju turizma in sodelovanju med javnim in zasebnim sektorjem

(2005/C 74/02)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 29. januarja 2004 v skladu s členom 29(2) poslovnika sklenil izdati mnenje na lastno pobudo o: politiki turizma in sodelovanju med javnim in zasebnim sektorjem.

Strokovna skupina za notranji trg, proizvodnjo in potrošnjo, zadolžena za pripravo del Odbora na tem področju, je sprejela mnenje 14. julija 2004 (poročevalec: g. Mendoza).

Na 411. plenarnem zasedanju z dne 15. in 16. septembra 2004 (seja z dne 15. septembra 2004), je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje z 148. glasovi za, 1. proti in 3 vzdržanimi.

1. Uvod

1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je v okviru svojih obveznosti na področju turističnega sektorja v Evropi na plenarnem zasedanju z dne 29. oktobra 2003 sprejel mnenje na temo *družbeno trajno uravnoteženega turizma za vsakogar*.

1.1.1 Mnenje je bilo predstavljeno leta 2003 na Evropskem turističnem forumu kot prispevek k splošnemu izboljšanju turizma in zlasti dostopnega turizma v okviru evropskega leta prizadetih oseb.

1.2 Mnenje postavlja splošen okvir za analizo, splošna načela in predloge z namenom določitve prihodnosti turističnega sektorja v njegovih številnih in raznovrstnih oblikah. Izbranih je bilo 10 pomembnih vidikov. Za vsakega od slednjih je bilo predlaganih 10 pobud, kar je pripeljalo skupaj do 100 konkretnih pobud, katerih namen je, posamično in v celoti, zasnovati trajno uravnotežen in dostopen turizem za enaindvajseto stoletje.

1.3 S slednjim kot oporno točko želi EESO z novim mnenjem o *politiki na področju turizma in sodelovanju med javnim in zasebnim sektorjem* opredeliti dejavnosti in potrebne ukrepe, ki bodo zastavljene cilje naredili izvedljive in omogočili njihovo praktično izvedbo. Pravtako želi preučiti posameznike, sektorje, organizacije, telesa in inštitucije, zadolžene za njihovo izvedbo, tako v okviru svojih lastnih in posebnih pristojnosti in odgovornosti kot v sodelovanju z drugimi akterji.

1.4 Cilj pričujočega mnenja je razčleniti in predlagati metode za sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem, zlasti med organi oblasti in zasebnimi podjetji ter organizacijami delodajalcev. Nanaša pa se tudi vidike, ki vključujejo ostale akterje turističnega sektorja kot npr. delavce in sindikate, združenja potrošnikov itd. Cilj je, da bi v končni fazi vsi akterji bili odgovorni znotraj svojih pristojnosti in pa, da bi se našli mehanizmi in sredstva za usklajevanje dejavnosti z ostalimi vpletenimi akterji s področja upravljanja in politike turizma. To naj

bi pripomoglo k izboljšanju konkurenčnosti in trajnosti v sektorju.

1.5 Treba je vedeti, da se je sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem povsod izkazalo kot dobro sredstvo za izboljšanje kakovosti, trajnosti in konkurenčnosti v turizmu neglede na različno stopnjo pomembnosti in razvitosti le-tega širom po Evropi.

1.6 Javna predstavitev mnenj, ki se je odvila v španskem mestu Sevilji 15. aprila 2004, je nazorno pokazala, da obstajajo številne pozitivne izkušnje uspešnega sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem in opozorila na nujnost nadaljevanja po tej poti, če želimo napredek v kakovosti, trajnosti in konkurenčnosti turističnega sektorja. V razširjeni Evropi bo turistična dejavnost nedvomno igrala pomembno vlogo, zato si ti cilji zaslužijo še toliko večjo pozornost.

2. Določitev akterjev in področij v turističnem sektorju: javni in zasebni sektor

2.1 Namen tega mnenja ni natančna opredelitev javnega in zasebnega sektorja. Vendar pa se nam za ponazoritev in osredotočenje nadaljne analize zdi smiselno podati grobo definicijo obeh sektorjev in predstaviti njuno stališče do medsebojnega sodelovanja v turističnem sektorju.

2.2 Javni sektor sestavljajo različne ravni oblasti (lokalna, regionalna, nacionalna in mednarodna), ter organi in inštitucije, ki so večinoma odvisni od prvih in so financirani iz davkov ali javnih sredstev. Pokriva torej široko paleto inštitucij, kot npr. izobraževalne ustanove, ustanove za spodbujanje in tudi ustanove v obliki zasebnih ali mešanih družb z natančno določenimi pristojnostmi, z natančno določeno vlogo v družbi in ki se osredotočajo na pospeševanje javnih dobrin. Treba je navesti izkušnje na trgu dejavnih javnih podjetij, kot npr. španskega Paradorsa in portugalskega Pousadasa. Javni sektor navadno priskrbi številne osnovne storitve, na katere se opirajo podjetja pri razvoju svojih dejavnosti.

2.2.1 Posebno omembo si zaslužijo ustanove, ki so pristojne za spodbujanje turizma in informiranje, saj je na teh področjih sodelovanje nujno potrebno za opredelitev ciljev in skupnih ukrepov.

2.2.2 Z vidika javnega sektorja lahko raznolike oblike sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem prinesejo nove oblike financiranja različnih dejavnosti, še posebej tistih, ki so povezane s spodbujanjem, grajenjem infrastrukture, izboljšanjem kakovosti itd.

2.3 Zasebni sektor pa je sestavljen ne samo iz podjetij v njihovih najraznovrstnejših oblikah, od kooperativ do samostojnih podjetnikov, ampak v veliki meri tudi iz socialnih partnerjev, sindikatov, združenj podjetij in državljanov kot potrošnikov in zasebnikov, katerih se družbeno blagostanje neposredno dotika. Njihovi interesi in cilji so predvsem osebni in individualne narave, a tudi širše družbeni, v kolikor njihove dejavnosti neposredno ali posredno vplivajo na družbo kot celoto, do katere so odgovorni tako v svojih dejavnostih kot opuščanjih.

2.3.1 Pravtako lahko *podjetja razdelimo* glede na velikost: velika podjetja, mala in srednje velika podjetja (MSP) in mikro podjetja. Zdi se, da je velikost odločilen faktor, ko gre za opredelitev področja sodelovanja; mala in srednje velika podjetja kažejo namreč več zanimanja za slednje, morda zaradi tega, ker so bolj odvisna in potrebujejo pomembnejšo podporo za uresničitev svojih ciljev. Pomemben dejavnik je tudi obseg dejavnosti. Lokalna in regionalna podjetja so dozvetnejša za sodelovanje kot velike multinacionalke, ki so navadno manj prožne zaradi centralizirane strukture in poenotenga načina vodenja in imajo bolj raznolike interese, razpršene po različnih turističnih destinacijah.

2.3.2 Gospodarske in družbene akterje pa lahko razdelimo glede na funkcijo družbenih skupin, ki jih zastopajo, npr. delodajalce in delojemalce. Jasno je, da imajo njihove organizacije bistven pomen pri vzpostavljanju partnerstva med javnim in zasebnim sektorjem. Kajti tudi, če zastopajo predvsem zasebne interese, so njihovi skupni interesi zelo blizu javnim interesom in jih je tako lažje usklajevati. Strokovnost njihovih predstavnikov je lahko - in navadno tudi je - ključni dejavnik uspešnosti pri vzpostavitvi partnerstva.

2.3.3 Družbeni sektor ponuja veliko število zasebnih organizacij in ustanov različnih vrst, ki, podobno kot predstavniki gospodarskih in družbenih akterjev zastopajo zasebne in skupne interese. Omenimo lahko zveze potrošnikov, organizacije za zaščito okolja, sosedska združenja. Ponavadi gre za dobre partnerje v projektih sodelovanja na področju turizma, ki včasih uspejo pritegniti tudi druge akterje.

2.3.4 Četudi to ni povsem namen pričujočega mnenja, se nam zdi pravilno omeniti, da so možne in željene tudi druge oblike sodelovanja med javnimi ustanovami na različnih ravneh in podjetji različnih vrst. Sodelovanje je lahko vertikalne ali horizontalne narave.

3. Trenutno stanje

3.1 Trenutni spekter odnosov med javnim in zasebnim sektorjem lahko opišemo s pomočjo štirih grobih modelov. Kljub temu, da se ti skoraj nikoli ne pojavljajo v čisti obliki, nakazujejo trenutne težnje v praksi.

3.1.1 **Nasprotovanje.** Gre za model nasprotovanja. Sektorja se obnašata kot nasprotnika oziroma mislita, da sta v nasprotju drug z drugim. Zasebni sektor pogosto vidi v javnem oviro za doseg svojih ciljev na področju donosnosti zaradi neprimerosti infrastruktur, ki jih ponuja javni sektor, nujnih za normalen razvoj dejavnosti zasebnega in pa zaradi pomanjkanja oziroma slabe kakovosti javnih storitev za turiste ali turistično industrijo. Ali pa podjetja v javnih ustanovah vidijo zgolj pobiralce davkov, vedno bolj požrešne v turističnem sektorju, ki je podvržen močni konkurenčnosti v cenah. Različne stopnje obdavčenja po državah, regijah in lokalnih skupnostih so vir izkrivljanja konkurence, zaradi česar podjetja zahtevajo usklajitev davkov, kot npr. DDV na področju turističnih storitev. Zasebni sektor ima torej občutek, da se mora boriti proti javnemu, kar pa seveda zmanjšuje prej kot povečuje njegovo konkurenčnost.

3.1.1.1 V razmerah možnega odnosa nasprotovanja, javne ustanove lahko vidijo v zasebnem turističnem sektorju vir težav in ovir, ki izkrivljajo njihove javne cilje na področju družbene blaginje, ohranjanja in trajnosti naravnih virov, socialne kohezije in odgovornosti podjetij do lokalnega prebivalstva.

3.1.1.2 Prek medijev se ti napeti odnosi ter notranja in zunanja rivalstva v v večji ali manjši meri odražajo v družbi, kar ustvarja konfliktno ozračje in še dodatno spodbuja medsebojna obtoževanja ter nikakor ne pomaga ne zasebnemu ne javnemu sektorju pri doseganju njunih ciljev.

3.1.1.3 Očitno je, da ta model ni najprimernejši za doseg trajnega in konkurenčnega družbenega, gospodarskega in okoljskega razvoja, ne z vidika potrošnika in lokalnega prebivalstva kot tudi ne z vidika podjetij, ki vidjo v turističnem sektorju potencial za ustvarjanje in razdeljevanje premoženja.

3.1.2 Sobivanje. V tem modelu so javna in zasebna telesa drug do drugega strpna. Trudijo se za uresničitev svojih lastnih ciljev, hkrati pa spoštujejo pristojnosti drug drugega in pravice ostalih akterjev v turističnem sektorju ter izpolnjujejo svoje pravne in družbene obveznosti. Gre za model, osnovan na medsebojni strpnosti, ki pa, četudi boljši kot prejšnji, ne zadoštuje za razvoj trajnostnega turizma, po našem mnenju primerne za enaindvajseto stoletje. Pogosto ga najdemo v območjih, kjer turizem ne predstavlja glavne dejavnosti, ampak le dopolnjuje dohodke iz drugih dejavnosti. Značilen pa je tudi za mesta in kraje z raznolikim gospodarstvom, v katerem turizem predstavlja le majhen delež lokalne gospodarske dejavnosti.

3.1.3 Usklajevanje. Ta model označuje določeno usklajevanje med politikami, strategijami in ukrepi različnih javnih in zasebnih akterjev v turističnem sektorju. Vsak sektor sicer sledi svojim lastnim ciljem, a povezanost in pretok informacij povečujeta komplementarnost ciljev obeh sektorjev, kar pa je v korist tudi družbi kot celoti. Glavni sredstvi tega modela, tako na ravni politik kot dejanskih ukrepov, sta informiranje in komunikacija med različnimi akterji turističnega sektorja. Komunikacijo omogočajo številne metode sodelovanja, kot so npr. delovne skupine, forumi, informativni sestanki itd. Vse to pa predpostavlja višjo stopnjo sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem. Po našem mnenju ta model spodbuja delovanje v smeri cilja gospodarske, družbene in okoljske trajnosti v turizmu. Navadno ga srečamo na značilnih turističnih lokacijah, kjer igra turistični razvoj pomembno vlogo in kjer se javni in zasebni akterji zavedajo neigove pomembnosti za lokalno prebivalstvo.

3.1.4 Sodelovanje. Vzporedno z individualnimi cilji si javni in zasebni akterji v tem primeru zastavijo še skupne cilje, tako na ravni ukrepov in strategij kot na ravni politik. Ta model zahteva doslednost pri ciljih in zelo razvito vizijo turistične dejavnosti, ki je pa ni lahko vzpostaviti, saj je treba ves čas upoštevati merila gospodarske, družbene in okoljske trajnosti na kratek, srednji in dolgi rok. Takšna ureditev odnosov je po našem mnenju najbolj daljnosežna in bi morala biti cilj novega koncepta trajnostnega turizma, v kolikor le-ta želi preživeti kot industrija in biti donosen na gospodarski, družbeni in okoljski ravni.

3.1.4.1 Sodelovanje se lahko naslanja na različna sredstva: mešana podjetja, organizacije delodajalcev, fundacije, mešane ustanove, sveti, partnerstva itd. Vendar pa sta v vseh primerih ključna elementa za doseg sodelovanja in optimizacijo truda združitve in skupna uporaba izkušenj in strokovnega znanja ter projekti podjetij na področju dolgoročnih investicij. Pomembno se nam zdi poudariti, da je sodelovanje najučinkovitejše na lokalni ravni, saj se prav na tej javni in zasebni interesi stikajo na najbolj neposreden način. Lokalna raven je zmožna ponuditi primerno okolje za uveljavitev turizma kot gonilne sile lokalnega razvoja ter proizvajalca visokokakovostnih in družbeno trajno uravnoveženih delovnih mest.

3.1.4.2 Sodelovanje pogosto najdemo tam, kjer javni in zasebni sektor soustvarjata turistične proizvode. Nekateri tako ustvarjeni proizvodi imajo veliko uspeha.

3.2 Iz analize trenutnega stanja je moč razbrati, da vse štiri modele srečamo v vsakdanjem življenju, včasih v čisti obliki, a največkrat v mešani, kar pa ustvarja veliko vmesnih stanj. Sodelovanje je uresničljiv in željen cilj evropske in svetovne turistične industrije, saj izboljšuje konkurenčnost in trajnost turizma. Istočasno je treba priznati pomembnost in spodbuditi razvoj dobrih praks, ki se v Evropi in po vsem svetu dosegajo na področju turizma, včasih na pobudo javnega sektorja, najpogosteje pa zasebnega.

3.3 Nasplošno lahko rečemo, da se v primerih tistih turističnih destinacij in dejavnosti, v katerih sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem predstavlja osnovo za izboljšanje kakovosti, načrtovanja razvoja, odgovora na krizne razmere ter v številnih podobnih primerih, učinkovitost in donosnost ukrepov znatno izboljšata, s čimer destinacija oziroma dejavnost pridobi na konkurenčnosti.

3.3.1 Nasprotno pa stanja konflikta, neusklajevanja ali neznanja, ki se lahko pojavijo zavestno ali nezavestno, težave le povečajo, zakasnjijo rešitve ter zmanjšajo konkurenčnost in donosnost.

3.3.2 Različne študije so pokazale, da so turisti mnenja, da kakovost storitev, ki so jim ponujene na potovanjih ali na počitnicah, v 50-ih % zavisi od storitev, ki jih priskrbijo javna telesa in v 50-ih % od tistih, ki jih priskrbi zasebni sektor, predvsem podjetja prek svojih uslužbencev. Številne študije, ki so jih izvedle mestna občina Calvià in druge španske mestne občine kot del Načrta za turistično odličnost, preučujejo način občutenja različnih kazalcev kakovosti in njihovo težo v splošnem občutenju kakovosti proizvoda pri turistih.

3.4 Vzpodbudna je ugotovitev, da gre razvoj vztrajno v smeri sodelovanja in se odmika od modela nasprotovanja. Slednje je v samih začetkih turistične industrije, v obdobju visoke rasti, ko razvoj najboljših turističnih destinacij na obali ali na deželi ni poznal meja, predstavljalo morda najpogostejši model. Takrat je iskanje kratkoročnega dobička zasenčilo določene vidike trajnosti, ki jih javni sektor ni bil zmožen upoštevati, vključiti v svojo strategijo in razviti v sodelovanju z zasebnim sektorjem.

3.4.1 Družba se vedno bolj zaveda pomembnosti dolgoročnih dejavnikov in omejitvev zlasti pri zaščiti naravnih virov. Hkrati pa se danes turistične dejavnosti razvijajo veliko bolj v skladu z družbenimi cilji kot v preteklosti.

4. Cilji sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem danes

4.1 Nasplošno povedano mora osnovni namen vsakega sodelovanja biti okrepitev in dopolnitev ciljev vsake od obeh strani, razvoj njunih strategij in načrtovanje ukrepov, kar utemeljuje njun obstoj v družbi danes in v prihodnje. Vsaka stran mora prispevati svoje posamezne ali skupne cilje in jih poskusiti dopolniti s cilji svojih partnerjev.

4.2 V sodelovanju na področju turizma lahko razlikujemo različne vrste ciljev.

4.2.1 **Področni cilji.** Turistična industrija je, kot smo že poudarili, strateško pomemben sektor za uresničitev številnih ciljev, ki so v samem osrčju poslanstva Evropske unije in njenih politik, njenih prizadevanj za izgradnjo boljše Evrope danes in v prihodnje.

4.2.1.1 Zaradi neposrednega vpliva, ki ga ima na gospodarstvo, družbo in okolje turistični razvoj lahko in bi moral pomeniti prednostno sredstvo za izboljšanje kakovosti življenja evropskih državljanov. Vendar pa mora turizem za dolgoročno uresničitev svojih zmogljivosti izpolnjevati določena merila na področju trajnosti, ki jih morajo upoštevati vsi akterji v turizmu od javnih in zasebnih ustanov do podjetij in uporabnikov. Sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem lahko in mora stremeti za dolgoročnim preživetjem in konkurenčnostjo turističnega sektorja.

4.2.1.2 Posebej je treba poudariti, da se je sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem izkazalo za zelo učinkovito sredstvo za rešitev iz razmer propada ali krize turizma na ustaljenih destinacijah, ki jim grozi izguba zmožnosti za ustvarjanje blaginje. V takšnih razmerah je skupno ukrepanje vseh akterjev nujno potrebno, saj povečuje učinkovitost in prepoznavnost sprejetih ukrepov.

4.2.1.3 Pravtako je razvidno, da je v kriznih razmerah, kot npr. 11. september ali, nedavno, 11. marec v Madridu, skupno ukrepanje javnih in zasebnih akterjev in nosilcev odločanja nujno, če želimo omiliti negativne posledice podobnih tragedij na turizem.

4.2.1.4 Področje prometa je eno izmed področij, na katerem se sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem lahko izkaže za učinkovito v sektorskem okolju. Na tem področju je pojava nizkocenovnih letalskih družb na trgu gotovo pripomogla k splošnemu znižanju cen. Sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem mora torej delovati v smeri ohranjanja kakovosti storitev, zaposlenosti in varnosti pri tej vrsti ponudb.

4.2.1.5 Če je usposabljanje strokovnjakov v vseh sektorjih jasan cilj vsake človeške dejavnosti, to še posebej drži za turistični sektor, katerega očiten sestavni del so človeški odnosi.

Sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem je na tem področju zelo pomembno, saj je v interesu obeh sektorjev izboljšati usposabljanje in strokovnost svojih uslužbencev.

4.2.2 **Družbeni cilji.** Nemogoče je določiti cilje na področju sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem, ne da bi vzeli v obzir družbene cilje, ki bi morali biti neločljiva sestavina vsake človeške dejavnosti. Lokalni razvoj in ustvarjanje delovnih mest sta bistvena cilja turizma in, kot posledica, sodelovanja v turističnem sektorju.

4.2.2.1 Dejstvo, da je turizem gospodarska dejavnost, ki sloni zlasti na storitvah, ki jih opravljajo osebe, pomeni, da vsaka nova turistična dejavnost prispeva k ustvarjanju delovnih mest. Vendar pa je le visokokakovosten in trajnosten turizem zmožen ustvarjati visokokakovostna delovna mesta.

4.2.2.2 Izboljšanje življenjskih pogojev turistično usmerjenih lokalnih skupnosti mora nedvomno biti eden izmed ciljev učinkovitega sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem. Različne evropske regije se bodo morale prilagoditi nedavnim in prihodnjim spremembam Skupne kmetijske politike. „Počitnice na kmetiji“ bi lahko spodbujali kot možnost združitve tradicionalnih dejavnosti s turizmom, kar bi lahko pripeljalo do novega vira zaslužka. Ravnotako je treba preučiti spodbujanje turizma kot možne nove oblike dejavnosti v območjih, ki jih je prizadelo industrijsko prestrukturiranje, železarska industrija ali podobne dejavnosti. Evropski ekonomsko-socialni odbor bo zadolžen za oblikovanje mnenja na lastno pobudo, ki bo obravnavalo alternativo za prizadeta območja.

4.2.2.3 Ohranjanje kulturne, arheološke in arhitekturne dediščine je verjetno eden izmed družbenih ciljev, ki se lahko najbolje doseže s sodelovanjem med javnim in zasebnim sektorjem, kot pričata mreži Paradores v Španiji in Pousadas na Portugalskem, zahvaljujoč katerima so bile obnovljene in odprte za obiskovalce številne znamenitosti, kar ima nedvomno pozitivne posledice na blaginjo okolice. To je gotovo način, kako zadržati javne dobrine v državnih rokah in hkrati zagotoviti, da se jih ceni in uporablja. Isto velja za podeželska območja, v katerih številna mala in srednje velika podjetja vidijo priložnost za posel. Vendar pa ni nujno, da so javna podjetja tista, ki skrbijo za obnavljanje; poznamo namreč številne primere zasebne obnove znamenitosti, ki danes prinašajo dobičke zahvaljujoč turistični dejavnosti. Takšne primere smo lahko videli na ogledu, organiziranem v okviru javne predstavitve mnenj v Seville. Nove članice EU se ponašajo z izjemno dediščino, ki pa je potrebna obnove. V tem vidimo privlačno priložnost za spodbujanje turizma prek zaščite dediščine. Pri doseganju tega cilja igra sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem v vseh svojih oblikah zelo pomembno vlogo.

4.2.2.4 Turizem ima lahko koristi od sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem tudi na drugih področjih. Vzemimo primer gastronomije, ki predstavlja pomembno dediščino s kulturnega in umetniškega vidika. Krepitev sodelovanja na tem področju z namenom izboljšanja razvoja kakovostnega kmetijsko – živilskega sektorja in denominacije porekla bo v prihodnosti vplivalo na turistično ponudbo.

4.2.2.5 Vsesplošno izvajanje Etičnega kodeksa turizma, ki ga je Svetovna turistična organizacija sprejela pred nekaj leti, lahko predstavlja dober cilj sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem.

4.2.3 **Gospodarski cilji.** Nasplošno velja gospodarska razsežnost za ključno razsežnost turizma. Kot smo že omenili, je turistična industrija pokazala, da je zmožna ustvarjati delovna mesta in blaginjo teoretično povsod po svetu, a še posebej v Evropi in nasploh v Sredozemlju. Trajnost tukaj pomeni, da je treba imeti dolgoročno in ne kratko ali srednjeročno strateško vizijo. Pomeni razvoj turističnih proizvodov s pogledom na konkurenčnost danes in v prihodnosti, proizvodov, ki naj bi bili sposobni prinašati kratko, srednje in dolgoročne dobičke ter ustvarjati trajna in kakovostna delovna mesta skozi celo leto ter na kratek, srednji in dolgi rok. Skupni cilji učinkovitega sodelovanja so tukaj torej izboljševanje in ohranjanje konkurenčnosti in gospodarske donosnosti turističnega sektorja.

4.2.3.1. Informacijske in komunikacijske tehnologije predstavljajo še eno področje med gospodarskimi cilji turističnega sektorja, ki pravitko zahteva sodelovanje, v kolikor želimo doseči cilje tako turističnih destinacij, ki jih navadno zastopa javni sektor kot tudi prodajanja turističnih storitev, kar pa navadno zadeva podjetja. Vsem, tudi obrobni območjem dostopna turistična informacija je bistvena, če zelimo konkurenčnost v turističnem sektorju.

4.2.3.2. Kjer gre za gospodarske cilje sodelovanja, je treba vedeti, da je posredovanje javnega sektorja bistveno a) za preprečevanje izkrivljanja konkurence in b) za preprečevanje konkurence, ki nastane zaradi neusklajenosti konkurenčnih stanj, kot npr. različnih stopenj obdavčenja, kar ima lahko negativne učinke na preglednost trga.

4.2.4. **Okoljski cilji.** Turizem je verjetno edina industrija, katere osnovni proizvod je naravna atrakcija. Slednja zavisi od različnih dejavnikov. Občutenje narave, raznovrstnost pokrajin, bioraznovrstnost in spoštovanje narave igrajo bistveno vlogo pri zagotavljanju kakovosti in trajnosti proizvodov, ki jih iščejo potrošniki, v tem primeru turisti. Ohranjanje pogojev, ki zagotavljajo trajnost naravnih virov in njihovo razumno in trajno izkoriščanje je povsem izvedljiv in željen cilj sodelovanja med javnimi in zasebnimi akterji ter zmožen ustvarjati dobičke.

4.2.4.1 Varstvo okolja je eno izmed področij, kjer sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem lahko služi kot sredstvo za doseg kakovosti okolja. Nedavni dogodki, kot je bila katastrofa Prestigea, so pokazali, da je varstvo okolja nujno in da ga je treba zagotoviti tako s strani zasebnega kot javnega sektorja.

4.3 Cilji sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem morajo zmeraj biti združljivi z idejo trajnosti, ki obsega tri razsežnosti: gospodarsko, družbeno in okoljsko, se nanaša na kratek, srednji in dolgoročni časovni okvir in katere sestavni del je udeležba vseh akterjev turističnega sektorja. Sodelovanje med slednjimi temelji na politiki in ukrepih trajnostnega razvoja.

5. Načela in merila sodelovanja

5.1 Določena *načela* morajo usmerjati sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem na področju turizma.

5.1.1 **Načelo pristojnosti.** Razume se, da mora za vzpostavitev čvrstega in trajnega partnerstva različnim akterjem biti omogočeno samostojno doseganje svojih lastnih ciljev, določenih z medsebojnim sporazumom. Njihove pristojnosti morajo biti priznane, naj si bo to v obliki izrecnega zakonitega mandata, prenosa pooblastil ali zgolj formalnega ali neformalnega zastopanja.

5.1.2 **Načelo soodgovornosti.** Različni akterji morajo biti neposredno ali posredno prizadeti ali vpleteni v situacijo, ki je pripeljala do vzpostavitve partnerstva.

5.1.3 **Prostovoljna narava sodelovanja.** Sodelovanje zavezuje izključno tiste, ki se prostovoljno odločijo aktivno sodelovati v partnerstvu.

5.1.4 **Načelo demokratičnosti.** Pravila odločanja in zastopanja morajo biti zelo nazorna in v skladu z načeli participativne demokracije.

5.2 Za doseg zastavljenih ciljev mora izvajanje partnerstva biti v skladu z naslednjimi merili:

5.2.1 **Konkretnost ciljev.** Cilji morajo biti izrecni. V kolikor je možno, morajo biti izmerljivi z gospodarskimi kazalci, vsebovati časovni okvir in temeljiti na dogovoru.

5.2.2 **Pomembnost.** Zastavljeni cilji morajo imeti neposreden ali posreden pomen za vse vključene akterje.

5.2.3 **Spremljanje rezultatov.** Pomembno je, da se akterjem omogoči vpogled v rezultate partnerstva. Sicer se lahko zgodi, da izgubijo motivacijo in in se izključijo.

5.2.4 **Sorazmernost.** Bistveno je, da sta udeležba in dejavnost akterjev sorazmerna z obsegom izzivov.

6. Sredstva in vrste združenj in sodelovanja

6.1 Da bi lahko opisali sredstva in vrste združenj, je najprej nujno ugotoviti idealno stopnjo sodelovanja, to je stopnjo, na kateri je sodelovanje smiselno. To pa pomeni, da je nujno razčleniti in opredeliti kontekst pojave izziva, kontekst, ki bi lahko ponudil rešitev ter omogočil izkoristiti znanje vseh sodelujočih akterjev. Kontekst bo torej lokalni, če je težava izključno lokalne narave in če so pristojnosti, ki omogočajo najti in izvajati rešitve, dostopne na lokalni ravni. Isto velja za regionalno in nacionalno raven.

6.2 Druga pomembna značilnost je čim večja vključenost. Pomembno je, da vsi akterji nekaj prispevajo k iskanju rešitev, pa naj bo to prek sredstev, informacij ali z usklajevanjem dejavnosti.

6.3 Konkretno ima *partnerstvo* lahko naslednje oblike:

6.3.1 Neformalna oblika: vključeni akterji ustanovijo neformalno delovno skupino, forum ali podoben organ brez pravne osebe. Odločitve se sprejemajo po pravilu večine, niso zavezujoče in ne predstavljajo nikakršnih obvez za člane (z izjemo prostovoljnih obvez).

6.3.2 Formalna oblika: takšni sporazumi se lahko pojavijo v obliki konzorcijev, fondacij, javnih organizacij, mešanih družb, združenj itd. Urejajo jih pravila, ki določajo pogoje sporazumov in njihovo izvajanje.

6.3.3 Duh sodelovanja med gospodarskimi in družbenimi akterji pri določitvi stalnega okvirja delovnih razmerij, ki temeljijo na pravicah, ter razvoj kolektivnega pogajanja imata pozitiven učinek na konkurenčnost, donosnost, stabilnost ter družbeno in gospodarsko učinkovitost turizma. Pravtako se morajo gospodarski in družbeni akterji vključiti v socialni dialog z organi oblasti ter javnimi inštitucijami, kadarkoli predmet razprave zahteva tristransko vključitev.

7. Vloga mrež turističnih akterjev: mesta, podjetja, konkretni projekti

7.1 V današnjem globaliziranem svetu se gospodarska dejavnost ne more odvijati v osamitvi. Isto velja za mesta in, v našem primeru, za turistične destinacije in akterje na področju turizma. Po mnenju strokovnjakov bo globalizirano gospodarstvo v prostorskem pogledu osnovano na mrežah mest z namenom olajšanja usklajevanja. Res je, da v prvi fazi turistične destinacije tekmujejo med seboj, da bi pritegnile finančna sredstva za povečanje prodaje in da bi izboljšale svojo težo v mednarodnem prostoru. Skratka prizadevajo si, da bi bile boljše, bolj konkurenčne in dosegale večjo rast. Vendar pa se v poznejših fazah navadno zavejo nujnosti povezave z ostalimi turističnimi destinacijami z namenom skupne promocije in lobiranja nacionalnih vlad in/ali mednarodnih organizacij.

7.2 Zdi se, da izmenjava izkušenj med turističnimi destinacijami pridobiva na pomembnosti v sodelovanju za doseg skupnih ciljev trajnosti in konkurenčnosti. Izmenjava prinaša vrsto koristi, med katerimi sta morda najpomembnejši sposobnost preprečevanja strateških napak in uporaba najboljših sredstev trajnega upravljanja. Mreže so dodaten način zastopanja mest, podjetij ali ustanov. Informacijske in komunikacijske tehnologije dodatno krepijo mreže s tem, ko omogočajo svojim članom vzpostavitev neuradnih, takojšnjih in trajnih odnosov.

7.3 Pri vzpostavljanju mrež pa se zmeraj ne da izogniti težavam in negativnim vidikom: včasih pride do konflikta interesov, kar otežuje sodelovanje, marsikdaj pa imajo najmočnejši člani mreže preprosto največ koristi.

7.4 Za podjetja in za mesta je vzpostavljanje mrež učinkovito sredstvo za pridobitev in izmenjavo informacij, kar pomaga k izboljšanju konkurenčnosti ter povečuje težo podjetij in mest v očeh javnih inštitucij.

7.5 Številni turistični projekti se odvijajo mrežno, denimo program Evropske unije URBAL, katerega cilj je vzpostavljanje mrež mest na različnih področjih gospodarstva, družbe in urbanističnega razvoja, ki včasih izhajajo iz izmenjave izkušenj s področja trajnostnega turizma.

8. Uspešne izkušnje sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem na področju evropskega turizma

8.1 Na javni predstavitvi mnenj v Sevilji 15. aprila 2004 se je razpravljalo o različnih uspešnih izkušnjah s sodelovanjem med javnim in zasebnim sektorjem. Posebno omembo si zaslužijo naslednji primeri:

8.1.1 **Barcelonski turizem.** Podjetje so leta 1993 ustanovili barcelonska gospodarska zbornica, barcelonski mestni svet in fundacija Barcelona Promoció z namenom promocije Barcelone kot turistične destinacije. V desetih letih, ki so pretekla od takrat, je Turismo de Barcelona pripomogel k izboljšanju same podobe mesta in turizma v mestu. Pozitiven razvoj se vidi v povečanju ponudbe in povpraševanja, izboljšanju hotelske zasedenosti in drugih kazalcih. Vsekakor pa je najpomembnejši dokaz verjetno dejstvo, da je v desetih letih delež inštitucionalnih proračunskih sredstev padel s 70 % na 20 % celotnega proračuna. Preostanek dohodkov prinašajo dejavnosti samega podjetja, zahvaljujoč njegovi vlogi kot turistični posrednik na trgu hotelskih nastanitev. Naj posebej omenimo še številne uspešne turistične proizvode kot so Barcelona Avtobus, Kartica Barcelona, Barcelona Pass itd. in programe kot Barcelona Convention Bureau, Barcelona Shopping line in drugi. Ključ uspeha je nedvomno v tesnem sodelovanju med turistično industrijo in javnimi inštitucijami ter jasnovidnost obeh strani, ki sta se povezali z namenom izboljšanja turistične podobe Barcelone.

8.1.2 **Inštitut za visokokakovosten turizem v Španiji (ICTE):** inštitut, ustanovljen leta 2000, ima korenine v številnih projektih za izboljšanje kakovosti turizma iz devetdesetih let. ICTE je nastal kot odgovor na razvoj novih turističnih destinacij v Sredozemlju, Karibskem otočju in drugod, ki so začele ogrožati vodilno mesto španske turistične industrije. Projekt označuje jasna strategija vsesplošne kakovosti, ki vključuje vse v turističnem sektorju dejavne akterje. Sodelujejo podjetja, povezana s podsektorji kot so hoteli, restavracije, potovalne agencije, promet, podeželski turizem, golf, zdravilišča, mestne občine in province. Danes v Integriranem Sistemu Visokokakovostnih turističnih destinacij v Španiji (Integrated System of High-Quality Tourist Destinations in Spain) sodeluje več kot 250 podjetniških združenj, španska vlada, Avtonomne Skupnosti in mestni sveti, več kot 3000 turističnih podjetij, ki prejemajo tehnično pomoč in 463 podjetij in teles s certifikatom za visokokakovosten turizem. Podobno kot Barcelonski turizem ICTE ponuja uspešen primer sodelovanja javnega sektorja z zasebnim. Sodelovanje pomaga pri izboljšanju vsesplošne kakovosti, kar pa je bistven sestavni del turistične dejavnosti.

8.1.3 Drugi primeri s sevilske predstavitve: andaluzijsko sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem, ki obstaja že dvajset let in ki je pripeljalo do petih sporazumov o sodelovanju, ki pokrivajo vse proizvodne sektorje vključno s turizmom. Andaluzijski primer je osnovan na sodelovanju med organi oblasti Avtonomnih Skupnosti, Konfederacijo delodajalcev Andaluzije in glavnih andaluzijskih sindikatov, Unión General de Trabajadores (U.G.T.) in Comisiones Obreras (CCOO). Uspel je ustvariti ozračje zaupanja in stabilnosti, nujnih za razvoj turistične dejavnosti.

8.2 Kot primer politike na lokalni ravni EESO pozdravlja govor sevilskega župana na javni predstavitvi na temo sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem. Župan je ponovno pozval gospodarske in družbene akterje in turistični sektor nasplošno k oblikovanju dogovora, ki bo zagotovil popolno vključenost vseh akterjev v zasnovano, oblikovanje, načrtovanje, izvajanje in ocenjevanje turistične politike na njihovih področjih. Ta pobuda lahko hkrati z drugimi, ki se že izvajajo, služi kot oporna točka velikim mestom in lokalnim skupnostim različnih velikosti kot vzpodbuda za sodelovanje na lokalni ravni.

8.3 Poznamo številne primere uspešnega sodelovanja na področju socialnega turizma, katerega cilj je olajšati dostop do počitnic in turizma kar najširši množici. Naj omenimo počitnice na kupone, kot jih izvajata Agence Nationale pour les Chèques - Vacances (ANCV, Nacionalna agencija za počitnice na kupone) v Franciji in pa Magyar Szabadidő Társaság (Madžarska nacionalna družba za prosti čas). V podobnem duhu delujejo tudi turistični programi za starejše občane, ki jih je pripravil portugalski Instituto Nacional para o Aproveitamento do Tempo Livre dos Trabalhadores (INATEL, Narodni inštitut za pomoč delavcem za čimbolj koristno izkoriščanje prostega časa), programi za promocijo mladinskih domov v Bruslju, kar podpira Commission Communautaire Française

(COCOF, Komisija za francosko skupnost), različni programi javnega sektorja, namenjeni usposabljanju in programi za pomoč pri prenovi počitniških domov, članov različnih združenj, kot npr. Italijanski „Centro Turistico Giovanile“ (CTG).

8.4 Nedvomno tako v Evropi kot po svetu obstajajo številne druge uspešne izkušnje s sodelovanjem med javnim in zasebnim sektorjem, denimo tiste, ki so predstavljene v dragocenem prispevku publikacije Svetovne turistične organizacije ter prispevku kanadske komisije za turizem, naslovljenem: **„Sodelovanje in partnerstvo na področju turizma: svetovni vidik“** in izdanem leta 2003. Publikacija predstavlja 18 uspešnih primerov sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem na svetovni ravni, ki si zaslužijo vso pozornost, saj služijo kot dokaz dobrih praks.

9. Spodbujanje sodelovanja na evropski ravni

9.1 Razširjena Evropa je z vseh vidikov, predvsem pa z vidika turizma izrazito dinamično okolje, v katerem prihaja do številnih sprememb, ki se dotikajo tako strukture ponudbe kot povpraševanja. Iz Lizbonske strategije izhaja, da bi se naj evropsko gospodarstvo v prihodnjih letih razvilo v najbolj konkurenčno gospodarstvo na svetu, osnovano na znanju in zmožno ustvarjanja trajne gospodarske rasti, kakovostnih delovnih mest ter več socialne kohezije. Za doseg tega ambicioznega cilja je potrebno več sodelovanja med institucijami ter med javnim in zasebnim sektorjem. Turizem je pokazal, da je zmožen ustvarjati delovna mesta in družbeno blaginjo. To vlogo mora še nadalje opravljati v današnji Evropi 25-ih ter v prihodnjih valovih širitve EU. EESO poziva Komisijo, da preuči možnost ustanovitve **Posvetovalnega Evropskega Sveta Turizma** kot konkretnega predloga za razvoj načela sodelovanja na evropski ravni.

9.2 Svet naj bi združeval predstavnike Evropskih institucij (Komisije, Parlamenta, Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, Odbora Regij), Evropskega Sveta Mladih in predstavnike držav članic, enako število predstavnikov delodajalcev in delojemalcev, predstavnike evropskih organizacij potrošnikov, okoljskih organizacij, organizacij socialnega turizma in turizma za prizadete ter predstavnike univerz in priznane strokovnjake.

9.3 Evropski Posvetovalni Svet za Turizem bi bil zadolžen za zbiranje in analizo podatkov o preteklem in prihodnjem razvoju turizma, izdajanje predlogov za podporo dejavnosti Komisije in sodelovanje pri le-teh, priskrbitvev modela za sodelovanje, ki bi ga naj različni akterji razvili na drugih s turizmom povezanih področjih Evropske unije. Pripravi naj bi tudi sklic Evropskega turističnega foruma ter spremljal dogovore, ki jih bo slednji sklenili.

9.4 V kolikor bo Komisija ocenila, da je pričujoč predlog primeren, je EESO pripravljen sodelovati pri njegovem vzpostavljanju, tako da bi lahko začel delovati na Evropskem turističnem forumu leta 2005.

10. Sklepi

10.1 Živimo v globaliziranem in specializiranem svetu, kar nas sili k stalnemu preverjanju modelov, na katerih temeljijo naše gospodarske in družbene dejavnosti, dejavnosti urejanja okolja in prostora ter urbanistični razvoj. Isto velja za turizem. To pa seveda predstavlja številne izzive za vse akterje turističnega sektorja na področju kakovosti, trajnosti in konkurenčnosti.

10.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor verjame, da se bomo le, če bodo javni in zasebni akterji delovali v duhu sodelovanja, zmožni spopadati s pomembnimi izzivi, ki zadevajo celotno človeško dejavnost in še posebej z izzivi s področja turizma zaradi njegove strateške narave, njegove bistvene vloge ponudnika storitev ljudem in nosilca kulturnih izmenjav.

10.3 Sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem je vedno bolj nujno potreben sestavni del turistične dejavnosti. Spodbujati ga je treba na vse možne načine, saj je koristen pripomoček za doseg ciljev turističnega sektorja. Vsi v turizmu delujoči akterji bi morali spodbujati sodelovanje v duhu prilagajanja vedno novim okoliščinam spreminjajočega se sveta.

10.4 Evropski ekonomsko-socialni odbor pozdravlja pobudo Komisije za nadaljevanje letnega srečanja Evropskega Turističnega Foruma kot podlogo za določitev smernic in meril sodelovanja na evropski ravni in v sodelovanju z akterji turističnega

sektorja, še zlasti gospodarskimi in družbenimi. Tako določene smernice in merila pa naj bi pripeljali do podobnih pobud v različnih državah članicah, regijah in mestih in celo med različnimi sektorji in regijami znotraj Unije.

10.5 Evropski ekonomsko-socialni odbor upa, da s spodbujanjem srečanj, dialoga in sporazumov med predstavniki turizma, še zlasti gospodarskimi in družbenimi akterji, nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi in združenji, ki se jih tiče trajnostni turizem, kot npr. združenja potrošnikov in okoljske organizacije, socialno gospodarstvo, združenja prizadetih oseb, prispeva k razvoju sodelovanja v turističnem sektorju. Odbor bo pravtako še nadalje sodeloval s Svetovno turistično organizacijo in Mednarodnim uradom za socialni turizem (BITS). Evropski ekonomsko-socialni odbor tako ponovno izreka ponudbo, da bi služil za stičišče vsem, ki vidijo turizem kot pravico posameznika in ga razumejo ne le kot industrijo in gospodarsko dejavnost, ampak tudi kot sestavni del osebnostnega in človeškega razvoja ter sredstvo za zблиžanje in doseg miru med ljudmi.

10.6 EESO namerava z oblikovanjem letne izjave podpreti Svetovni dan turizma, ki ga je uvedla Svetovna turistična organizacija. Letošnji prispevek, ki je hkrati prispevek k Evropskemu turističnemu forumu 2004, ki se bo odvil v Budimpešti, podajamo v obliki pričujočega mnenja. Slednje lahko označimo kot seviljsko deklaracijo o politiki turizma in sodelovanju med javnim in zasebnim sektorjem.

Bruselj, 15. septembra 2004.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu za Direktivo Evropskega parlamenta in Sveta o homologaciji motornih vozil v zvezi z možnostjo ponovne uporabe, recikliranja in ponovnega pridobivanja njihovih sestavin ter o spremembah Direktive Sveta 70/156/EGS

COM(2004) 162 final – 2004/0053 (COD)

(2005/C 74/03)

V skladu s členom 95 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti je Svet 30. marca 2004 sklenil, da se bo z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom posvetoval o

Strokovna skupina za notranji trg, proizvodnjo in potrošnjo, ki je odgovorna za pripravo dela Odbora o tej zadevi, je sprejela svoje mnenje dne 14. julija 2004. Poročevalec je bil **g. Ranocchiari**.

Na svojem 411. plenarnem zasedanju dne 15. septembra 2004 je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje z 125 glasovi za, 4. glasovi proti in 7 vzdržanimi glasovi:

1. Uvod

1.1 Vsako leto se v Evropi proda okrog 16 milijonov osebnih avtomobilov in lahkih gospodarskih vozil. V enakem časovnem obdobju se več kot devetimi milijonom izteče življenjska doba, česar posledica je več kot osem milijonov ton odpadkov.

1.2 V preteklosti so države Evropske unije različno ravnale s to veliko količino odpadkov. Pri tem pa niso vedno posvečale dovolj pozornosti predelavi in recikliranju materialov.

1.3 Zahvaljujoč velikim prizadevanjem okoljskih organov pa so v začetku 90-ih let vse države članice uvedle pravila za obdelavo izrabljenih motornih vozil v okviru prostovoljnih sporazumov ali nacionalne zakonodaje. To je nedvomno pozitivno vplivalo na okolje.

1.4 Končno pa sta 18. septembra 2000 Evropski parlament in Svet sprejela Direktivo 2000/53/ES⁽¹⁾. Namen te direktive je uskladiti različne nacionalne določbe brez izkrivljanja konkurenčnosti, predvsem pa zmanjšati učinek teh motornih vozil na okolje. Direktiva določa pravila za zbiranje in obdelavo izrabljenih motornih vozil, poleg tega pa državam članicam zastavlja cilje v zvezi s ponovno uporabo in predelavo odpadkov. Predvideni so zlasti naslednji ukrepi:

- a) do 1. januarja 2006 se mora za vsa izrabljena motorna vozila stopnja ponovne uporabe in ponovnega pridobivanja njihovih sestavin zvišati vsaj na 85 % povprečne mase vozila na leto. V enakem časovnem obdobju mora biti dosežena 80 % stopnja ponovne uporabe in recikliranja;
- b) najkasneje do 1. januarja 2015 se mora stopnja ponovne uporabe in ponovnega pridobivanja sestavin vozil zvišati vsaj na 95 %, stopnja ponovne uporabe in recikliranja pa vsaj na 85 %.

1.5 Treba je opozoriti, da je bila Direktiva 2000/53/ES (znana kot Direktiva o izrabljenih motornih vozilih ali direktiva ELV, *End-of-Life Vehicles*) sprejeta po dolgi razpravi in je bila predmet ne povsem neupravičenih kritik, od katerih jih je nekaj mogoče najti v mnenju, ki ga je takrat podal Evropski ekonomsko-socialni odbor (EESC)⁽²⁾. Treba pa je priznati, da je direktiva, čeprav ne povsem brez težav, močno pospešila pozitivni razvoj, ki je v obliki dogovorov s proizvajalci motornih vozil in podjetji iz sektorja za odpadna vozila že potekal na ravni držav članic.

2. Predlog Komisije

2.1 Trenutni predlog, interno imenovan kot „triple R-directive“, je postal nujen zaradi člena 7(4) Direktive o izrabljenih motornih vozilih, ki predvideva uvedbo homologacijskih določb v zvezi s ponovno uporabo, recikliranjem in ponovnim pridobivanjem sestavin izrabljenih vozil.

2.2 Predlog Komisije predvideva homologacijo za vozila kategorije M1 in N1 le v primeru, če so le-ta izdelana tako, da izpolnjujejo zahteve za ponovno uporabo, recikliranje in ponovno pridobivanje sestavin vozil, ki so določene v Direktivi o izrabljenih motornih vozilih.

2.3 Določbe, ki jih vsebuje predlog direktive, bodo po njegovem sprejetju postale sestavni del homologacijskega sistema Skupnosti ter bodo spremenile Direktivo 70/156/EGS⁽³⁾, na kateri temelji trenutni sistem.

2.4 Homologacija Skupnosti se podeli, ko homologacijski organ ugotovi, da tip vozila izpolnjuje zahteve vseh direktiv, ki so navedene v dodatku k Direktivi 70/156/EGS. Predlagana nova direktiva bo po sprejetju vključena v ta seznam. Homologacija potem ne bo več podeljena nobenemu vozilu, ki ne bo izpolnjevalo njenih določb.

⁽¹⁾ UL L 269 z dne 21.10.2000.

⁽²⁾ UL C 129 z dne 27.4.1998.

⁽³⁾ UL L 42 z dne 23.2.1970.

2.5 Predlog določa postopek, ki ga mora proizvajalec upoštevati, če želi od pristojnega organa pridobiti homologacijo. V skladu s tem postopkom je potrebno predložiti dokazilo, da je bilo vozilo konstruirano in izdelano v skladu z določenimi stopnjami recikliranja in ponovnega pridobivanja sestavin vozil.

2.6 Za to mora proizvajalec v okviru predhodnega preizkusa navesti izračun stopnje recikliranja in ponovnega pridobivanja sestavin vozila na opisnih listih, ki jih potem preveri in potrdi homologacijski organ. Hkrati mora proizvajalec v opisni mapi s podatki, ki so predpisani v direktivi o izrabljenih motornih vozilih, pristojnemu organu posredovati svoj predlog strategije za ponovno uporabo in recikliranje tipa vozila, za katerega zahteva homologacijo.

2.7 Osebnih avtomobilov lahko sestavlja več kot 10.000 sestavnih delov. Podrobno preverjanje vseh izračunov za vsako vozilo zato ni izvedljivo. Skladno s tem in izključno za namene homologacije je predvideno, da se podrobna preverjanja izvedejo na enem ali nekaj „referenčnih vozilih“, ki jih izberejo med tistimi različicami tipa, ki so najbolj sporne na področju ponovne uporabe, možnosti recikliranja in ponovnega pridobivanja sestavin vozila.

2.8 Direktiva prepoveduje ponovno uporabo številnih sestavnih delov, ki bi lahko ogrožali varnost na cesti in varstvo okolja. Teh sestavnih delov, ki so navedeni na posebnem seznamu, ni dovoljeno ponovno vgraditi v nova motorna vozila.

2.9 In nazadnje, nekatere kategorije vozil so izrecno izvzete iz predloga: vozila za posebne namene (rešilna vozila, avtodomi itd); vozila, proizvedena v majhnih serijah, v katerih se jih na državo članico proizvede največ 500 letno ter lahka gospodarska vozila, ki so izdelana v več fazah in pri katerih proizvajalec osnovnega vozila v času konstrukcije še ne ve, kateri tip nadgradnje bo dodan ogrodlju.

3. Splošne ugotovitve

3.1 Odbor znova pozdravlja prizadevanja Komisije za stalno izboljševanje načinov ravnanja s to vrsto odpadkov. Njen pristop nedvomno zasluži podporo, saj si Komisija s ponovno uporabo, recikliranjem in ponovnim pridobivanjem sestavin vozil prizadeva čim bolj zmanjšati količino dokončnih odpadkov za odstranitev in problem odpadkov spremeniti v ekološko in tudi gospodarsko korist.

3.2 Odbor priznava odločilno vlogo tudi avtomobilski industriji, saj že dolga leta vlaga v študije in raziskave za konstrukcijo vozil, pri čemer pa brez opuščanja drugih prioritet daje prednost možnosti recikliranja.

3.3 Zahvaljujoč sinergiji med ukrepi Komisije, zavezami proizvajalcev in vladno zakonodajo številnih držav članic so zahteve Direktive o izrabljenih motornih vozilih na dobri poti k izpolnitvi. O tem priča tudi nedavno poročilo združenja evropskih izdelovalcev avtomobilov (ACEA), ki podrobno obravnava izvajanje direktive (do maja 2004) v 15 državah članicah in na Norveškem.

4. Posebne ugotovitve

4.1 Sklep Komisije o ciljnih, zastavljenih v členu 7(4) Direktive o izrabljenih motornih vozilih s pomočjo zadevne direktive – predloga, obravnavanega tu - namesto uporabe drugih možnih načinov ukrepanja, je iz strokovnega stališča pravilen in ga Odbor ne spodbija.

4.2 Vendar pa je v povezavi s predlaganimi postopki potrebno omeniti nekaj težav, tako za proizvajalce, ki bi imeli višje stroške, kot tudi za tehnične službe in homologacijske organe, ki morda ne bi zmogli nadzorovati ogromnih količin podatkov, ki so navedeni v Prilogi II predloga. Nekateri od teh podatkov (na primer število in razvrstitev valjev ter delovna prostornina motorja) pri tem niso pomembni.

4.3 Odbor meni, da bi te težave lahko rešili z nekaterimi spremembami, ki bi prispevale k večji učinkovitosti tega procesa, hkrati pa ne bi ovirale ali oslabile zastavljenih ciljev in daljnosežnosti predloga. Še posebej bi bilo potrebno obdelati naslednje člene:

Člen 4(5): Referenčno vozilo, na katerem se bodo izvajali homologacijski preskusi, je določeno kot različica motornega vozila, ki ga homologacijski organ opredeli kot najbolj sporne s stališča ponovne uporabe, možnosti recikliranja in ponovnega pridobivanja sestavin vozil. Opredelitev referenčnega vozila ni vedno lahka, zlasti če se upoštevajo vsi sestavni deli, ki se običajno nahajajo v enakem tipu vozila. Da ne bi prišlo do nesporazumov med različnimi strankami in izgube dragocenega časa, bi bilo potrebno v *medsebojnem soglasju izdelovalca in organa za homologacijo* izrecno navesti, katero referenčno vozilo se smatra kot najbolj sporno s stališča ponovne uporabe, možnosti recikliranja in ponovnega pridobivanja sestavin vozil.

Člen 5(3): V uvodni obrazložitvi predloga direktive so pod točko 6.2.2 predvideni fizični pregledi referenčnih vozil, katerih namen je preveriti podatke, ki so jih predložili proizvajalec in njegovi dobavitelji v zvezi z oznakami, vrsto materialov, maso sestavnih delov itd. Člen 5(3) posebej izpostavi preverjanje oznak sestavnih delov, izdelanih iz polimerov ali elastomerov. V praksi pa se homologacijski pregled izvaja na prototipih, katerih materiali so "predserijski" in torej niso označeni. Po dobesedni razlagi uporabe te določbe bi morali proizvajalci izdelati posebne prototipe izključno za namene inšpekcijskih pregledov, s čimer bi zvišali že tako visoke stroške izpolnjevanja vseh drugih zahtev te direktive. Cenejša rešitev bi bila sprememba člena 5(3) z zahtevo, da mora homologacijski organ preveriti, ali je izdelovalec sprejel odgovornost za zagotovitev, da so serijsko proizvedeni sestavni deli iz polimerov ali elastomerov označeni v skladu z zahtevami. Fizični pregledi bi se vedno lahko izvajali pred predajo vozil na trg, in sicer na vozilih, ki so bila uporabljena za homologacijski proces in različne preskuse (zavore, hrup, varnost itd.) ali, še bolje, na vozilih, ki so bila uporabljena za preverjanje ustreznosti proizvodnje.

Člen 10(3): Ta člen predvideva, da bodo zahteve direktive za novo homologirana vozila (tj. novi tipi vozil) in novo registrirana vozila (tj. celotna proizvodna paleta) začele veljati 36 mesecev po začetku veljavnosti direktive. Ta rok se zdi precej krajši, kot je v takih primerih običajno; roki za novo registrirana vozila so ponavadi dve ali tri leta kasneje kot roki za novo homologirana vozila, saj imajo tako proizvajalci čas, da vozila, ki so že v proizvodnji, prilagodijo novim zahtevam. En sam rok bi proizvajalcem povzročil precejšnje težave pri prilaganju njihovega proizvoda, s stališča časa in razpoložljivosti pa tudi težave pri pridobitvi homologacije vseh njihovih modelov vozil. Treba se je zavedati tudi, da homologacijski proces ne vključuje samo proizvajalcev, pač pa tudi tehnične službe in homologacijske organe, ki jim je morda tudi težko odobriti toliko različnih tipov vozila v tako kratkem času. Skladno s tem in ne da bi pri tem želel zastopati stališče, da se vozila, ki so že v proizvodnji, izvzame iz direktive, *EESO meni, da je treba člen 10(3) spremeniti tako, da se v novih pravilih za novo registrirana vozila predvidi daljše prehodno obdobje (48 ali 69 mesecev) namesto načrtovanih 36 mesecev.*

Priloga I(9): V tej točki je določeno, da mora proizvajalec za preverjanje materiala in mase sestavnih delov homologacijskemu organu za vsak tip nadgradnje dati na razpolago referenčna vozila in sestavne dele, namenjene vgradnji v ta vozila. Tudi ta zahteva precej obremenjuje proizvajalce in homologacijske organe, poleg tega pa se ne zdi bistvena za pravilen potek homologacijskega postopka. Zdi se na primer, da ni smiselno preskušati vseh tipov nadgradnje (s troje vrati, s petero vrati, enoprostorec), saj bi bilo tudi v tem primeru preprosteje vzeti zgolj različico vozila, ki je najbolj sporna s stališča možnosti recikliranja.

5. Povzetek in sklepi

5.1 Odbor ponavlja, da izredno ceni delo, ki ga je v zadnjih letih opravila Komisija, da bi zagotovila ustrezno in smotno ravnanje z odpadki izrabljenih motornih vozil.

5.2 Zlasti je Direktiva o izrabljenih motornih vozilih 2000/53/ES (ELV) na evropski ravni končno uskladila pravila, ki so jih države članice že začele uvajati v zvezi z zbiranjem in obdelavo izrabljenih vozil. Direktiva je določila tudi najnižje cilje za ponovno uporabo in predelavo odpadkov ter postavila roke za doseg te ciljev.

5.3 Odbor ob tej priložnosti prosi države članice, naj še naprej pozorno nadzirajo ravnanje z izrabljenimi in nadomestnimi deli (akumulatorji, pnevmatike itd.) vozil, ki so še vedno v uporabi, ker so tudi ti deli možni viri onesnaževanja okolja.

5.4 Odbor v celoti podpira razmišljanje, ki je podlaga sedanjega predloga in po katerem bodo motorna vozila pridobila homologacijo Skupnosti le, če so izdelana tako, da dosegajo tak odstotek ponovne uporabe in ponovnega pridobivanja sestavin vozil, kot ga zahtevajo cilji, določeni v Direktivi o izrabljenih motornih vozilih.

5.5 Odbor ima pomisleke glede izbire instrumenta, tj. nove direktive, saj meni, da bi bili lahko isti cilji hitreje in preprosteje doseženi z drugimi sredstvi. Na primer, zadostovalo bi vstaviti "oceno sposobnosti proizvajalcev" v Prilogo X Direktive 70/156/EGS, ki se že navaja kot podlaga homologacijskega sistema, po analogiji s postopkom za ugotavljanje sposobnosti konstruktorjev za izdelavo vozil, ki ustrezajo homologaciji.

5.6 Vendar, kot je navedeno zgoraj, je sklep Komisije za direktivo s tehničnega stališča pravilen in ga na tej točki ni mogoče spodbijati, pa čeprav ne ugodí vse bolj razširjenim pozivom za poenostavitev zakonodaje Evropske unije.

5.7 Iz teh razlogov EESO upa, da bo Komisija preučila predlagane spremembe k predlogu direktive. Te spremembe ne spreminjajo duha in cilja predloga, pač pa bi poenostavile in olajšale proces proizvajalcem, tehničnim službam, homologacijskim organom in nenazadnje kupcem, ki bodo v končni fazi nosili breme vsakršnih podaljšanih zamud in povišanih stroškov, ki jih povzročá nepotrebno zapletena zakonodaja.

Bruselj, 15. september 2004

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o predlogu za priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnosti

COM(2004) 171 final – 2004/0066 (COD)

(2005/C 74/04)

Svet je 26. marca 2004 v skladu s členom 157 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti sklenil, da Evropski ekonomsko-socialni odbor zaprosi za mnenje o predlogu za priporočilo Evropskega parlamenta in Sveta o filmski dediščini in konkurenčnosti z njo povezanih industrijskih dejavnosti:

Strokovna skupina za promet, energijo, infrastrukturo in informacijsko družbo, ki je zadolžena za pripravo dela Odbora na tem področju, je pripravila svoje mnenje dne 8. julija 2004 (poročevalec: **g. BRAGHIN**).

Na svojem 411. plenarnem zasedanju 15. septembra 2004 (seji 15. septembra) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel pričujoče mnenje z 129 glasovi za, 3 proti in 6 vzdržanimi glasovi.

1. Uvod

1.1 Dokument Komisije je sestavljen iz dveh delov: iz **sporočila** o podaljšanju posebnih usklajevalnih kriterijev za pomoč filmski in televizijski produkciji do 30. junija 2007 - ki bi se prvotno morali izteči do junija 2004 - in iz **priporočila** o filmski dediščini in konkurenčnosti sorodnih industrijskih dejavnosti.

1.2 Priporočilo se nanaša na vse vidike filmske dediščine (zbiranje, katalogizacija, ustvarjanje podatkovnih baz, ohranjanje, restavriranje, uporaba v pedagoške, akademske, kulturne, raziskovalne namene in na sodelovanje med institucijami, odgovornimi na evropski ravni) in ocenjuje, da je obvezna oddaja avdiovizualnega gradiva v arhiv sredstvo za ohranjanje in zaščito evropske avdiovizualne dediščine. Odbor je prejel prošnjo, da oblikuje mnenje o tem dokumentu.

1.3 Odbor se prosi samo za mnenje o priporočilu. Odbor pozdravlja pristop Komisije v sporočilu, v katerem izjavlja, da „je pripravljena, najkasneje ob naslednji reviziji sporočila, razdeliti pomoč v višjih zneskih, zato da bi sistem pomoči zadovoljil splošne zakonske pogoje, določene v Pogodbi, zlasti za odstranjevanje preprek pri prostem pretoku oseb, blaga in storitev Evropske skupnosti na tem področju“. EESO si pridržuje pravico do analize rezultatov študije o učinkih sedanjih sistemov državne pomoči na tem področju, da bi ocenil ekonomske in kulturne posledice in presodil, ali so sedanji mehanizmi učinkoviti ali je treba poiskati druge mehanizme in instrumente.

2. Splošne pripombe

2.1 EESO se strinja s trditvijo, da naj se izboljšajo potrebni pogoji za konkurenčnost industrijskih dejavnosti, povezanih s

filmsko dediščino, še zlasti v primeru uporabe novih tehnologij, kot je digitalizacija. To je tudi razlog, da je predlagana pravna osnova za to priporočilo člen 157 Pogodbe o ES.

2.1.1 EESO podpira odločitev za priporočilo, ker ta instrument omogoča uresničevanje ciljev za učinkovitejše sodelovanje med državami članicami in za poglobitev politične razprave na to temo velikega kulturnega pomena.

2.1.2 Sicer pa Odbor želi, da Komisija podrobno analizira informacije o ukrepih, sprejetih na podlagi pričujočega priporočila, ki jih od držav članic zahteva vsako drugo leto, in oceni, kateri pravni ukrepi so primerni za sodelovanje in uskladitev učinkovite zaščite avdiovizualne dediščine in za njeno uveljavitev na gospodarskem področju.

2.2 EESO se strinja z načelom, da prenos filmskih del v arhiv ne pomeni tudi prenosa s tem povezanih avtorskih pravic. Države članice lahko v skladu z direktivo 2001/29/ES⁽¹⁾, predvidijo izjemo ali omejitev pri reprodukciji gradiva, ki jo izvajajo knjižnice ali arhivi, dostopni javnosti, in ki ni namenjena posrednemu ali neposrednemu gospodarskemu ali komercialnemu dobičku. EESO prav tako podpira priporočilo, ki dovoljuje reprodukcijo filmskih del, ki so v postopku restavriranja (točka 9 priporočila).

2.3 Treba je najti rešitev za pravna vprašanja, povezana z avtorskimi pravicami in reprodukcijami v knjižnicah ali arhivih, dostopnih javnosti, in prav tako reprodukcijo v restavratorske namene. EESO predlaga, da se v ta namen pooblasti skupina na visoki ravni, ki se jo lahko sestavi iz mreže nacionalnih strokovnjakov, s katerimi so posvetovanja že potekala, z dodatnimi pripravami za sodelovanje.

⁽¹⁾ Direktiva 2001/29/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. maja 2001 o harmonizaciji nekaterih vidikov avtorskega prava in sorodnih pravic v informacijski družbi, UL L 167 z dne 22.6.2001.

2.4 EESO želi, da se čas od dne, ko je film na razpolago javnosti, in obvezno oddajo gradiva v arhiv, skrajša in da se oblikujejo mehanizmi, ki olajšajo oddajo filmskih in avdiovizualnih del, ki so bila del nacionalne avdiovizualne dediščine preden je bila uvedena obvezna oddaja, kot določa priporočilo.

2.5 EESO meni, da so filmska in avdiovizualna dela tako industrijski kot tudi kulturni proizvod, ki ga moramo zaščititi kot del skupne evropske dediščine, ga spodbujati kot dejavnik pluralizma in ga ovrednotiti tudi na gospodarskem področju. V tem pogledu je zaželeno, da postane oddaja gradiva za posebne vrste televizijskih produkcij radijskih in televizijskih hiš na nacionalni ravni obvezna in ne prostovoljna, saj gre za izraz dinamičnosti kulturne panoge, ki je bolj povezana z družbeno in kulturno sodobnostjo kot film. Čeprav radijske in televizijske hiše niso podprle obvezne oddaje gradiva, EESO poziva Komisijo, da s strokovnimi študijami podrobneje preuči vprašanje, ali naj vsaj za sociološko in kulturno najpomembnejše televizijske programe oddaja gradiva postane obvezna, saj gre za pomemben del kulturne avdiovizualne dediščine.

2.6 EESO se strinja s trditvijo, da je filmska industrija sposobna ustvariti nove zaposlitve, in to tudi na področju ohranjanja filmske dediščine. To še toliko bolj velja za avdiovizualni sektor v širšem pomenu, glede na raznolikost njegov nosilcev in prenosnikov ter glede na možnosti, ki jih prinaša digitalna tehnologija. EESO torej želi, da se vse oblike pomoči razširijo na vsa avdiovizualna dela, da se v večji meri usmeri na konkurenčnost sektorja v vseh njegovih oblikah in da se usposabljanje ne omeji ali osredotoči samo na filmski sektor, temveč na avdiovizualni sektor v širšem pomenu besede.

2.7 EESO se strinja, da je treba vzpostaviti sistem za prostovoljno oddajo v arhiv pomožnih in oglasnih gradiv, gradiv z gibajočimi slikami, filmskih del iz preteklosti, v kolikor predstavljajo pomemben del evropske avdiovizualne dediščine. Poudarja, da je treba oblikovati ustrezne pobude za zbiranje gradiva in pristojnim organom razmeroma hitro priskrbeti potrebna sredstva za vzpostavitev sistematičnega pričevanja o bogastvu kulturnih identitet in raznolikosti evropskih narodov.

3. Zaključki

3.1 EESO meni, da je za doseganje poglobitvenih zastavljenih ciljev ključnega pomena, da ima Komisija v prihodnje proaktivno vlogo, ki ustreza ciljem, izraženim v preučevanem dokumentu, in še zlasti, da:

— opredeli postopke za oddajo gradiva v arhiv, ki bodo omogočali medsebojno povezavo in usklajeno delovanje nacionalnih sistemov ter spodbujali oblikovanje evropskih norm za katalogiziranje;

— zagotovi potrebne tehnične in pravne pogoje, potrebne za vzpostavitev ustrezno zaščitene spletne oddaje gradiva, ki bo omogočala dopolnjevanje v realnem času in v prihodnosti omogočila vzpostavitev „evropske“ banke podatkov;

— v skladu z direktivo 2001/29/ES predlaga standardno pogodbo na evropski ravni med imenovanimi ustanovami, depozitorji in morda še imetniki avtorskih pravic, da se olajša restavriranje del, da so nato na razpolago strokovnjakom in v pedagoške namene;

— v sodelovanju z organizacijami opredeli kriterije za razpoložljivost deponiranih del javnosti;

— podpira sodelovanje med nacionalnimi in/ali regionalnimi organizacijami, še zlasti s pomočjo posebnih struktur in oblik financiranja, če se to izkaže za potrebno;

— podpira izvajanje primerjalnih analiz (benchmarking) na podlagi najboljših praks in z občasnimi poročili preveri doseženi napredek.

3.2 EESO meni, da mora Komisija igrati aktivno vlogo ob upoštevanju načela subsidiarnosti z ustreznimi finančnimi in človeškimi viri in podpreti področje v smislu naslednjih ciljev:

— zbiranje evropske avdiovizualne filmografije in skupna produkcija pedagoških in raziskovalnih projektov, saj bo prostovoljno sodelovanje težko prineslo zadovoljive rezultate glede na širok razkorak med viri in kulturnimi tradicijami 25 držav članic;

— oddajo starejših del novih držav članic, ki razpolagajo s pomembno filmsko dediščino, ki priča o njihovi zgodovini, kulturi, načinu življenja, navadah ter običajih, in bi se zaradi omejenih ekonomskih sredstev v teh državah lahko izgubila;

- vzpostavitev ustrezne strukture za uveljavljanje gradiva v nacionalnih in/ali regionalnih organih, spodbujanje njegovega predvajanja na evropski in mednarodni ravni s pomočjo najsodobnejših sredstev večpredstavnosti (na primer: DVD z arhiviranim gradivom v različnih jezikih Evropske unije, ki omogoča ekonomski prodor tudi za starejše filme) in še zlasti za dela, ki obravnavajo teme ali politike Skupnosti (na primer zaščita mladoletnikov ali podoba žensk) ali posebne tradicije (na primer: animirani film, otroški filmi, dokumentarni filmi);
 - uveljavljanje del, predstavljenih na različnih tematskih festivalih na regionalni in lokalni ravni za pospeševanje neodvisne produkcije in produkcije ustvarjalcev izven komercialnih tržnih poti, z obveznim depojem, če se to izkaže za potrebno;
 - poklicno usposabljanje na področju ohranjanja in restavriranja, ki zahteva strokovnost in nove tehnike ob podpori ustreznih skladov Skupnosti, najboljše v okviru programa MEDIA – usposabljanje, ki bo podaljšan.
- 3.3 EESO prav tako želi, da v okviru začelih razprav o podaljšanju programa usposabljanja MEDIA, v večji meri upoštevamo proces usposabljanja, ki je povezan z novimi tehnologijami in novimi potrebami pri zbiranju, katalogizaciji, ohranjanju in restavriranju filmskih ali televizijskih del in materiala z gibljivimi slikami na splošno. Še zlasti je potrebno, da se usposabljanje razširi na področje uporabe in poznavanja novih tehnologij in metod arhiviranja, upravljanja podatkovnih baz in standardnih metod ohranjanja v digitalnem formatu visoke kakovosti, ki naj se posodablja za operaterje, da bo delo dostopno širši javnosti, predvsem študentom in učiteljem.

V Bruslju, 15. septembra 2004

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora,
Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o „Predlogu Direktive Sveta o skupnem sistemu davka na dodano vrednost (nova različica)“

COM(2004) 246 final – 2004/0079 (CNS)

(2005/C 74/05)

Svet Evropske Unije je 30. aprila 2004 sklenil, da v skladu s členom 262 Pogodbe o ES zaprosi Evropski ekonomsko-socialni odbor za mnenje o naslednjem predlogu:

Strokovna skupina Ekonomska in monetarna unija ter ekonomska in socialna kohezija, ki je bila odgovorna za izvedbo dela Odbora pri tem vprašanju, je svoje mnenje sprejela 13. julija 2004. Poročevalec je bil g. **BURANI**.

Odbor je na svojem 411. plenarnem zasedanju dne 15. septembra 2004 (seja z dne 15. septembra 2004) sprejel naslednje mnenje z 147 glasovi za, 6 glasovi proti in 10 vzdržanimi:

1. Uvod

1.1 Predlog omenjene direktive⁽¹⁾ ne sodi med običajne postopke kodifikacije zakonodaje Skupnosti. Komisija je opozorila, da je potrebna temeljita revizija **določb o DDV**, ki so bile prvotno predmet šeste direktive Sveta 77/388/EGS in deležne številnih sprememb. Tekom let so bile določbe večkrat revidirane, popravljene in dopolnjene, kar je nujno vodilo do ponavljanja in nejasnosti. Zato so bile potrebne **spremembe**, ki bi pripomogle k jasnejšemu in razumljivejšemu besedilu ter določb ne bi spremenile vsebinsko: torej delo, ki presega **enostavno kodifikacijo**.

1.2 Razen tega so bile sprejete spremembe, da bi v skladu s dogovorom med Svetom, Evropskim parlamentom in Komisijo zagotovile načela **visoko kakovostne zakonodaje**. Novo besedilo je bilo predloženo Svetu in Evropskemu parlamentu v odobritev: tudi v primeru formalnih sprememb, ne gre za kodifikacijo, ampak zapleteno **preoblikovanje**, ki zagotavlja hkrati spremembo in kodifikacijo pravnih aktov na podlagi enega samega pravnega besedila, kot to predvideva medinstitucionalni sporazum iz leta 2001⁽²⁾.

1.3 Besedilo predloga direktive, ki je rezultat občudovanja vrednega dela Komisije, **nadomešča šesto direktivo o davku na dodano vrednost**: da se bi zagotovila jasnost in jedrnatost, je bil revidiran vsak posamezen člen, tako da je iz 53 členov nastalo 402 členov. Besedilo obsega tudi **kazalo** za hitro in enostavno posvetovanje, kar je vsekakor dobrodošlo dopolnilo.

2. Ugotovitve Odbora

2.1 Ker pravzaprav govorimo o novi različici in ne novi direktivi, se bi EESO lahko omejil na to, da bi vzel na znanje izvrstno delo, ki ga je opravila Komisija, in ji čestital za odlične

rezultate: udeleženci v gospodarstvu in uradniki bodo gotovo imeli koristi od hitrega posvetovanja in večje natančnosti pri interpretaciji. Po drugi strani pa mora poročevalec zaupati izjavam Komisije, da **ново besedilo v svoji daljnosežnosti ustreza trenutno veljavnim besedilom**: podroben pregled ne bi bilo mogoče izpeljati, sicer pa so ga na podlagi ustreznega posvetovanja že opravili nacionalni strokovnjaki in udeleženci v gospodarstvu.

2.2 Poleg tega se lahko v okviru manj podrobnega pregleda oblikujejo nekatere **vsebinske opombe glede politike davka na dodano vrednost** in davčne politike na splošno, ki ima za **cilj usklajitev pogojev za delovanje notranjega trga**. Glede tega navaja predlog direktive (razlog 5), „da se bo najvišja stopnja jasnosti in nevtralnosti skupnega sistema o DDV dosežena, ko bo davek odmerjen **na tako splošen način kot je le mogoče**. V interesu skupnega trga in držav članic je sprejetje novega skupnega sistema...“⁽³⁾

2.3 Komisija pa je previdna v sledečih dveh navedbah: „nujno potrebno je postopno nadaljevati, ker **usklajevanje prometnega davka vodi k občutnim spremembam davčne strukture**“⁽⁴⁾; v nadaljevanju pojasnjuje, da naj bi (usklajen) sistem davka na dodano vrednost – celo, ko davki in oprostitve davkov niso „popolnoma“ usklajeni – pripomogel k **nevtralni konkurenčnosti** znotraj posamezne države članice.

2.4 Odbor opozarja, da so bila ta razmišljanja prevzeta iz **prvotnega besedila** šeste direktive: če menimo, da jih je po skoraj 40-ih letih še vedno treba ponavljati, potem, kot kaže, nismo skoraj nič napredovali. **Usklajevanje se tako očitno ne premakne z mesta** in druga znamenja, ki so navedena v naslednjih odstavkih, ne zvenijo ravno optimistično.

⁽¹⁾ COM(2004) 246 final – 2004/0079 (CNS).

⁽²⁾ UL C 77 z dne 28.3.2002.

⁽³⁾ Prvič prevedeno v slovenščino.

⁽⁴⁾ Prvič prevedeno v slovenščino.

2.5 Ponovno je treba poudariti, da je ureditev davkov na dodano vrednost, ki jih je uvedla šesta direktiva in so še vedno v veljavi, zgolj „**prehodna ureditev**“ in ni nikakršnih izgledov, da da postane „dokončen“ sistem: zdi se, da je to namig, da si človek ni na jasnem glede smotrnosti sistema, ki ga je Odbor v svojem mnenju s konkretnimi predlogi komentiral kot „kraj obdavčenja storitev“⁽¹⁾.

2.6 **Posebna pravila** – če so res potrebna –, ki bi naj bila vsaj glede na interes notranjega trga zgolj **začasna**, so nadaljnji vidiki, ki zahtevajo poglobitev. Nedavna posebna pravila, zagotovljena desetim novim **državam članicam**, so bila delno prehodna, delno brez določenega roka. **Druga posebna pravila**, zagotovljena „**drugemu pristopnemu valu**“ (Avstrija, Grčija, Finska, Portugalska in Španija), so še vedno v veljavi. Glede na to je prav gotovo zanimivo, da so se le nekatera od njih pojavila v direktivah za spremembo šeste direktive; največji del pa jih je bilo „skritih“ v pristopnih aktih. Prednost novega predloga direktive je ta, da so vidna **vsa posebna pravila**.

2.7 Posebna pravila, tudi tista, ki so bila odobrena pred dlje časa, naj ne bi bila predmet razprave glede njihove morebitne ukinitve. Po drugi strani pa tudi „**države ustanoviteljice**“ ne kažejo zanimanja, da bi se ukvarjale s to temo: tudi one so svoj čas prejemale ugodnosti **posebnih pravil**, ki jih sedaj seveda ne želijo postavljati pod vprašaj (vsaj toliko časa ne, kot bo veljala „prehodna ureditev“); tako med drugim slavne „**davčne stopnje nič**“, ki je bila sprva odobrena dvema državam. In namesto, da bi jo ukinili, je bila razširjena **na več novih držav**.

2.8 Vsa **posebna pravila** pa vendarle niso neupravičena; nekatera **stalna** posebna pravila zadevajo čezmorska območja, otoke in izrazito obrobne regije, ki so v času dodelitve kazale zaostanek v razvoju. V času, ki je medtem pretekel, bi bilo vendarle smotno **preveriti vse oprostitve, zagotovljene tistim regijam** in ugotoviti, če pogoji, ki so jih prvotno upravičevali, še vedno ostajajo isti.

2.9 Druga nič manj pomembna posebna pravila zadevajo **mala podjetja**: 16 držav članic (nove in tiste iz „drugega pristopnega vala“) sme **oprostitev davka na dodano vrednost**

koristiti tudi, če njihov prihodek presega najvišjo vrednost, ki jo določa šesta direktiva. Odbor ne more skriti začudenja glede tega: če je za deset novih držav članic na nek način možno utemeljiti oprostitve, **ni razumljivo, zakaj naj bi jo obdržale** še nadaljnjih 12 let po pristopu.

2.10 Po mnenju odbora lahko oprostitve davka na dodano vrednost za omenjena podjetja predstavlja **izkrivljeno konkurenčnost** – tudi če v manjši razsežnosti. Države članice bi morale skupaj s Komisijo poglobiti ta vidik.

3. Zaključek

3.1 Odbor želi čestitati Komisiji za njeno odlično delo, ki ga je izvedla skrbno in natančno, predvsem pa **pregledno**; brez preglednosti bi bilo skoraj nemogoče dobiti pregled o tem, koliko načeloma splošno veljavnih **pravil** je spremenjenih z **izjemami, oprostitvami in posebnimi določili**. Razumljivo je, da niso vsa odstopanja od načela neupravičena; prav tako pa je res potrebno, da države članice **ponovno razpravljajo** o tistih izjemah, katerih veljavnost ne upravičuje obstoja in jih po možnostih ukinejo.

3.2 Odbor ne vidi dokazov za takšne namene; ravno nasprotno: ena večjih držav članic je že izrazila „**splošne pridržke**“ ki bi lahko celo ogrožali sprejetje predloga direktive Komisije. Glede na preteklost se ne obeta nič kaj dobrega: **Sporočilo Komisije iz leta 1996**, ki zajema program dela in predlog za usklajevanje davkov, je še vedno v rokah Sveta in ni bilo nikdar obravnavano; **Sporočilo Komisije iz leta 2000** o novi strategiji DDV očitno tudi ni doseglo večjega uspeha.

3.3 EESO s tem mnenjem ne želi kritizirati politike DDV držav članic; zaveda se, da so njihove odločitve še vedno odvisne od mnogih notranjih, gospodarski in političnih dejavnikov. Na splošno se zavzema za **ponoven pregled celotne tematike** v bližnji prihodnosti, uvedbo **dokončnega sistema** in zmanjšanje oz. popolno odpravo največjih **ovir**, ki preprečujejo **dovršitev notranjega trga**, ki temelji na skupnih predpisih.

Bruselj, 15. septembra 2004.

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ UL C 117 z dne 30.4.2004.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o boljšem ekonomskem vladanju v EU

(2005/C 74/06)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 29. januarja 2004 v skladu s členom 29(2) svojega poslovnika sklenil oblikovati mnenje na lastno pobudo o: boljšem ekonomskem vladanju v EU.

Strokovna skupina za ekonomsko in monetarno unijo ter ekonomsko in socialno kohezijo, ki je bila odgovorna za pripravo dela Odbora na to temo, je svoje mnenje sprejela dne 13. julija 2004. Poročevalec je bil **g. van IERSEL**.

Na svojem 411. plenarnem zasedanju (seji dne 15. septembra) je Ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje s 130 glasovi za, 3 glasovi proti in 7 vzdržanimi glasovi:

POVZETEK

Evropska unija prehaja v novo obdobje. Leto 2004 je leto pristopa desetih novih držav članic, novo izvoljene Komisije, novo izvoljenega Evropskega parlamenta in upajmo, da tudi leto ustave. V tem letu se pripravlja srednjeročna revizija lizbonske strategije za leto 2005. Analize Komisije, vključno s tistimi v *Širših smernicah ekonomske politike*, opozarjajo na pomanjkljivosti v napredku integracije. Te pomanjkljivosti so deloma posledica šibkih trenutnih gospodarskih razmer, deloma pa tudi nezadostne pripravljenosti držav članic, da bi odločno uresničevale zastavljene cilje in izpolnjevale dogovore. Izjemno pomembno je spodbujati gospodarsko rast in ponovno oživiti lizbonsko strategijo. To mnenje se osredotoča na vodenje strateške zamisli, ki je bistvena za verodostojnost in učinkovitost Unije. Nujno potreben je institucionalni okvir, ki vzbuja zaupanje, v smislu ustrezne porazdelitve nalog v Uniji – kdo je odgovoren za kaj in kdaj – ter v smislu uresničevanja ciljev in direktiv v državah članicah, ki so jih sprejeli Evropski svet in sveti ministrov v različnih sestavah. Obstajajo uspešni modeli za „nov slog“ lizbonske strategije kot je „Evropa '92“ ter ekonomska in monetarna unija. Mnenje močno zagovarja metodo Skupnosti. Potreben je celosten pristop, ki temelji na predhodno dogovorjenem večstopenjskem načrtu.

1. Uvod

1.1 Evropska unija je dosegla kritično točko. Sooča se z resnimi izzivi: širitvijo, potrebo po zagotavljanju pozitivnih spodbud za gospodarsko rast in konkurenčnost, osnutkom ustave in potrebo po odločnem odzivu na upadajoče zaupanje v Unijo. Te težke naloge zahtevajo učinkovito in skladno politiko ter njeno ustrezno izvajanje. Evropski ekonomsko-socialni odbor (v nadaljevanju EESO) je na podlagi *Širših smernic ekonomske politike 2003–2005* v preteklem letu izdal dve mnenji na to temo (¹).

1.2 Vendar je potrebna temeljitejša presoja. Učinkovita politika in povezovanje sta nemogoči brez jasnega in verodostojnega institucionalnega okvira, ki zagotavlja spremljanje izvajanja evropskih dogovorov.

(¹) UL C 133 z dne 6.6.2003
UL C 80 z dne 30.3.2004

1.3 Analize Komisije, navedene v njenem sporočilu z dne 21. januarja 2004 (²) in dopolnitvi za leto 2004 z dne 7. aprila 2004 (³), potrjujejo težnje iz leta 2003. Enako velja tudi za nujnost njenih priporočil. Zato EESO v tem mnenju izrecno obravnava institucionalne in upravno tehnične okvirne pogoje, tj. *odgovorno vladanje*. Vladanje je osrednja tema za EU 25 (⁴).

1.4 Mnogi imajo enake skrbi kot EESO. Podobno kot Komisija tudi gospodarstvo in družbene organizacije ter prejšnje in trenutno predsedstvo (Irska in Nizozemska) poudarjajo izjemen pomen dejanskega ukrepanja in izvajanja. Slovesne ugotovitve brez posledičnih ukrepov so neproduktivne. Ključni cilj je izvajanje (⁵).

1.5 Širše smernice ekonomske politike ocenjujejo makroekonomsko in proračunsko politiko držav članic, politiko zaposlovanja in napredke notranjega trga. Tako zagotavljajo dejanski prikaz različnih pristojnosti politik na ravni EU in nacionalnih politik ter različnega dejanskega stanja v državah članicah.

1.6 Skromna gospodarska rast in nezmožnost držav članic, da bi delovale skladno z dogovori, ki jih je sprejel Evropski svet, so privedle do naslednjega splošnega stanja:

— nadaljnje postopno upadanje discipline v proračunski politiki;

(²) Sporočilo Komisije o izvajanju Širših smernic ekonomske politike 2003–05, COM (2004) 20 final.

(³) Dopolnitev Širših smernic ekonomske politike 2003–05 za leto 2004, COM (2004) 238.

(⁴) EESO je o tem izdal mnenje leta 2002 – glej UL C 221 z dne 17.9.2002

(⁵) Hkrati postaja vse večji tudi poudarek na boljši pravni ureditvi EU: glej *Akcijski načrt za boljšo pravno ureditev*, 2003, in Sklepne ugotovitve Sveta za konkurenčnost z dne 17. in 18. maja 2004.

- zaostanek v krepitvi konkurenčnosti na podlagi gospodarstva, ki temelji na znanju;
- nezadostne naložbe v izboljševanje produktivnosti, zlasti na področju informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) ter znanja in izobraževanja;
- negotove razmere za naložbe;
- preusmeritev nekaterih naložb v regije zunaj Unije;
- pritisk na področju zaposlovanja;
- pomanjkljive reforme in prilagoditve v politiki trga dela.

1.7 Medtem so gospodarske razmere v Evropi za spoznanje boljše, toda oživitev je še naprej krhka. Gospodarska rast v ZDA je višja. Hkrati se predvsem Kitajska in Indija razvijata z vse večjo in presenetljivo hitrostjo.

1.8 Globalizacija poteka na področju finančnih tokov in naložb, toda znotraj svetovnih regij se pojavljajo občutne socialno-ekonomske in politične razlike. Vse to tvori referenčni okvir za Evropo.

1.9 Letos morata Komisija in Svet podrobneje pretehtati pristop in instrumente:

- EU prehaja v popolnoma novo fazo: deset novih držav članic, novo izvoljeni Evropski parlament, novo izvoljena Komisija, postopno prilagajanje aparata Komisije novim razmeram. Vse to pa se dogaja še pred sprejetjem nove ustave.
- Širitev je obširna, toda Unija vstopa tudi v novo obdobje v smislu kakovosti. Postaja namreč bistveno bolj raznolika.
- Svetovni razvoj na trgih proizvodov in storitev ter nenehna nervoznost na finančnih trgih vse bolj silijo države članice k enakim političnim stališčem in učinkovitemu povezovanju.

2. Analiza za leto 2004

2.1 Namen *Širših smernic ekonomske politike 2003-2005* je doseči celosten pristop k:

- makroekonomski politiki, usmerjeni v rast in stabilnost;

- krepitvi potenciala rasti v Evropi z gospodarskimi reformami;

- krepitvi trajnostne narave te rasti.

2.2 Pakt stabilnosti in rasti je leta zagotavljal trdne temelje in zaupanje med državami članicami. Neugodne gospodarske razmere sedaj spodkopavajo dogovorjeno disciplino. Postopkovna pravila so dovolj jasna, toda pomanjkanje učinkovitega izvrševanja dogovorov se zdi problematično. Kljub temu si veliko število držav članic znotraj območja evra in izven njega še vedno prizadeva spoštovati zahtevano proračunsko disciplino. Pri tem so uspešne zlasti skandinavske države članice.

2.3 Zaradi razlik v mnenjih o postopkih izvajanja pakta stabilnosti in rasti je Komisija preteklega novembra na Sodišču Evropskih skupnosti⁽¹⁾ sprožila postopek proti Svetu. Meni namreč, da Svet v tem primeru ni spoštoval pooblastil, ki so bila dodeljena Komisiji. Tako veliko razhajanje v mnenjih ne vodi k posvetovanju med partnerji v okviru Ekonomsko-finančnega sveta (ECOFIN).

2.4 Komisija opaža, da se je manevrski prostor vlad občutno zmanjšal. Zdi se, da je v letu 2003 imelo le pet držav članic proračunsko ravnovesje ali presežek, medtem ko so druge imele znaten ali naraščajoč proračunski primanjkljaj. Iz poročila Komisije z dne 7. aprila, dopolnitve za leto 2004, je razvidno, da so se proračunske razmere v številnih državah članicah hitro poslabšale, kar je privedlo do višjih ravni javnega dolga. Slednje posledično zahtevajo ukrepe za zmanjševanje dolga na račun naložb za povečanje rasti in zaposlovanja.

2.5 Komisija na te države članice naslavlja posebna priporočila. Kljub podobnemu kratkoročnemu gospodarskemu gibanju se proračunski cilji držav članic bistveno razhajajo. To vodi do širokega spektra priporočil.

2.6 Zdi se, da Komisija ne razpolaga z vrsto instrumentov, ki bi ji omogočali ustrezno presojo kakovosti vladnih izdatkov v državah članicah. Zato je le-te težko preizkusiti glede na dogovorjeni proračunski okvir.

2.7 Letno poročilo preučuje socialno varnost, trg dela, notranji trg in lizbonski proces. Vsebuje niz številnih majhnih in velikih ciljev. Njihovo doseganje je le deloma odvisno od odločanja Skupnosti. Mnoga politična področja so v pristojnosti držav članic. Poleg tega obstajajo vprašanja, kot je krepitev „znanja“, na katere imajo osrednje vlade le majhen vpliv.

⁽¹⁾ Glej odločbo Sodišča (Full Court) z dne 13. julija 2004, primer C-27/04.

2.8 Pooblastila Skupnosti veljajo predvsem za notranji trg. Na področju trga dela, socialne varnosti, pokojnin, proračunske politike, raziskovanja in razvoja, obdavčevanja in infrastrukture nosijo odgovornost v glavnem države članice, čeprav „Bruselj“ v nekaterih primerih določa omejitve glede politične svobode držav članic. Tudi v teh primerih Komisija pogosto izdela usmerjevalna priporočila. Vendar pa se države članice razlikujejo glede na to, do kolikšne mere jih spoštujejo.

2.9 Trgi dela obsegajo različne odseke, med katerimi je mogoč zgolj omejen pretok delavcev. Zaradi tega Komisija opazuje, da je poleg ustvarjenih milijonov novih delovnih mest v zadnjih letih tudi velik porast v brezposelnosti. Odstotek starejših delavcev ostaja majhen in ovire za ženske na trgu dela še vedno niso odpravljene. Nedejavnost ima tudi neizogibne negativne učinke na nacionalne proračune.

2.10 Predvidena raven zaposlovanja v letu 2005 naj bi v celotni Uniji znašala 64,5 odstotka, čeprav obstajajo občutne razlike med ravnmi v posameznih državah članicah. Zaposlovanje se bolje razvija v tistih državah, kjer socialni partnerji soglašajo, da trg dela in delovni čas ter postopki, ki so zato potrebni, postanejo prilagodljivejši. Komisija meni, da bo uresničitev cilja 70-odstotne zaposlenosti v letu 2010 odvisna predvsem od izvajanja nadaljnjih reform trga dela⁽¹⁾. Iz tega izhaja njena močna zahteva po izvajanju priporočil Projektne skupine za zaposlovanje⁽²⁾.

2.11 Poleg sprememb v socialni varnosti zagovarja Komisija tudi večje razlikovanje pri oblikovanju plač in večjo prilagajanje trga dela ob ohranjanju ustreznega varstva dela ter večjo mobilnost. Kot posledica razhajajočih se poti v zakonodaji in sklepov socialno-ekonomskih posvetovanj obstajajo med državami članicami občutne razlike. Te se med drugim lahko vidijo tudi v številu dejanskih delovnih ur in v produktivnosti. To deloma pojasnjuje razlike v rasti med EU in ZDA.

2.12 Komisija opazuje, da se usmeritev k počasnejši rasti produktivnosti v Evropi od leta 1995 nadaljuje. Tudi tukaj so med državami članicami občutne razlike. V Evropi hodijo v korak z Združenimi državami Finska, Švedska in Irska. Nazadujoča rast produktivnosti je deloma posledica razlik v uvajanju informacijske in komunikacijske tehnologije ter inovativnosti v gospodarstvu kot celoti. Nove naložbe za večanje produktivnosti se v Evropi uvajajo počasneje. To ima predvsem posledice

za pomanjkljive naložbe v tako imenovane „sektorje novih visokih tehnologij“.

2.13 Demografski razvoj in staranje prebivalstva predstavljajo vedno večjo skrb zaradi pritiska na proračune in (obremenjujočega) učinka na rast. Nekatere države so začele sprejemati obetavne načrte za pokojninske reforme, ki pomenijo učinkovito povišanje starosti upokojitve.

2.14 Konkurenca na proizvodnih in storitvenih trgih je nezadostna. Nacionalni zaščitni ukrepi še vedno obstajajo. Notranji trg še vedno ni uresničen. V konkurenčni politiki se pojavljajo novi predlogi. Zakonodajno delo v sektorju finančnih storitev ustrezno napreduje: 36 od 42 načrtovanih ukrepov je dokončno sprejetih. Izboljšujejo se tudi davčne določbe o zasebnih naložbah.

2.15 Prenašanje direktiv Skupnosti v nacionalno zakonodajo je vse bolj površno. Roki se ne upoštevajo dovolj in prenašanje direktiv v zakonodajo pogosto prevzema nacionalno vsebino. To se, na primer, zgodi, kadar države članice popuščajo v Bruslju, da bi sklenile kompromise v Svetu, ki jih pozneje obžaljujejo. Spremljanje tega procesa je čedalje težje.

2.16 Brez dvoma dajeta znanje in inovativnost pozitivne znake, toda zaradi nezadostnega tveganega kapitala, raziskav in razvoja, patentov ter tehnologije informacij in komunikacij rezultati ne izpolnjujejo pričakovanj. Večina držav članic krepko zaostajajo za ciljem porabe najmanj 3 odstotkov BDP za raziskave in razvoj, kakor je bilo dogovorjeno na vrhu v Barceloni. Zdi se, da so Skandinavci pri tem najbolj uspešni. Glede ciljnih 3 odstotkov je bila predvidena porazdelitev v razmerju ena tretjina/dve tretjini med vlado in podjetji. Jasno je, da v večini primerov predvidenega cilja niso dosegli ne vlada ne podjetja.

2.17 Celo v času gospodarskega nazadovanja zahteva ekonomska trajnost enako mero pozornosti in posebne zakonodaje. Kot je jasno razvidno v sektorju energije, obstaja več vidikov trajnosti. Komisija upravičeno poudarja okoljske vidike in tukaj je treba posebej navesti neugodne razmere v novih državah članicah. Komisija primerja razvoj z globalnimi dogovori. Toda energija lahko zaradi povišanja cen nafte, ki je posledica povpraševanja (Kitajska), in zaradi političnega nadzora, od katerega so odvisni energijski viri, ogroža tudi trajnostno rast.

⁽¹⁾ Gospodarska napoved, pomlad 2004, stran 31.

⁽²⁾ Službe, službe, službe – Doseganje večje zaposlenosti – poročilo Projektne skupine za zaposlovanje, ki ji predseduje Wim Kok, z dne 26. novembra 2003

2.18 Da bi po finančnih škandalih v številnih družbah ponovno vzbudili zaupanje v podjetja in delniške trge, se oblikujejo predlogi za evropsko različico „vladanja v podjetjih“.

2.19 To prvo poročilo o napredku, ki zajema več let (2003–2006), podaja mešano sliko. V svoji končni oceni Komisija opaža določen napredek na področju trga dela, konkurenčne politike, podjetniškega okolja, novih tehnologij, izobraževanja in pokojnin. Slabši napredek je dosežen na področju integracije trgov, raziskav in razvoja ter socialnih in okoljskih prilagajanj. Hitro slabšanje proračunskih razmer v številnih državah članicah in pomanjkanje politične volje po ukrepanju Komisija označuje kot naravnost zaskrbljujoče. Njena sklepna ugotovitev je, da je ideja o uresničevanju dogovorjenega rezultata v letu 2006 iluzija, če se reforme ne bodo pospešile. Enako velja za rezultate lizbonskega procesa do leta 2010.

2.20 Komisija v dopolnitvi za leto 2004 ocenjuje, da imajo nove države članice težave, primerljive s tistimi, ki jih ima 15 predhodnih držav članic (EU-15) glede proračunskih razmer, zadolženosti in zaposlovanja. Do sedaj je deseterica dosegla izreden napredek, ki se med drugim kaže v hitrejši gospodarski rasti, kot je v EU-15, čeprav so med deseterico občutne razlike v razvoju. Komisija hkrati opozarja, da je treba premostiti ogromno vrzel med deseterico in EU-15.

2.21 Po mnenju EESO „primerljive težave“ ne pomenijo, da nove države članice izkazujejo enak vzorec kot EU-15. Primerjava s tako imenovanimi „kohezijskimi državami“ drži le do določene mere. Nove države članice so „nastajajoči trgi“. Stopnja brezposelnosti v nekaterih državah in zlasti številnih regijah je zelo visoka. Prestrukturiranje industrije je v polnem zamahu. Posledica tega je visok odstotek frikcijske brezposelnosti. Odvisnost od tujih naložb je velika.

2.22 Prilagajanje zakonodaje ter socialne in ekonomske prakse visoko razviti ravni EU-15 utegne sprožiti osuplost. Stabilnost, ki je ključnega pomena za ohranjanje naraščajoče ravni notranjih in tujih naložb, predpostavlja učinkovit finančni in monetarni nadzor ter natančno predvidevanje zakonodajnih procesov. Ustvarjanje tovrstnih stabilnih razmer ni zagotovljeno in ima zato veliko prednost. EESO soglaša s Komisijo, da je zaradi stabilnega razvoja priporočljivo, da ima deseterica ločen časovni razpored za doseganje finančnih in gospodarskih ciljev.

2.23 Občutek nujnosti je v Uniji resnično vse večji. Skupne smernice se vedno znova pojavljajo v sklepnih ugotovitvah Komisije, specializiranih svetov in Evropskega sveta. Nedavna

pisma voditeljev vlad razkrivajo enako temeljno zaskrbljenost⁽¹⁾. Nadaljnja pot Skupnosti je v bistvu načrtovana, vendar ni jasno, kdo lahko ob vsakem času prevzame odgovornost za vodenje in izvajanje.

3. Notranji trg, zaposlovanje in lizbonski proces

3.1 Glede notranjega trga Komisija za naslednje leto zahteva nujne ukrepe na dveh področjih⁽²⁾:

- Nova prizadevanja glede ključnih vprašanj, kot so patent Skupnosti, direktiva o intelektualni lastnini, direktiva o priznavanju poklicnih kvalifikacij in Akcijski načrt za finančne storitve, ki so bistvenega pomena za rast in zaposlovanje. Nadaljnje odlašanje bi lahko imelo učinek domin.
- Od držav članic se zahteva, da dosegajo „dobro vladanje“, tj. učinkovito sodelovanje med državami članicami in dejansko izvajanje.

3.2 Oboje je potrebno za doseganje lizbonskih ciljev in kot podlaga za razširjeni notranji trg. Večje notranje trgovanje in konkurenca silijo podjetja k doseganju boljše učinkovitosti in višje produktivnosti, ki so na območju z razmeroma visokimi plačami, kot je EU, ključnega pomena za konkurenčno moč in dolgoročno blaginjo.

3.3 Notranje trgovanje trenutno nazaduje v praksi, medtem ko se cene znotraj Unije prej razhajajo kot usklajujejo. Razmerje med naložbami EU v preostalem svetu ter zunanji naložbami v EU je za Unijo negativno.

⁽¹⁾ Pismo predsednika vlade Blaira, predsednika Chiraca in kanclerja Schröderja z dne 18. februarja 2004, ter „Skupni prispevek k spomladanskemu svetu 2004“ voditeljev vlad Aznarja (Španija), Balkenendeja (Nizozemska), Berlusconija (Italija), Durão Barrosoa (Portugalska), Millerja (Poljska) in Partsa (Estonija).

⁽²⁾ Poročilo o izvajanju strategije notranjega trga (2003–2006) z dne 21. januarja 2004 – KOM(2004) 22 končna verzija.

3.4 V zvezi z notranjim trgom Komisija predstavlja naslednjo sliko. Trenutno so v pripravi tako imenovane direktive „novega pristopa“. Še vedno ni pravega notranjega trga za storitve. Storitve predstavljajo več kot 50 odstotkov evropskega BDP in 60 odstotkov zaposlitev: to je bilo navedeno kot prednostna naloga v nedavno predlagani direktivi o prostem pretoku storitev. Liberalizacija omrežne industrije (energetika, promet in telekomunikacije) je v teku, toda zavedamo se, koliko težav in ovir je s tem povezanih. Pomanjkanje usklajenosti nekaterih davkov še naprej pomeni obremenitev za notranji trg. Toda odprava davčnih izkrivljanj lepo napreduje. Enako velja tudi za Akcijski načrt za finančne storitve. Komisija izhaja iz predpostavke, da neuspeh vlad pri uporabi pravil o javnih naročilih nedvomno sproža rast cen. Ta tema bo znova uvrščena na dnevni red. V zvezi s staranjem prebivalstva želi Komisija pospešiti tudi mednarodni dostop do zdravstvenih storitev. Reševanje vprašanja v zvezi z evropskim patentom je zaradi odlašanj še vedno v zaostanku.

3.5 Poenostavljanje pravil poteka na podlagi „Akcijskega načrta za boljši pravni red“. Toda do cilja je še daleč. Številne države članice ne izvajajo dogovorjenih ocen vplivov.

3.6 Izvajanje je resna težava. Notranji trg temelji na zaupanju, ki ga je treba okrepiti zlasti v zvezi s širitvijo. Za novo fazo Evropske unije je bistvenega pomena naslednja izjava: „Toda resnični uspeh notranjega trga, ki sestoji iz 28 držav, zahteva drugačen odnos in drugačna delovna razmerja. Države članice morajo prevzeti popolno lastništvo nad svojim notranjim trgom ter delati v partnerstvu med seboj in s Komisijo, da bo notranji trg deloval v praksi.“⁽¹⁾

3.7 Delo poteka tudi na področju strategije zaposlovanja. Odgovornost za to nosijo predvsem države članice. Toda tudi na evropski ravni so na dnevnem redu socialne težave, prvič, zaradi nacionalne proračunske politike, ki jo je treba uporabljati znotraj dogovorjenega evropskega okvira, in drugič, v zvezi z reformami trgov dela in staranjem prebivalstva.

3.8 Pristop k priporočilom Projektne skupine za zaposlovanje in njihovo izvajanje je odvisno od nacionalnega odločanja. Ta priporočila zagotavljajo močno podporo lizbonskemu procesu. Vključena so širša področja: večja prilagodljivost pri spodbujanju podjetništva in inovativnosti, povečevanje udeležbe pri delu in dejavna socialna varnost, naložbe v izobraževanje in šolanje ter partnerstvo za spremembe. Vse to

⁽¹⁾ Poročilo o izvajanju strategije notranjega trga (2003-2006) z dne 21. januarja 2004 – COM(2004) 22 final.

pomeni aktivno sodelovanje vseh zainteresiranih partnerjev in udejstvovanje v postopkih sprememb. Vse to je najbrž najbolj povzeto v navedbi „Evropa potrebuje več delovnih ljudi, ki bi delali produktivneje“. V nedavno izdanem mnenju je EESO izrazil kritiko, na splošno pa se je vendarle strinjal z omenjenimi priporočili Projektne skupine za zaposlovanje⁽²⁾.

3.9 Povezava med nadrejenim lizbonskim procesom in stabilno proračunsko politiko je očitna. Po poročilu o spomladanskem vrhu⁽³⁾ je pomanjkljivo izvajanje lizbonske strategije, ki je posledica nižje rasti, nezadostne rasti zaposlovanja in zaostajanja v izobraževanju ter raziskovanju in razvoju, potratno za Evropo.

3.10 Spomladansko poročilo obravnava že zgoraj omenjen razvoj notranjega trga in zaposlovanja. Glede ekonomije znanja Komisija zahteva večje naložbe v znanje in omrežja, vključno z raziskavami in razvojem, izobraževanjem in poklicnim usposabljanjem.

3.11 Medsebojna povezanost med univerzami in podjetji, ki so predalec vsaksebi, je še vedno slaba. To ni v skladu s ciljem o ustvarjanju ekonomije znanja. Podobno kot v ZDA bi medsebojna povezanost vsekakor vplivala na izboljšanje produktivnosti in okrepila gospodarske družbe. Trenutno primanjkuje velik del te dodane vrednosti. Zlasti je treba omeniti beg možganov iz Evrope: razmerje med prihajajočimi in odhajajočimi raziskovalci ostaja negativno⁽⁴⁾ in ta negativni trend še narašča.

3.12 V skladu z drugimi poročili Komisija v svojem spomladanskem poročilu navaja številne jasno oblikovane predloge, ki temeljijo na „triptihu“ naložb, konkurenčnosti in reform.

3.13 Smernice gospodarske politike in poročila o notranjem trgu, strategiji zaposlovanja in lizbonskem procesu so primerljivi z vidika obravnavanih tem in vrednotenja. Komisija javne finance povezuje s številnimi socialno-ekonomskimi vprašanji. Tako osvetljuje težave, povezane s preusmerjanjem izdatkov javne potrošnje v izdatke za produktivnost.

4. Institucionalni okvir

4.1 EESO opaža, da zdajšnje razmere zahtevajo, da

— mora biti radikalen prehod z Unije 15 na Unijo 25 v težkih gospodarskih okoliščinah čim bolj uravnotežen;

⁽²⁾ Mnenje o ukrepih za podporo zaposlovanju – UL C 110 z dne 30.04.2004 (SOC/159).

⁽³⁾ Poročilo Komisije Evropskemu spomladanskemu svetu: Uresničevanje lizbonske strategije – reforme za razširjeno Evropsko unijo – COM(2004) 29 final/2

⁽⁴⁾ Sporočilo Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – raziskovalci v evropskem prostoru: en poklic, več karier – UL C 110 z dne 30.4.2004 (INT/216), in Sporočilo Komisije z naslovom „Evropa in osnovno raziskovanje“ – UL C 110 z dne 30.4.2004 (INT/229)

— je hkrati treba odpraviti zaostanke v zvezi z obvezami, ki jih je predhodno sprejel Evropski svet in so še vedno aktualne;

— ter je treba hitro napredovati in zagotoviti nov zagon.

4.2 Po mnenju EESO ne gre samo za vprašanje oblikovanja politik. Enako pomembni so tudi organizacijski dejavniki – v prvi vrsti spremljanje in nadzor – in politično-kulturni dejavniki. EESO v zvezi s tem opaža in odobrava analize in sklepane ugotovitve Komisije v sporočilu z dne 21. januarja 2004 in dopolnitvi z dne 7. aprila 2004. Sklepne ugotovitve Sveta za konkurenčnost z dne 17. in 18. maja 2004 so žal preveč splošne in premalo konkretne ⁽¹⁾.

4.3 Širitev Unije zahteva še večje posvečanje pozornosti dobrim institucionalnim temeljem ter pazljivo razmejitev pristojnosti in odgovornosti, brez katerih obstaja nevarnost nadaljnega pomanjkanja discipline in razvođenitve ⁽²⁾.

4.4 Tekom let se je razvil vzorec razhajanja v odgovornostih in odločanju na ravni Skupnosti in medvladni ravni. Celo osnutek ustave jasno predpostavlja, da Unija 25 držav članic nikakor ne more delovati na enak način kot Unija 15 držav.

4.5 Uvedba evra bi morala poleg pravilnega delovanja Pakta stabilnosti in rasti pripeljati do večjega zblíževanja. Toda preveč dogovorov in odločitev ni zavezujočih.

4.6 Premalo učinkovitih rezultatov sprejetih dogovorov resno ogroža potencial Evropske unije.

4.7 Zdi se, da v Evropskem svetu vlada soglasje glede ciljev, čeprav so ti pogosto opredeljeni preveč splošno in premalo natančno. Toda dobri politični nameni niso preneseni v uporabno zakonodajo in pravila, ki se dejansko izvršujejo.

4.8 V preteklih letih je bilo veliko pričakovanih vložnih v konkurenčno politiko, javno grajanje nepravilnosti in odprto metodo usklajevanja. Toda ko je gospodarska klima manj ugodna, le-te ne delujejo učinkovito. V praksi države članice druga drugi dejansko ne rečejo ničesar ali izrečejo premalo o svojih pomanjkljivostih. V teh okoliščinah je obseg maneverskega prostora Komisije omejen. Dejansko ni zadovoljive alternative za metodo Skupnosti.

4.9 Notranji trg zbuja zaskrbljenost. Cilji in dogovori glede prostega pretoka in enakih pogojev se izvajajo nezadostno ali sploh ne. Rezultati držav kažejo, da se v prenosu direktiv o notranjem trgu na nacionalno raven disciplina znižuje, včasih do zaskrbljujoče mere ⁽³⁾.

4.10 Subsidiarnost je pozitivno načelo. Toda eden izmed redko omenjenih vidikov je, da neutemeljeno opiranje na subsidiarnost utegne pripeljati do različnih razlag evropske zakonodaje v državah članicah.

4.11 Kakor se je to zgodilo v primeru evropske in monetarne unije (EMU), obstaja tudi več hitrosti. Sedanjim 12 državam članicam se bo pridružilo še 13 nečlanic. Ekonomska in monetarna unija 12 članic s 3 nečlanicami je nekaj drugega kot EMU 12 članic s 13 nečlanicami, četudi nove države članice dodajo novo ekonomsko perspektivo. Resno pozornost bo treba posvečati zahtevi po proračunski disciplini, kot je predvideno v Pogodbi.

4.12 Evro bo morala podpreti makroekonomska politika držav članic ter nadaljnji razvoj in poglobljanje celotnega povezovanja.

4.13 Na vsak način je treba zagotoviti, da Unija ohrani načela pravne države.

4.14 Zato je treba najti metodo zagotavljanja, da Komisija in Svet ne bosta več omejena zgolj na opozarjanje na pomanjkljivosti ali pozivanje držav članic k nujnemu ukrepanju, nakar se vrtneta k svojemu dnevnemu redu. Lizbonski proces in obširna širitev preprosto zahtevata strogo disciplino.

4.15 Lizbonska strategija je strateška zamisel. V tem smislu je primerljiva s predhodnimi strateškimi zamislmi, ki so pripeljali do radikalnega napredka v povezovanju. V teh primerih je načrtovanje zajemalo časovno omejitve in strogo nadzorovano vrsto stopenj s tesnim sodelovanjem med Komisijo in državami članicami. Ob koncu 1960-ih je to veljalo za carinsko unijo, zasidrano v Pogodbi. Tudi uspeh „Evrope '92“ je bil rezultat podobnega načrtovanja. Z združitvijo 279 osnutkov direktiv v eno shemo na podlagi Enotnega akta iz leta 1987 je bila odpravljena stagnacija in dosežen občuten napredek na področju notranjega trga. Monetarna unija je drug uspešen primer. Od leta 1993 naprej so se proračunski primanjkljaji vseh bodočih udeleženk nenehno zmanjševali. Enako velja za inflacijo in hkrati z njo za obrestne mere. Zaradi tega je bilo mogoče, da sta bila evro in monetarna politika, ki ju je jamčila neodvisna centralna banka, uvedena skladno z načrtom.

⁽¹⁾ Sklepne ugotovitve Sveta za konkurenčnost z dne 17. in 18. maja 2004.

⁽²⁾ K temu je Odbor oddal mnenje – glej UL C 221 z dne 17.9.2002

⁽³⁾ Glej Internal Market Scoreboard, 13. izdaja, 13. julij 2004, http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/score/docs/score13/score13-printed_en.pdf

4.16 V zgoraj navedenih primerih je uspeh prineslo bodisi upoštevanje metode Skupnosti, kot se je to zgodilo s carinsko unijo in Evropo '92, bodisi so države članice dosegle nujno potreben rezultat s pomočjo pozitivnega medsebojnega sodelovanja, namreč udeležbo v EMU. Težava je v tem, da trenutno ne velja nobena od teh dveh okoliščin. Zadovoljiv napredek je zdaj resnično povsem odvisen od politične volje.

4.17 Evropski svet z dne 27. in 28. marca 2004 v resnici potrjuje analizo in sklepne ugotovitve Komisije. Poudarja pomen uravnoteženih proračunov in celo proračunskih presežkov ter pomen stabilnosti cen in vztraja pri spoštovanju Pakta stabilnosti in rasti. Svet poleg upoštevanja socialne kohezije in trajnosti predvideva tudi tri prednostne naloge Sveta za konkurenčnost: konkurenčno moč, okrepitev notranjega trga in boljšo zakonodajo. Na vseh področjih je treba vlagati v znanje. V zvezi s politiko trga dela se Evropski svet zavzema za izvajanje poročila Projektnih skupine za zaposlovanje.

5. Evropa na novem razpotju

5.1 Evropa se je znova znašla na razpotju. Oživitev gospodarstva je še vedno zadržana. Pričakovanja lizbonskega procesa niso izpolnjena. Evropska unija prehaja v novo fazo z 20 odstotkov več prebivalstva in več raznolikosti. Hkrati pa se kot posledica širitve pojavljajo nove spodbude in novi obeti rasti in blaginje.

5.2 Gre za vprašanje verodostojnosti Unije. Upoštevati je treba pomen javnega mnenja in upadajoče podpore procesa integracije.

5.3 Širitev ne sme voditi k temu, da bi se Unija zaprla zase. Svet je igralno polje: EESO meni, da je glavno merilo uspešnosti položaj Unije v svetu – ne le v odnosu z Združenimi državami, temveč v celoti, ki vključuje hitro razvijajoče se in obsežne nastajajoče trge, kot so Kitajska, jugovzhodna Azija in Indija, ki zahtevajo svoje mesto v globalizaciji.

5.4 Analize in priporočila Komisije in predsedstva Sveta za spomladanski vrh so vsako leto v enakem duhu. Med ustanovami skorajda ni razlik v njihovih stališčih glede nujnih ukrepov Unije in držav članic. Konkurenčnost prevzema vse bolj osrednjo vlogo, toda vedno znova se zdi, da se države oddaljujejo od priporočil, dogovorjene odločitve pa se izvajajo nezadostno ali sploh ne. Izvrševanje in izvajanje povzročata resne težave.

5.5 Iz vseh teh razlogov je učinkovita oživitev lizbonskega procesa zelo pomembna. EESO poudarja velik pomen te dolgoročne perspektive. Podpira usmeritev Komisije in Evropskega sveta ter zagotavlja skupno pot naprej za stare in nove države članice.

5.6 Namen te poti ne more biti nič drugega kot poglobljanje integracije. Brez takega poglobljanja Unija 25 držav članic ne bo mogla postati nič več kot območje proste trgovine. V igri moči jutrišnjega sveta je to za evropsko ekonomijo, podjetja in državljane nezaželena možnost.

5.7 Oblikovanje „novega sloga“ lizbonskega procesa na ravni EU – krepitev konkurenčnosti in utrjevanje podlage ekonomskega znanja, spodbujanje trajnosti, socialnih posvetovanj in socialnega dialoga – ima lahko pozitivne učinke tudi na neodvisne politike posameznih držav članic.

5.8 Smernice politike kažejo, da zdrave javne finance ter javne in zasebne naložbe zahtevajo skladen, pregleden in zaupanje zbujujoč okvir, ki ga morata zagotoviti Svet in Komisija. Unija nujno potrebuje dinamiko in Evropa se je znova znašla na razpotju.

6. Priporočila in sklepne ugotovitve

6.1 V tem procesu EESO izhaja iz naslednjih stališč:

— pri analizah in ciljih je treba natančno razlikovati med pristojnostmi pri odločanju na ravni Evropske skupnosti in pristojnostmi pri odločanju posameznih držav članic;

— za ohranjanje verodostojnosti in da bi se izognili razočaranjem je treba določati le stvarne cilje;

— osrednjo vlogo med temi cilji morata imeti gospodarska rast in „nov slog“ lizbonskega procesa za krepitev konkurenčnosti in podporo strukturnih prilagoditev;

— države članice ne smejo kriviti „Bruslja“ za evropske cilje, o katerih so se skupno dogovorile.

6.2 Preglednost zahteva, da se potrebna pozornost posveča institucionalni razsežnosti. Porazdelitev različnih odgovornosti med države članice in Unijo še ni bila zadostno obravnavana v okviru ustreznih posvetovanj. Takega neobvezujočega pristopa ni mogoče opravičiti pred državljani in podjetji.

6.3 Poleg tega bi bolj zavezujoči dogovori zagotavljali podporo državam članicam ter notranjemu in zunanjemu delovanju Komisije. Komisija bo v razširjeni Uniji vsekakor potrebovala trdno operativno podlago.

6.4 Države članice morajo upoštevati disciplino glede javnega proračuna in makroekonomske politike, o kateri so se dogovorile v okviru Pakta stabilnosti in rasti.

6.5 Medvladni refleksi postajajo vse močnejši. EESO resno svari pred to težnjo. Nobena posamezna država ali skupina letih nima pravice do prevzemanja posebne vloge Komisije. Seveda vsaka država članica zagovarja svoje stališče in uporablja svoje lastne politične poudarke, celo kadar sta zahtevana večja objektivnost in natančno spremljanje.

6.6 Ustavna pogodba predvideva boljše usklajevanje politik v 25-članski Uniji. V tem ključnem obdobju bo metoda razširjenja kvalificirane večine imela pozitivne učinke. Sicer nezaželeni veti se bodo nadaljevali. Industrija, socialni partnerji in drugi družbeni akterji (univerze, raziskovalne ustanove itn.) lahko pozitivno prispevajo k tem izboljšavam v upravljanju politik.

6.7 Nevarnost razdrobitve je nenehno prisotna. EESO zagovarja celosten pristop, ki se lahko doseže z večjo učinkovitostjo Sveta za konkurenčnost v sodelovanju s Ekonomsko-finančnim svetom in z boljšim obveščanjem javnosti. Sklepne ugotovitve Evropskega sveta so v skladu s tem, kot so argumenti voditeljev vlade⁽¹⁾ temelji za „superkomisarja“, odgovornega za ekonomsko politiko.

6.8 Sam EESO meni, da mora Svet za konkurenčnost v vsakem primeru postati preglednejši. To je praktično izhodišče za izboljšanje vladanja. Svet ne more dobro služiti svojemu namenu s sejno dvorano, polno komisarjev, ki zasedajo z nenehno spreminjajočimi se skupinami članov nacionalnih vlad, odgovornih za različna področja politik. Prvič, Komisija mora zagotoviti, da je usklajevanje Sveta za konkurenčnost pregledno in javnemu mnenju predstavlja jasno sliko. Glede na pomen lizbonske agende je to nedvomno tudi naloga predsednika Komisije. Drugič, boljša organizacija Sveta za konkurenčnost in racionalizacija na ravni EU morata voditi tudi do mednarodno bolj prepoznavnega vzorca odgovornosti članov nacionalnih vlad. S tem bi se povečala sposobnost prepričati javno mnenje in vzajemni občutek odgovornosti za skupne politike.

6.9 Glede vprašanja „več hitrosti“ Unija še nima formalne opredelitve, ki bi ji lahko koristila. Primeri, kot sta EMU in schengenski sporazum, so uspešni. Vendarle neskladne razmere in pristopi v državah članicah, ki so predstavljeni v Smernicah politike, ne zagotavljajo privlačnih obetov za slabo opredeljene razmere „več hitrosti“, ki bi lahko privedle do izkrivljanja konkurence. Postopek, predviden v osnutku ustave, ponuja pozitivna izhodišča.

6.10 Za notranji trg, ki je še vedno v središču povezovanja, je možnost „več hitrosti“ neprivlačna, saj bi privedla do sklepanja vedno novih koalicij glede posameznih vprašanj, nasprotujočim državam članicam pa omogočila prelahko pot iz reševanja le-teh.

6.11 Na področjih, ki so v pristojnosti držav članic, je težko ponuditi splošno ponudbo ukrepov in prilagoditev. Način, kako se ta težava odpravlja, in sicer z natančnimi opisi nacionalnih razmer in najboljših praks, si zasluži vso podporo. Z uporabo primerljivih statističnih podatkov si je treba prizadevati za nadaljnje izboljševanje teh metod. Komisija potrebuje tudi vrsto instrumentov, s katerimi bo lahko bolje presojala kakovost javnih izdatkov.

6.12 EESO se še naprej zavzema za konkurenčno politiko in odprto metodo usklajevanja za jasno opredeljena področja politike, za katera metoda Skupnosti ne velja. Toda ob tem se je treba zavedati, da bi le-ti prinesli zgolj omejene (vsekakor kratkoročne) rezultate, saj se države članice med seboj seveda ne ocenjujejo. Nekatere države članice koristno prilagajajo politiko, npr. na področju pokojnin in trga dela. Za to je treba izboljšati javno politično delo.

6.13 Evropski svet opaža, da namerava Komisija izdelati „načrt“ za krepitev in izvajanje lizbonske strategije. „Boljše vladanje“ je osrednje izhodišče. Zaupanje in stabilnost zahtevata jasen institucionalni okvir.

6.14 EESO se zavzema, da bi se moral „nov slog“ lizbonskega procesa opirati na metode „Evrope '92“. Če bi gradili na obstoječi praksi, bi to pomenilo, da bi bila poročila o smernicah politik, notranjem trgu, zaposlovanju in lizbonskem procesu povzeta v jasnem načrtu z navedbo faz in časovnega razporeda, iz katerega bi bilo jasno razvidno, kdo mora ukrepati in kako (Komisija, Svet, Evropski parlament ali države članice), na podlagi katerih odločitev in v kakšnem časovnem obdobju. V zvezi s tem EESO poudarja pomen vloge Komisije in metode Skupnosti, ki sta odgovorni za uspeh „Evrope '92“. Komisija predstavi letno poročilo o napredku in Ekonomsko-finančni svet ter Svet za konkurenčnost po posvetovanju z Evropskim parlamentom določita prednostne naloge, na podlagi katerih Komisija oblikuje svoje predloge.

6.15 Edini resnični napredek lizbonskega procesa je bil dosežen na notranjem trgu, vsaj kar zadeva zakonodajo in pravila. Vseeno pa obstajajo stalne pomanjkljivosti pri izvajanju. Napredek je neposreden rezultat metode Skupnosti. EESO se zavzema za združitev vseh zadev v zvezi z notranjim trgom v jasen načrt z jasnimi roki:

⁽¹⁾ Pismo predsednika vlade Blaira, predsednika Chiraca in kanclerja Schröderja z dne 18. februarja 2004.

— vsa odprta vprašanja glede akcijskega načrta za notranji trg;

- odprta vprašanja glede akcijskega načrta za finančne storitve;
- vprašanja glede sektorja znanj, ki so predmet odločanja Skupnosti;
- pregled in ublažitev pretirano strogih in podrobnih pravil;
- izvajanje in izvrševanje.

6.16 Za zadeve, ki sodijo na področje nacionalnega odločanja, kot so socialna varnost, trg dela (Projektna skupina za zaposlovanje) in obdavčevanje, EESO priporoča, da Svet, na predlog Komisije ter v skladu s konkurenčno politiko in odprtim usklajevanjem, odloča tudi o ciljih in izvajanju. Toda postopni načrt mora zagotavljati tudi spremljanje napredka teh nacionalnih postopkov. Na teh področjih je upravljanje najtežje, toda dogovori, ki ostajajo zgolj na papirju, nimajo veliko smisla.

6.17 Mesto v „novem slogu“ lizbonskega procesa si zaslužijo tudi druge zadeve, ki ne sodijo na področje oblikovanja pravil in včasih le deloma na področje javnega upravljanja, vendar so povezane s konkurenčnostjo, znanjem in gospodarsko zmogljivostjo, in sicer:

- industrijska politika v okviru različnih sektorjev, ki izhaja iz skupnih posvetovanj med industrijo (vključno s socialnimi posvetovanji), Komisijo in Svetom⁽¹⁾;
- rezultati tehnoloških programov in platform EU, večje čezmejno sodelovanje med raziskovalnimi ustanovami in raziskovalci v Uniji ter spodbujanje sodelovanja med univerzami in podjetji;

- regionalna politika s posebnim poudarkom na znanju in inovacijah.

6.18 Komisija in Evropski svet zagovarjata „Partnerstvo za spremembe“. EESO popolnoma podpira ta prizadevanja. Ta zamisel utegne biti zelo koristna. Lizbonska strategija se ni nikoli obravnavala zgolj kot proces „od zgoraj navzdol“. Njen uspeh je posledica dejstva, da so oblikovanje politik ter njihovo izvrševanje in izvajanje odvisni od številnih akterjev: upravljavcev (evropskih, nacionalnih in regionalnih), socialnih partnerjev na vseh ravneh, družb, univerz in številnih drugih družbenih organizacij, ki tvorijo civilno družbo. Jasna predstavitev ciljev, ki vsem političnim in družbenim akterjem v Uniji pojasnjuje, kaj se od njih pričakuje, lahko zagotovi nov in zelo potreben vir navdiha.

6.19 *Partnerstvo za spremembe* ponuja veliko možnosti, če je predstavljeno na ustrezen način. Privede lahko do nove vrste komunikacije in novih zaveznih skupin, udeleženi v procesu evropskega povezovanja. Tudi to je del „dobrega vladanja“.

6.20 Evropski svet je od Komisije zahteval, da oblikuje *Skupino visokih uradnikov*, ki bi Komisiji do 1. novembra 2004 poročala o nadaljnjem pristopu k lizbonskemu procesu. Poročilo in vizija te *skupine visokih uradnikov* bo imela pomembno vlogo pri srednjeročni oceni lizbonske strategije za spomladanski vrh leta 2005. Tudi Evropski svet je EESO pozval, naj do tedaj predloži svoja priporočila za srednjeročno oceno.

V Bruslju, dne 15. septembra 2004

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Glej Sklepne ugotovitve Sveta za konkurenčnost z dne 26. in 27. novembra 2003.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o „Sporočilu Komisije Svetu in Evropskemu parlamentu – naša skupna prihodnost: politični izzivi in proračunska sredstva razširjene Evrope 2007-2013“

(COM(2004) 101 final)

(2005/C 74/07)

Evropska komisija je 18. marca 2004 v skladu s členom 262 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti sklenila, da se z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom posvetuje o naslednjem predlogu.

Strokovna skupina „Ekonomsko in monetarna unija, ekonomska in socialna kohezija“, ki je v tej zadevi zadolžena za pripravo dela Odbora, je mnenje sprejela 13. julija 2004 (poročevalec: g. DASSIS).

Na 411. plenarnem zasedanju 15. in 16. septembra 2004 (seja z dne 15. septembra 2004) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel mnenje z 143 glasovi za, 26 glasovi proti in 11 vzdržanimi glasovi.

1. Okvir mnenja

1.1 1. maja 2004 je Evropska unija naredila velik korak k uresničitvi vizije ustanoviteljev prvotne Evropske skupnosti iz leta 1952 – vizije, ki so jo delili z ljudmi, ki so poznali vojne, katastrofe in druge nesreče ter živeli v revščini in bedi. Pot, ki jo je še treba prehoditi do resnične evropske povezave, odslej ni več dolga. Evropska petindvajseterica je odslej stvarnost, odločitev o sedemindvajseterici pa je že sprejeta stvarnost.

1.1.1 Ta napredek vendarle ne pomeni, da je odstranjeno vsako tveganje koraka nazaj z nepredvidljivimi posledicami. Skupna evropska zgradba se mora opreti na stebre, od katerih bo najtrdnjši prepričanje državljanov, da so njen sestavni del, njihov ponos ob dejstvu, da pripadajo veliki demokratični geografski enoti, ki zagotavlja in jamči mir in spoštovanje človeškega dostojanstva in si prizadeva za dobrobit vseh. Državljeni bi morali biti ponosni, da pripadajo skupnosti, v kateri solidarnost predstavlja temeljno pravilo, do Evrope bi morali razviti domovinska čustva in ponos, da tukaj živijo.

1.2 Toda da se bo to res zgodilo, je vendar nujno potrebno, da Evropska unija vztrajno krepi skupne politike, ki jih je že vzpostavila ali jih še začena izvajati, ob uporabi demokratičnih postopkov, da oblikuje in prenese v prakso vse tiste politike, ki ji še manjkajo, da bi presegla meje ekonomske in monetarne unije in postala tudi socialna in politična stvarnost.

1.3 Oblikovanje in uporaba teh politik seveda pomeni določen strošek, ki bi ga bilo treba razdeliti na pravičen način in glede na gospodarsko moč vsakega državljana in vsake države.

1.4 EESO, ki mu je zadevo predložila Komisija, želi prispevati k razpravi o pripravi proračuna za novo programsko

obdobje 2007-2013, in o tem vprašanju izdaja mnenje, v katerem je upošteval sporočilo Komisije: Tretje poročilo o ekonomski in socialni koheziji⁽¹⁾.

1.5 Vendar se EESO ne omejuje na kritično obravnavo teh dveh dokumentov, temveč širi svoje razmišljanje na politične teme, vprašanja in dele, ki jih dokumenta ne obravnavata, kljub njihovi pomembnosti za izgradnjo evropske prihodnosti ali proračunsko delovanje Unije v načrtovanem programskem obdobju.

1.6 Potemtakem se ob upoštevanju teh dokumentov in zlasti sporočila Komisije o finančnih perspektivah 2007-2013, in ob upoštevanju narave in sestave EESO, ni mogoče omejiti na njihovo kritično obravnavo, temveč se je treba posvetiti tudi političnim temam, vprašanjem in vidikom, ki jih besedilo omenjenega sporočila ne obravnava.

1.7 Z drugimi besedami, EESO mora hkrati s svojim (potrjujočim ali nasprotujočim) mnenjem o stališčih in predlogih Evropske komisije prispevati k napredku razprave o skupni prihodnosti Evrope in ob tem poudariti druge vidike, ki so povezani s tem vprašanjem.

2. Pregled celotnega sporočila Komisije

2.1 Komisija v sporočilu Svetu in Evropskemu parlamentu⁽²⁾ predstavlja svojo vizijo Evropske unije in prihodnje proračunsko načrtovanje za obdobje 2007-2013.

2.2 Da bi izkoristili vse prednosti širitve in pomagali Evropi pri dosegu blaginje, predlaga tri glavne prednostne naloge: trajnostni razvoj, interese državljanov in okrepitev vloge Unije kot svetovnega partnerja.

⁽¹⁾ COM(2004) 107 final

⁽²⁾ COM(2004) 101 final z dne 10. februarja 2004

2.3 Trajnostni razvoj: rast, kohezija in zaposlovanje

2.3.1 Na Evropskem svetu v Lizboni leta 2000 so voditelji držav in vlad sprejeli program, po katerem bi Evropa postala „najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti, z več in boljšimi službami in večjo socialno kohezijo“.

2.4 Po mnenju Komisije je treba ponovno poživiti proces z dodelitvijo verodostojnih in operativnih ciljev tako na ravni držav članic kot Evropske unije. Treba je spodbujati konkurenčnost podjetij na notranjem trgu, izboljšati raziskave in razvoj, povezati Evropo prek omrežij, prispevati k napredku kakovosti izobraževanja in usposabljanja v EU, še bolj okrepiti agendo za socialno politiko ter pomagati družbi, da bo lahko predvidela in vodila socialne spremembe.

2.5 Cilji rasti in konkurenčnosti bodo tudi pglavitne prednostne naloge prihodnje generacije regionalnih in kohezijskih politik, pri čemer je poudarek predvsem na regijah, ki zaostajajo v razvoju. Rast in kohezija se morata medsebojno dopolnjevati še bolj kot v preteklosti.

2.6 V prihodnosti se bo morala kohezijska politika sistematično spoprijeti z vprašanjem nezadostne konkurenčnosti, da bi lahko večje število regij Unije prispevalo k rasti in zaposlovanju.

2.7 Komisija v svojih predlogih poleg tega izrecno upošteva sklepe, ki jih je leta 2003 sprejel Svet o reformiranju skupne kmetijske politike in do leta 2013 določi kmetijske izdatke za tržne ukrepe in neposredna plačila. Ta reforma bo z odpravo naveze med pomočjo in proizvodnjo kmetijsko politiko EU radikalno preusmerila k trajnostnemu razvoju. Prihodnja politika razvoja podeželja, ki bo reorganizirana v okviru enotnega instrumenta, bo prispevala k povečanju konkurenčnosti kmetijstva in uresničenju napredka na področju okolja in raznolikosti podeželskega prostora. Sprostila bo dodatna sredstva s tem, ko bo začela z delnimi prenosi zneskov, ki izhajajo iz neposrednih plačil kmetijcem za krepitev programov razvoja podeželja.

2.8 Nova reformirana skupna ribiška politika bo ostala usmerjena na trajnostno izkoriščanje virov. Okoljska politika se izvaja tako, da ustreza tako pričakovanjem državljanov glede izboljšanja življenjskih razmer in solidarnosti med generacijami kot tudi mednarodnim obveznostim ob hkratnem spodbujanju učinkovitosti in konkurenčnosti.

2.9 Državljanstvo

2.9.1 Z Amsterdamsko pogodbo je bila večina politik na področju svobode, varnosti in pravičnosti prenesena na raven Skupnosti. Danes se z izzivi, ki jih predstavljajo priseljevanje, azil ter boj proti kriminalu in terorizmu, ni mogoče več zadovoljivo spoprijeti z ukrepi izključno na nacionalni ravni. Enako

je z zaščito pred naravnimi nesrečami ter zdravstvenimi in okoljskimi krizami, dostopom do javnih storitev kot tudi z vprašanji v zvezi s potrošniki in zdravjem.

2.10 Vso to dejavnost je mogoče razvijati z izboljšanjem instrumentov in z zadostnim financiranjem.

2.11 EU v svetu

2.11.1 Razširjena Unija bo morala kot regionalni vodja in kot svetovni partner imeti pomembnejšo vlogo. Da bi odgovorila na ta pričakovanja, se mora EU preleviti v politično odgovornega akterja, ki je sposoben uporabiti svojo težo.

2.12 Unija mora v celoti opravljati svojo vlogo tako v upravljanju svetovne politike kot na področju strateške varnosti. To nalogo sestavljajo predvsem zaščita družbe pred grožnjami, zagotavljanje civilne varnosti in zaščita državljanov pred različnimi tveganji.

2.13 Finančne zahteve

2.13.1 Unija sedemindvajsetih držav članic lahko doseže te cilje, ne da bi povečala sedanjo zgornjo mejo izdatkov.

2.14 Da bi lahko sprejeli zgoraj opisani izziv, ki obstaja v pripravi verodostojnega političnega projekta, je treba razpolagati s sredstvi, ki so nujna za njegovo izvedbo. Komisija je za zadevno obdobje izračunala povprečno raven izdatkov, ki znaša 1,14 %. Začelo se bo pomembno ponovno uravnoteženje proračuna EU, da bi se podprle nove prednostne naloge. Najprej se bo raven izdatkov pod učinkom širitve povečala, vendar bo ob izteku obdobja blizu prvotni ravni. Obveznosti bodo pod sedanjo zgornjo mejo, ki znaša 1,24 % BDP.

2.15 Komisija predlaga, da se v prihodnosti uvede splošno korekcijski mehanizem za določanje transparentne in objektivne metode za popraviljanje proračunskega bremena, ki se v primerjavi z relativno blaginjo določene države ocenjuje kot pretirano.

2.16 Komisija bo tekom leta 2004 pripravila primerne zakonodajne predloge kot tudi poseben načrt za doseg zadevnih ciljev.

3. Pripombe EESO o dokumentu in predlogih Evropske komisije

3.1 EESO na splošno meni, da je dokument sporočila Evropske komisije pozitiven. Pregled podrobnosti kaže, da je besedilo v celoti:

— koherentno, kar zadeva različne dele, ki so med seboj logično povezani in sestavljajo v sebi zaključeno celoto brez protislovij, nedoslednosti ali vrzeli,

- temelji na trdni in vizionarski politični premisi: na zadovoljiv, izčrpen in prodoren način kaže svoj politični temelj v ciljih, ki upravičujejo iskanje skupne prihodnosti,
- predlaga jasne in logične možnosti in prednostne naloge na področju politične prakse: predlaga dejavnosti in izvedbo ukrepov, ki so logična posledica določenih političnih ciljev,
- uravnovešeno: ne da bi se izogibalo določenim kompromisom ali ustvarjanju številnih novih ravnovesij in drugih kombinacij, poskuša prilagoditi razpoložljiva sredstva potrebam, ki jih prinaša uresničevanje političnih ciljev s pomočjo posebne politične prakse.

3.2 EESO ugodno, celo zelo ugodno, ocenjuje posebne odločitve in zasnove, ki so izražene v besedilu, in jih podpira. Natančneje gre za naslednje elemente:

3.2.1 Pojem trajnostnega razvoja in njegova vsebina kot tudi ustrezna kombinacija gospodarskih, socialnih in okoljskih elementov;

3.2.1.1 EESO se strinja s stališči Evropske komisije v tej zadevi in ugotavlja, da je pojem trajnostnega razvoja zapleten in da zajema:

- zaščito naravnih virov Unije (okoljska razsežnost),
- ustvarjenje vzdušja, ki je naklonjeno:
 - 1) spodbujanju konkurenčnosti (gospodarski element – količinski),
 - 2) spodbujanju solidarnosti (socialni element – kakovostni) s posebno pozornostjo, namenjeno državljanom, ki jim grozi socialna izključenost in zagotavljanje večje blaginje in varnosti za vse Evropejce.

3.2.1.2 Dejansko se pojem trajnostnega razvoja ne omejuje samo na količinske parametre gospodarske rasti, temveč vključuje tudi kakovostne (socialne, okoljske) elemente.

3.2.1.3 EESO v drugih besedilih ostro kritizira zmedo med pojmom „trajnostne gospodarske rasti“ in „trajnostnega razvoja“. V svojem mnenju o „Oceni strategije EU v prid trajnostnega razvoja“⁽¹⁾ poudarja, da so finančne strategije EU za obdobje 2007-2013 lahko priložnost, da damo trajnostnemu razvoju odločilen zagon. Poleg tega ugotavlja, da ni dovolj nadaljevati z uporabo veljavnih politik, kakršne so in ki so se izkazale kot problematične za trajnostni razvoj, in jih v prihodnosti vpisati v okvir proračunske postavke „trajnostna rast“. Nazadnje poudarja, da sta „trajnostni razvoj“ in „trajnostna gospodarska rast“ dva različna pojma, ki sta lahko protislovnata.

3.2.1.4 EESO opozarja, da je za uresničitev trajnostnega razvoja nepogrešljivo in nujno, da se mu namenijo finančna sredstva, večja od tistih, ki so mu dodeljena sedaj ali predvidena v finančnih perspektivah za 2007-2013. Poleg tega se EESO ob upoštevanju finančnih sredstev in dejstva, da je okolje skupno javno dobro, ki ne pozna meja, in bistveni del strategije za trajnostni razvoj, sprašuje, ali ne bi bilo priporočljivo, da se zadevne investicije izvzamejo iz izračuna proračunskega primanjkljaja, kot ga predvideva Pakt o stabilnosti in rasti⁽²⁾.

3.2.1.5 Evropa lahko ima pomembno vlogo v svetovnem gospodarstvu in vpliva na njegov razvoj v smeri intenzivnejšega trajnostnega razvoja. Vendar predvidena finančna sredstva za to ne zadostujejo. Evropska unija mora govoriti z enim glasom. Države članice, ne glede na svojo velikost ali pomembnost, imajo le majhen učinek na svetovni razvoj. Usklajevanje njihovih prizadevanj za uresničevanje skupnih ciljev v okviru Evropske unije je nujno potrebno.

3.2.2 Gospodarska donosnost socialne kohezije in očitna ugotovitev, da poleg svojega socialnega dosega in zmanjšanja nesorazmerij kohezijski proces prinaša tudi količinske izboljšave parametrov gospodarske rasti v ožjem pomenu.

3.3 Ves program je usmerjen k iskanju in približevanju uresničevanja te svetovne politične vizije, temelji na osnovnem pojmu trajnostnega razvoja, kot je opredeljen znotraj kompleksnega okvira gospodarskih, socialnih in okoljskih razsežnosti.

3.4 Skupaj z zadevnimi analizami Tretjega poročila o ekonomski in socialni koheziji besedilo Odbora zastavlja vprašanje in temo razprave o organizaciji medregionalnega sodelovanja in postopku, ki naj bi ga spodbudil.

3.4.1 Predlaga se odprava „programskih dopolnil“ okvirov podpore Skupnosti ter samih okvirov podpore Skupnosti kot instrumentov upravljanja in njihovo zamenjavo z enakovrednim strateškim besedilom o koheziji, uravnovešenim na ravni Skupnosti.

3.4.2 Prav tako se ob upoštevanju ugotovljene neučinkovitosti glede dosedanje prakse s 60 ali 70 prednostnimi nalogami v nekdanjih besedilih predlaga, da se namesto tega določijo tri ali štiri prednostne naloge, ki bodo specifične za vsako državo, in še eno skupno, ki jo predstavlja upravna reforma. Da bi bolje upoštevala posebnosti držav članic, bi Evropska unija lahko poleg tega sprejela bolj prilagodljive in decentralizirane načine upravljanja, ob tem pa bi še vedno predpisovala popolno transparentnost in strogost.

⁽¹⁾ CESE 661/2004 z dne 28. aprila 2004

⁽²⁾ Mnenje EESO o proračunski politiki in vrsti investicije, UL C 110, 30.4.2004, str. 11.

3.4.3 Zdi se, da ima predlog za spremembo načina nadzora ekonomskega in finančnega upravljanja izreden pomen: namesto da bi izvajali nadzor od projekta do projekta, se predhodno sklene pakt o zaupnosti, ki določa tozadevna pravila. V tem načrtu se mora postopek nadzora izvajati v enotnem okviru, ki mora biti sprejemljiv za vse zadevne institucije.

3.4.4 Poleg tega EESO izraža svojo zaskrbljenost zaradi vedno večje razlike med obveznostmi in plačili. Odbor ocenjuje, da bo ob koncu programskega obdobja 2007-2013 ta razlika dosegla 188 milijard evrov oziroma enoletni proračun. EESO zato meni, da je treba finančne perspektive oblikovati bolj prožno. Z možnostjo podaljšanja plačilnega roka za eno leto za obveznosti, sprejete v okviru strukturnih skladov (sprememba pravila $n+2$ v $n+3$), bo mogoče uporabljati vsote, ki so tako na razpolago na enostavnejši način, brez časovnega pritiska, kar se bo izkazalo za bolj razsodno in učinkovito.

3.5 Pri razpravi mora biti v ospredju ugotovitev, da so proračun Skupnosti in finančna sredstva EU neposredno odvisna od stopnje gospodarskega razvoja različnih držav članic in od zneska nacionalnih BDP.

3.5.1 Proračun Skupnosti potemtakem s svojim prispevkom za spodbujanje gospodarskega razvoja tudi desetih novih držav ustvarja razmere, ki so nujne za izboljšavo in razširitev osnove za izračun lastnih prihodkov v prihodnosti. Dejansko bo posledica okrepitev zmogljivosti vsake države in povečanje nacionalnih BDP tudi okrepitev proračuna Skupnosti zaradi povečanih prispevkov držav članic (izračun na podlagi določenega odstotka na povečani osnovi).

3.5.2 Po drugi strani Odbor opozarja, da se z vključevanjem trgov novih držav članic v evropski enotni trg zagotavljajo boljše perspektive rasti petnajstih starih držav članic. Zagotovo ni težko izmeriti stopnjo dodatne rasti, za katero lahko vsaka država petnajsterice pričakuje, da jo bo dosegla z multiplikacijskimi učinki razvoja novih držav in z vključevanjem njihovih trgov v enotni evropski trg. Na vsak način bo dodatna rast, ki se pričakuje za evropsko petnajsterico, prinašala tudi nova sredstva za proračun Skupnosti.

3.5.3 Razen tega EESO meni, da bi se naj pri razdelitvi sredstev EU v skladu z osnovnim ciljem, konvergenco, prednostno upoštevale potrebe novih držav članic, kjer je mnogo slabo razvitih regij in postopeh integracije še ni zaključen.

3.5.4 EESO meni, da je treba zelo pazljivo upoštevati ne samo zgornjo mejo evropskega proračuna, temveč tudi napovedi, na katerih temelji. Dejansko temelji na bruto prihodku Skupnosti, ki je lahko predmet napovedi samo na podlagi delovnih hipotez o gospodarski rasti, valutni pariteti med evrom in dolarjem, ceni surove nafte itd. Zato obstajajo številne

negotovosti, ki vplivajo na celotna finančna sredstva. EESO Evropski komisiji priporoča, da pripravi rezervne scenarije na podlagi domnev, tako pesimistične kot optimistične, tako da se določi razpon, znotraj katerega bodo določeni letni proračuni za obdobje 2007-2013.

3.6 EESO meni, da je treba za obravnavo dveh spremenljivk, tj. ekonomska ocena (strošek) visoko zastavljenih političnih ciljev in (nezadostna) razpoložljiva finančna sredstva, ugotoviti, v kakšni meri razpoložljiva sredstva zadostujejo za doseganje ciljev.

3.7 V procesu prilagajanja obeh pomembnih dejavnikov se postavlja naslednja dilema: ali se bodo pod pritiskom prilagajanja zmanjšali politični cilji in vizija, ki jo predstavljajo, da bi se dosegla raven razpoložljivih sredstev, ali bo nasprotno treba povečati sredstva do te mere, da bodo zadostovala, da bi glavni cilji ostali nespremenjeni? Ta dilema lahko ostane teoretična, če se realistično in učinkovito zagotovi primeren obseg razpoložljivih sredstev.

3.8 Če so ti cilji nujni za učinkovito izgradnjo skupne prihodnosti Evrope, se zdi njihova „razvojenitev“ problematična. V tem smislu ni lahko niti sprejeti niti povsem razumeti poskusa Evropske komisije, da bi ponovno opredelila potrebna ravnovesja, ker bi bila očitna posledica tega oslabitev morebitnih učinkov njenih političnih ciljev.

4. Nadomestni pristopi glede določitve zgornje meje odobrenih sredstev za prevzem obveznosti

4.1 Kot je razvidno iz besedila sporočila, je Komisija, preden je dosegla sporazumni predlog, oklevala med tremi možnostmi glede določitve zgornje meje odobrenih sredstev za prevzem obveznosti iz proračuna Skupnosti ob upoštevanju nedavnega dogajanja v zvezi s tem vprašanjem.

4.2 Prva možnost je določala, da v skladu z željo, ki so jo izrazile nekatere države članice, zgornja meja znaša 1 % BDP. Evropska komisija jasno meni, da je takšen odstotek povsem nezadosten.

4.3 V skladu z drugo možnostjo se zgornja meja dvigne do 1,30 % BDP. Evropska komisija meni, da lahko ta številka, ne da bi bila pretirana, Evropski uniji omogoči, da bolje odgovori na zahteve uresničevanja vseh njenih političnih ciljev.

4.4 V skladu s tretjo možnostjo naj bi zgornja meja ostala pri 1,24 % BDP, kar ustreza sedanjemu finančnemu okviru. Toda Evropska komisija želi jasno povedati, da bo, če bo ta številka dokončno sprejeta, treba izvesti rebalans proračuna Evropske unije, da bi lahko sprostil kritje za financiranje novih prednostnih nalog.

4.5 Evropska komisija je nazadnje sprejela tretjo možnost, ki pomeni:

4.5.1 prvič, ohranitev sedanjega proračunskega okvira, kar postavlja vprašanje, ali je navsezadnje mogoče zagotoviti tudi prevzem obveznosti in finančno kritje novih prednostnih nalog z istimi proračunskimi prihodki, s katerimi se je doslej financiralo manjše število prednostnih nalog. Treba je opozoriti, da je za raven razvoja v večini desetih novih držav članic (ki jih bo pozneje dvanajst) značilen bistven zaostanek v primerjavi z evropsko petnajsterico in da bo torej potrebna učinkovita finančna podpora, da se zagotovi njihov razvoj, kar bo predstavljalo nova sredstva v velikih zneskih. Besedilo Komisije v tej točki določa, da „bo v razširjeni Uniji povprečni BDP na prebivalca za več kot 12 % nižji od tistega, ki velja za evropsko petnajsterico, medtem ko se bodo razlike na področju prihodkov v celoti podvojile“;

4.5.2 drugič, prestrukturiranje in nova uravnoteženja proračuna Skupnosti: zastavlja se vprašanje, ali bodo tako zahtevane reforme in nova uravnoteženja privedli tudi do enakovrednih „upadov“ političnih ciljev, ki jih v samem sporočilu zastavlja Evropska komisija, kar bi povzročilo slabitev potrebnih podlag za izgradnjo naše skupne evropske prihodnosti;

4.5.3 tretjič, izrazito federalna struktura in način delovanja, ki ju bo EU pridobila s sprejetjem in uveljavitvijo ustavne listine v smislu oslabilte subsidiarnosti, razširitve in okrepitev skupnih evropskih politik in posledično ustreznih sredstev, ki jih le-te zahtevajo;

4.5.4 EESO ugotavlja in v besedilu sporočila Komisije izpostavlja določeno število odlomkov, da bi poudaril možne finančne vrzeli, ki bi se lahko pojavile v programskem obdobju 2007-2013 in katerih posledica bi lahko bila sprememba političnih pričakovanj ter izguba vsakršne možnosti, da bi uresničili opisani in predlagani akcijski načrt.

4.5.5 Dejansko Komisija, ki je v svojem pristopu spravljava, previdna in uravnotežena, ne pozabi poudariti, da „ob upoštevanju asimetričnega učinka širitve na proračun Skupnosti že sama ohranitev doseženega zahteva okrepitev finančnih sredstev“ (uvod). Ta elegantno oblikovana opomba ne dopušča nobenega dvoma, da brez povečanja virov ne bo mogoče niti zgolj ohraniti, kar je bilo v Skupnosti doseženega, kaj šele obogatiti.

4.5.6 Še več, Komisija je še podkrepila to trditev z omembo vztrajne širitve prepada med političnimi obveznostmi EU in njeno nezmožnostjo, da bi jih plačala, ter usihanja zmožnosti Unije, da bi držala obljube na številnih novih prednostnih področjih (uvod), zaradi pomanjkanja politične volje in nezadostnih sredstev.

4.5.7 Podobne namige je najti tudi v drugih odlomkih besedila sporočila. Tako poglavje II. poudarja, da je „postala razlika

med zahtevami do Unije in sredstvi, s katerimi razpolaga, prevelika“, in takoj zatem opozarja, da „naložiti Uniji vrsto ciljev in ji nato zavrniti potrebna sredstva, pomeni njeno izpostavitve utemeljenim kritikam državljanov, ki so bili v svojih upravičenih pričakovanjih razočarani“.

4.5.8 EESO meni, da je utemeljena pripomba Komisije, da „bodo vse države članice izgubile“, če ne bo dosežen sporazum o ciljnih evropskega projekta in če se sredstva, ki so potrebna za njihovo uresničitev, ne bodo sprostil.

4.5.9 Pri ocenjevanju zgoraj omenjenih pripomb je treba upoštevati tudi ugotovitev, da z vključitvijo Evropskega razvojnega sklada v proračun Skupnosti v novem programskem obdobju 2007-2013 slednji ne bo ostal na sedanjih ravni, temveč se bo dejansko znižal.

4.5.10 V programskem obdobju 2007-2013 bi se okrepile skupne evropske politike, medtem ko bi se omejele ustrezne politike na nacionalni ravni. Tak razvoj upravičuje dejstvo, da se Evropska unija ne more preleviti v golega upravitelja nacionalnih dejavnosti. Skupni interes zahteva oblikovanje in izvedbo skupnih evropskih politik.

4.5.11 Vendar povečevanje koristnosti Unije ne more biti prepuščeno nacionalnim politikam. Komisija odkrito pojasnjuje, da je za občutno povečanje njene koristnosti treba razpolagati s pomembnimi kritičnimi masami na nadnacionalni ravni in da je to učinkovitost mogoče najbolje doseči prek skupnih politik (str. 5 francoskega izvirnika).

4.5.12 Zato je zmotno misliti, da gre samo za preprosto vprašanje prerazporeditve sredstev med države članice. Ravno nasprotno, treba ga je predstaviti kot vprašanje optimizacije učinka skupnih evropskih politik, da bi še povečali dodano vrednost sredstev Skupnosti, ki so jim na voljo (str. 5 francoskega izvirnika).

4.5.13 Komisija poleg tega v naštevanju pozitivnih točk poudarja pomen pomoči Skupnosti in pripadajočega ustvarjanja evropske dodane vrednosti za vsak evro, ki bo nakazan iz proračuna Skupnosti.

4.5.14 Tovrstne reference so tudi v naslednjih odlomkih besedila Komisije:

— v uvodu, kjer se nahaja, da „je treba narediti javne izdatke kolikor mogoče donosne in storiti, da bo kombinacija nacionalnih ukrepov in ukrepov Skupnosti prinesla dodano vrednost, ki bo večja od vsote prispevkov vsake strani“,

— v poglavju I.A.1, e), kjer se analizira delovanje politik Skupnosti in v njih vidi pobudnika za izvedbo agende socialne politike, ki je sestavni del lizbonske strategije, s strani držav članic,

- v poglavju I.A.2, ki obravnava dodano vrednost politične kohezije,
- v poglavju I.A.3, kjer se poudarjajo posledice dodane vrednosti skupne kmetijske politike,
- v poglavju I.C, kjer se navaja, da „lahko koherentni zunanji odnosi [Evropski uniji] omogočajo povečanje njenega vpliva daleč prek vpliva, ki ga lahko imajo države članice ločeno ali celo, če se ravna po sorodnih pristopih“,
- v poglavju I.C.2 z ugotovitvijo, da „se bo s takšno poenoteno prisotnostjo v okviru organov večstranske ekonomske uprave, kot so zlasti Svetovna banka, MDS in ekonomske agencije Združenih narodov, vrednost vsakega porabljenega evra v tem novem kontekstu občutno povečala“,
- v poglavju I.C.3, ki analizira dodano vrednost pomoči, ki jo EU daje tretjim državam (primerjalna prednost skupnega evropskega pristopa do kriz zunaj njenega ozemlja),
- v poglavju III.B, kjer se obravnava vprašanje dodane vrednosti, ki jo prinaša oblikovanje in delovanje novega sosedskega instrumenta.

4.5.15 EESO meni, da je koristno opozoriti na absurdnost želje po več Evrope z zniževanjem razpoložljivih sredstev. Poleg tega bo omejitev lastnih sredstev na 1 % BDP naposled privedla do rezov v dotacijah strukturnih in kohezijskih politik, saj bodo ob upoštevanju finančnega okvira skupne kmetijske politike do leta 2013 vsa naknadna znižanja, do katerih bo prišlo zaradi znižanja proračuna Skupnosti, merila na ta kohezijski ukrep z drastičnimi posledicami v zvezi z izzivi in potrebami, ki izhajajo iz širitve EU. Še več, s takšnim razvojem bo vsaka pobuda ali spodbujanje na področju razvoja brez vsebine in vrednosti.

4.5.16 EESO na podlagi teh pripomb meni, da je treba preseči zadržke Komisije in se odločiti za povečanje lastnih sredstev proračuna Skupnosti za novo programsko obdobje 2007-2013 v primerjavi z veljavnim proračunskim okvirom na maksimalni znesek 1,30 % BDP, hkrati pa zagotoviti, da letno približevanje tej meji ne niha preveč.

4.5.17 To stališče še bolj okrepi ugotovitev, da se, kar zadeva gospodarstvo držav, ki so neto plačnice v proračun Skupnosti, del sredstev, ki so na voljo iz strukturnih skladov, prek izvoza vrne vanje. To vprašanje se je obravnavalo že na ravni evropske petnajsterice in se pričakuje, da bo mehanizem deloval na isti način v Evropi 25 držav članic. Potemtakem se bo pomemben delež sredstev, ki se bodo sprostila za razvoj 10 novih držav, vrnil tudi v države, ki so neto plačnice v proračun Skupnosti (trg tehnološke in elektronske opreme, opravljanje

strokovnih storitev, prenos znanja itd.). Tega vidika vprašanja ni mogoče zanemariti pri prihodnji pripravi novega proračuna Skupnosti. Komisija se v besedilu sporočila sklicuje na to vprašanje, ko opozarja, da se z uporabo pravil enotnega trga tudi na področju notranjega trga doseže izmerljiva dodana vrednost zaradi povečanja trgovinske menjave znotraj Skupnosti med najmanj razvitimi državami članicami in regijami na eni strani ter preostalo EU na drugi strani. Razlog za ta razmah notranjih transakcij je, da „se skoraj četrtna izdatkov za programe na teh področjih preostali Uniji vrne v obliki povečanega izvoza“.

4.6 EESO se v celoti pridružuje pripombam Komisije o posledicah pridobitve evropskega državljanstva. Seveda se prednosti le-tega ne smejo omejevati na svobosčine trga: poleg svobode, pravice in varnosti je treba zagotoviti tudi dostop do javnih storitev, ki so temeljnega pomena na skupni evropski ravni. Komisija upravičeno ugotavlja, da morajo biti „ugodnosti Evrope brez meja“ „pravično razpoložljive in dostopne“. Unija je dolžna dopolniti prizadevanja držav članic v tem pogledu, vendar ta ukrep prinaša strošek.

4.7 EESO se pridružuje tudi analizi Komisije, po kateri je treba razpolagati ne samo s sredstvi, temveč tudi z zmožnostmi za njihovo uporabo, če hočemo, da bo Evropa igrala vlogo vodje (podpora za razvoj, trgovinska politika, zunanja politika, varnostna politika, na zunanje odnose vezani deli drugih politik itd. (str. 6 francoskega izvirnika)).

4.7.1 Poleg tega se na osnovi določb ustavne listine Evropske unije, katere sprejetje poteka, se zaščita evropskega državljanstva, h kateri se je EU zavezala, ne omejuje le na preprosto priznanje te nujnosti, temveč ji dodeljuje ustrezno pravno dolžnost, da državljanstvo zavaruje, in ji s tem nalaga zaveze in obveznosti za odškodnino (na primer za osebe, ki so bile žrtve terorističnih dejanj ali naravnih nesreč).

4.8 Četudi EESO izraža zadovoljstvo zaradi doseženega povečanja nekaterih proračunskih postavk, je treba vendarle uvideti, da gledano v odstotkih ta povečanja niso tako velika. Tako se povečanje sredstev za 162 %, ki je predvideno za sedemletno obdobje 2007-2013 v poglavju „Državljanstvo, svoboda, varnost in pravica“, nanaša samo na 2.239 milijonov evrov. V istem obdobju se bodo izdatki za kmetijstvo znižali za 3 % oziroma 1.442 milijonov evrov. Ob koncu tega obdobja bodo izdatki za ti dve poglavji znašali 2 % in 26 % proračuna. Pri deležu kmetijskih sredstev je treba upoštevati, da se bo morala skupna kmetijska politika zaradi širitve EU in reforme drugih skupnih tržnih organizacij odzvati novim velikim izzivom.

5. Posebne pripombe

5.1 Niti besedilo sporočila niti Tretje poročilo o ekonomski in socialni koheziji ne obravnavata vprašanja, ki bo odvisno od načina njegove rešitve, zelo verjetno imelo posledice za proračun Skupnosti, to je vprašanje prostega pretoka delavcev iz desetih novih držav članic na trg dela sedanje petnajsterice ter uporabe dve-, pet- ali sedemletnega prehodnega obdobja. Na tem področju si je treba zastaviti vprašanje, v kakšni meri bodo omejitve za delavce iz desetih novih držav pristopnic v petnajsterici prizadele njihov gospodarski in socialni razvoj.

5.2 Drug možen predmet razprave je zveza med prispevkom evropskih skladov in točko, do katere je prišlo deset novih držav članic, da po pravilih sprejmejo obveznosti, ki so jih že prevzele, in jih postavijo v ospredje.

5.3 Za obravnavo gospodarskih pričakovanj za določeno obdobje je treba ločeno proučiti lastna sredstva in proračunske izdatke. Sporočilo Komisije je zgrajeno na primerljivi shemi: poglavje IV. je posvečeno novemu finančnemu okviru s posebnim poudarkom na izdatkih, medtem ko poglavje V. izraža razmišljanja o sistemu financiranja.

5.4 To mnenje daje poudarek pregledu izdatkov, ker si EESO pridržuje pravico, da se vrne na poglavje o lastnih sredstvih, ko bo Komisija poročilo o tej temi predložila Svetu.

5.5 Toda v sedanji fazi EESO meni, da mora izraziti svoje mnenje o naslednjih dveh točkah:

— oblikovanje davka Skupnosti, ki bi ga evropski državljani plačevali neposredno v proračun Skupnosti za okrepitev njenih sredstev, je dobrodošel in zelo zanimiv predlog. Vendar njegova izvedba zahteva kar največjo previdnost, da bi se izognili protievropskim odzivom, ki so vedno možni;

— zaželeno se zdi določitev novega sistema prispevkov, ki bo pravičnejši od sedanjega. Preprost pregled razmerja med nakazili in povračili kaže, da delovanje Skupnosti v tem pogledu ne upošteva ravni prihodka na prebivalca v različnih državah članicah, ki je vendar dober kazalec bogastva državljanov zadevne države.

5.6.1 EESO po drugi strani izraža ostre zadržke glede splošnega korekcijskega mehanizma, ki bo zgolj institucionaliziral načelo „pravičnega povračila“. Gre za obliko solidarnosti manj bogatih držav z najbogatejšimi državami, ki je nesprejemljiva. V poročilu iz leta 1998 je Komisija že opravila simulacije posledic takšnega mehanizma. Pokazalo se je, da bi bilo leta

1996 ob predpostavki uporabe splošnega korekcijskega mehanizma v 5 državah (UK, D, NL, A, SV, 48,7 % BDP) in njihove izključitve iz korekcijskega financiranja breme razdeljeno med deset drugih držav, ki predstavljajo 48,9 % BDP EU! Nedavna širitev na države z nižjo življenjsko ravno bi še povečala to krivico.

5.6.2 V vsakem primeru, če bi se izkazalo, da je splošni korekcijski mehanizem potreben, EESO meni, da ob popravku neuravnoteženosti ne bi bilo treba upoštevati izdatkov, ki nastanejo v okviru strukturnih pomoči, ker izrecno sledijo cilju prerazporeditve.

5.6.3 EESO je mnenja, da bi v primeru vzpostavitve splošnega korekcijskega mehanizma izračun salda proračuna moral temeljiti le na operativnih izdatkih, kot je bilo predlagano v Berlinu leta 1999. Tako bi se preprečili izkrivljeni učinki, ki so povezani z obremenitvijo upravnih izdatkov Unije in izdatkov politik Skupnosti v državi, v kateri se ti izdatki dejansko plačajo. To bi se hkrati bolje ujemalo z metodo „direct budgeting“, ki določa, da se upravni stroški priključijo operativnim stroškom, ki jih povzročijo, in da se sredstva za upravne izdatke porazdelijo na vse kategorije.

5.6 Kar zadeva vprašanje posrednega obdavčenja, EESO poleg tega povzema predlog, ki ga je oblikoval v svojem mnenju o splošni uvedbi in medobratovalnosti sistemov elektronskega plačevanja cestnine v Skupnosti, namreč morebitno oblikovanje evropskega sklada za prometne infrastrukture, ki bi se financiral iz dajatve, ki bi znašala 1 cent na liter porabljenega goriva za vsako vozilo.

5.7 EESO se zavzema za predlog Komisije, da bi uskladili proračunsko programsko obdobje z ustreznim trajanjem mandata evropskih institucij (Evropski parlament, Komisija).

5.8.1 EESO izraža zadovoljstvo zaradi vpisa finančnih perspektiv v ustavo. S tem bo proračunski okvir EU trdnjši.

5.8.2 Vendar EESO obžaluje, da Evropski svet ni šel po poti pobud Evropske konvencije, da bi se finančne perspektive kratkoročno sprejemale s kvalificirano večino. Evropski svet je dejansko raje ohranil soglasje, ki mu je dodal možnost prehoda na kvalificirano večino, če bi bila ta odločitev sprejeta s soglasjem v Evropskem svetu! EESO se seveda boji, da bi ohranitev soglasja Unijo spravila v resno ustavno krizo ali da bi se zmanjšale politične ambicije Unije.

5.8 EESO podpira predlog, po katerem bi bil Evropski parlament glavni organ, pristojen za proračun Skupnosti, za katerega bi prevzel odgovornost v celoti, tako za njegov obvezni kot neobvezni del.

5.9 EESO se poleg tega zdi potrebno opozoriti, da se zdi, da besedilo Komisije, čeprav lizbonska strategija postavlja očitne izzive in nujno pomeni, da je treba narediti nekatere prve korake, ne predlaga konkretnih ukrepov, ki bi spodbudili gospodarski razvoj v Uniji. Edina praktična misel, ki izhaja iz dokumenta (poglavje IV., Novi finančni okvir, C Prožnost), je oblikovanje posebnega sklada za spremljanje gospodarske rasti,

endar so sredstva, ki so mu namenjena, ocenjena kot popolnoma nezadostna. EESO v tej zvezi opozarja, da je izvedba lizbonske strategije temeljila na predpostavki povprečne stopnje letne rasti, ki znaša 3 %, medtem ko napovedi za prihodnja leta ne presegajo 2,3 % v Evropi 27 držav članic. Še več, Unija, ki pozna šibko gospodarsko rast že od leta 2000, ne uspe znižati tega „primanjkljaja gospodarske rasti“.

5.10 Potemtakem je treba zadevne zneske povečati, da bi se izpolnil temeljni pogoj za napredek in uspeh lizbonske strategije, namreč sprememba našega sistema za investiranje v usposabljanje in raziskave.

V Bruslju, 15. septembra 2004

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o Vlogi ženskih organizacij kot nedržavnih akterjev pri izvajanju Cotonoujskega sporazuma

(2005/C 74/08)

Evropski ekonomsko-socialni odbor se je 17. julija 2003 v skladu s členom 29 (2) poslovnika odločil, da bo na lastno pobudo pripravil mnenje o „Vlogi ženskih organizacij kot nedržavnih akterjev pri izvajanju Cotonoujskega sporazuma“

Strokovna skupina Zunanji odnosi, ki je odgovorna za pripravo dela Odbora o tej zadevi, je 7. julija 2004 sprejela svoje mnenje. Poročevalka je bila gospa FLORIO.

Na svojem 411. plenarnem zasedanju (seja z dne 15. septembra 2004), je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje s 115. glasovi za, 8. glasovi proti in z 8.vzdržanimi glasovi:

1. Uvod

1.1 Pri ukrepih Evropske unije v prid državam v razvoju – predvsem državam AKP – je Evropski ekonomsko-socialni odbor imel priložnost, da je opazoval razvoj politike sodelovanja EU. Razvoj se vedno bolj nagiba k participalnemu pristopu, to pomeni k udeležbi nedržavnih akterjev (NSAs – non-state actors) in priznavanju njihove vloge pri določanju in izvajanju ukrepov. Institucije in NSA se pri dejavnostih, ki bi naj vodile do povečanja učinka razvojnih programov medsebojno dopolnjujejo.

Cotonoujski sporazum je trenutno edini primer takšne udeležbe na institucionalni podlagi, kajti vlade poziva k obsežni udeležbi nedržavnih akterjev pri različnih stopnjah nacionalnih razvojnih strategij.

1.2 Odbor ob upoštevanju te osnovne misli in dejstva, da je že izrazil svoje mnenje o „vlogi civilne družbe v evropski razvojni politiki“, meni, da je pomembna poglobljena obravnavna vprašanja udeležbe žensk pri določitvi in izvajanju razvojno političnih ukrepov v AKP državah v okviru Cotonoujskega sporazuma. Odbor verjame, da je potrebno poudariti, kako dragocena je lahko vloga žensk in kako pomembno je, da se jo v okviru Cotonoujskega sporazuma in v vseh razvojnih političnih ukrepih pravilno podpira.

1.3 Odbor je kot megafon organizirane civilne družbe na evropski ravni že poudaril „osnovno vlogo žensk kot prvorazrednih akterjev razvoja“ ter potrebo po „spodbujanju njihove organizacije in zagotavljanju enakopravne udeležbe v posvetovalnih in odločujočih odborih“ (mnenje k „Zeleni knjigi o odnosih med Evropsko unijo in AKP državami na pragu 21. stoletja - izzivi in možnosti za novo partnerstvo“, poročevalec: g. Malosse, EXT152/1997).

O dejanski udeležbi nedržavnih akterjev, posebej ženskih organizacij pa še dolgo ni mogoče govoriti.

2. Splošne opombe

2.1 Zadnje poročilo svetovne banke (World Development Report 2004) obravnava globalno tržišče, ki ne ustreza več zahtevam razvoja v gospodarstvu, družbi in zaposlitveni politiki, predvsem, kar zadeva odpravljanje ovir, ki omejujejo pravično in trajnostno rast v vseh državah na severni in južni poluti. Leta 2002 je dohodek po osebi v petih šestinah svetovnega prebivalstva znašal manj kot 1.200 dolarjev, letni dohodek pri preostali šestini prebivalstva – to je večinoma prebivalstvo najbogatejših držav – pa v povprečju več kot 26.000 dolarjev.

2.2 Vse do danes ni bilo mednarodne ustanove (MDS, Svetovna banka, STO, ILO, UNO itd.), ki bi bila sposobna neomejeno delovati kot demokratična in svetovna ureditvena instanca in zajezi neenakosti gospodarskega razvoja držav in socialnih slojev.

2.3 Razen tega morajo države v razvoju predvsem v času šibkega gospodarstva v večini držav izvajati strukturno ekonomske prilagoditvene ukrepe, ki jih svetujejo ali zahtevajo mednarodne ustanove. Le te pa je težko izvajati in zelo pogosto negativno vplivajo na najrevnejši sloj prebivalstva. Prestrukturiranje brez primernih socialnih varnostnih ukrepov je vodilo do povečanja revščine, kritičnih življenjskih razmer in negotovosti v slojih prebivalstva z nizkim dohodkom, tako na severu kot jugu.

2.4 Prav tako se je v zadnjih letih povečala vrzel med rednim svetovnim gospodarstvom in lokalno sivo ekonomijo. Osebam, ki se preživljajo z delom v neuradnih sektorjih gospodarstva, ne pripadajo pravice delojemalcev, pa čeprav prispevajo realni prispevek k gospodarski rasti svoje države.

2.5 V teh slojih prebivalstva predstavljajo ženske večino in so zato tudi glede na omenjene okoliščine najbolj prikrajšane. Ne samo, da ženske, ki v državah v razvoju živijo v revščini, nimajo dostopa do blaga in storitev, temveč so pogosto žrtve težkih kršitev človekovih pravic ter družbenih in gospodarskih pravic

2.6 Prav ženske so tiste, ki trpijo zaradi revščine, brezposelnosti in podzaposlenosti.

2.7 Na različnih konferencah posebnih organizacij in organov Združenih narodov so bili izoblikovani številni predlogi za ukrepe, akcije in projekte, ki bi spodbujali ženske. Na nedavnem Milenijskem vrhu Združenih narodov sta bila dva ključna dokumenta vključena v „Milenijske razvojne cilje“. V obeh besedilih so zajete kot najpomembnejše teme enakoprav-

nost med spoli in popolna udeležba žensk pri procesih odločanja kot tudi nujnost preventive bolezni in zdravstveno varstvo.

3. Evropske institucije in ukrepi k integraciji načela enakosti spolov (gender mainstreaming)

3.1 Evropska unija deluje v skladu s 3. členom Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti pri vseh predvidenih dejavnostih – vključno z razvojnim sodelovanjem – z namenom, da bi odpravila neenakosti in spodbujala enakopravnost med moškimi in ženskami.

3.2 Evropska unija in njene države članice so na četrti svetovni konferenci žensk v Pekingu leta 1995 podpisali sprejeto izjavo in Izhodišča za ukrepanje. S tem je bila omogočena obsežna strategija za odpravo ovir, na poti do enakopravnosti, in določeno je bilo načelo „mainstreaminga“ za spodbujanje enakopravnosti spola. Obveznostim, ki so bile sprejete s podpisom Izhodišč ukrepanja v Pekingu, je sledilo sprejetje Uredba (ES) št.2836/98 o integraciji vprašanj enakosti spolov v razvojno sodelovanje.

3.3 Ta pravni inštrument, ki je končal veljati decembra 2003, je nadomestila nova uredba za obdobje od 2004 do 2006, ki krepi in priznava cilje, t.i. krepi „mainstreaming“ vključno s posebnimi ukrepi za spodbujanje žensk s spodbujanjem enakosti spolov, kar naj bi vodilo do odprave revščine. Nadalje določa podporo za javne in privatne akcije v državah v razvoju s ciljem spodbujanja enakosti.

3.4 Uredba Evropskega parlamenta in Sveta o „Spodbujanju enakosti med spoloma v okviru razvojnega sodelovanja“ je pomembna navezna točka za ukrepe razvojnega sodelovanja. Področja delovanja, ki so bila izbrana kot prioriteta področja, je možnost nadzora virov in dejavnosti s strani žensk, predvsem na področju izobraževanja, zaposlovanja in političnem odločanju. Ta dokument poudarja tudi potrebo po statistikah glede na spole in starostne skupine, da se določijo nove metode ukrepanja, raziskave, analize delovanja itd in se o njih prav tako obvešča.

4. Cotonou: Udeleženski pristop in vprašanja spolov

4.1 Cotonoujski sporazum, ki je bil 23.junija 2000 podpisan z AKP državami, predstavlja prelomnico v gospodarski in trgovski politiki Evropske unije. Prvič je bila namreč določena vključitev nedržavnih akterjev (NSA) v oblikovanje nacionalnih razvojnih strategij, ki igrajo poleg državnih institucij pomembno vlogo. V sporazumu se kot NSA definirajo: privatni sektor, gospodarske in socialne skupine, vključno s sindikalnimi organizacijami, ter civilna družba v vseh svojih državnih oblikah.

4.2 Sporazum predvideva, da so nedržavni akterji obveščeni o politikah in strategijah sodelovanja, o prednostnih nalogah sodelovanja na neposrednih področjih in o političnem dialogu ter da se pri tem upošteva tudi njihovo mnenje, da imajo dostop do sredstev za spodbujanje lokalnih razvojnih procesov in so vključeni v izvajanje strategij in programov v zadevnih področjih ali sektorjih. Razen tega bi naj sprejeli podporo in pomoč pri razvoju svojih kapacitet. S tem se bi naj povečale pristojnosti, predvsem glede na organizacijo, zastopstvo in izvajanje postopka posvetovanja, izmenjave in dialoga v namen spodbujanja strateških zvez.

4.3 Sporazum nadalje postavlja v ospredje v skladu z veljavno politiko Skupnosti povezavo med politiko, trgovanjem in razvojem. Tako se tudi partnerstvo opira na soodvisnost naslednjih petih stebrov: obširne politične dimenzije, spodbujanje udeleženskega pristopa, odprava revščine, oblikovanje novega okvirja za gospodarsko in trgovsko politično sodelovanje in reformo finančnega sodelovanja.

4.4 Razvojne strategije naj bi razen tega sistematično upoštevale enakost med moškimi in ženskami, ki predstavlja eno izmed treh presečnih tem sporazuma (8. in 31. člen).

4.5 Tako Cotonouski sporazum vzpostavlja vlogo Odbora kot prednostne kontaktne institucije za gospodarske in socialne interesne skupine AKP držav. Ima izrecno posvetovalno nalogo za organizacije civilne družbe.

5. Sodelovanje združenj, nevladnih organizacij in organizacij žensk

5.1 Glede na smernice Unije za udeležbo in enakost med spoloma in glede na pomen, ki Sporazum pripisuje Odboru, naj bi bila posebna vloga žensk in njihovega sodelovanja pri civilnem dialogu v okviru Cotonouskega sporazuma natančno pojasnjena.

5.2 Jasno je, da ženske iz AKP držav ne predstavljajo homogene skupine, kajti živijo v različnih državah in različnih regijah. Obstajajo zelo velike razlike v regijah, kulturnem ozadju, gospodarskem in družbenem položaju, višini dohodkov, življenjskem prostoru (podeželskem ali mestnem). Kljub temu treba poiskati poti, ki vključujejo ženske v procese sodelovanja iz Cotonouskega sporazumu, vendar se je pri tem le težko izogniti posploševanju.

5.3 Prva izmed težav se pojavi iz dejstva, da so vprašanja spolov v „Smernicah za načela in dobre prakse sodelovanja nedržavnih akterjev“ na posvetovanjih in dialogu o razvoju komajda omenjena. Tudi v prvi oceni določil Cotonouskega sporazuma glede udeležbe nedržavnih akterjih pri postopkih načrtovanja (iz dne 12.3.2003) še manjkajo kvantitativni in kvalitativni podatki o udeležbi žensk..

5.4 Po izjavah na različnih forumih in regionalnih seminarjih so bila do sedaj združenja, nevladne organizacije in ženske organizacije precej nezadostno udeležene pri izoblikovanju nacionalnih strategij.

5.5 Očitno obstaja med načrti, izjavami sporazumov in njihovo dejansko izvedbo velika vrzel. Tudi akcije in ukrepi za spodbujanje udeležbe žensk so precej skromni.

5.6 Seveda je v okolju, kjer je vzpostavitev in strukturiranje dialoga s civilno družbo samo po sebi že težavno, še veliko težje povečati področje delovanja za žensk. Razen tega je proces izvajanje določil sporazuma glede udeležbe žensk še vedno v začetnih fazah in vključuje Komisijo, ki ima lahko po mnenju Odbora odločilno vlogo, podporo vlade in nedržavne akterje, katerih delovanje, kompetence in organizacijska stopnja se razlikujejo od regije do regije.

5.7 Splošne ovire pri izvajanju udeleženskega pristopa so različne narave. Predhodno mnenje⁽¹⁾ je med drugim opozarjalo na sledeče točke:

- mnoge vlade tretjih držav so zelo pazljive glede dialogov z nevladnimi akterji tudi tam, kjer so takšni dialogi predvideni, so možnosti nedržavnih akterjev, da bi dejansko imeli vpliv na določitev programov in razvojnih strategij, zelo močno omejene.
- na podlagi visoke stopnje centraliziranja uprave v teh državah, ki na splošno ne spodbuja udeležbo nedržavnih akterjev, so prizadete periferije, predvsem podeželski prostor, kjer pogosto živijo najrevnejši.
- natančna pravila in norme za učinkovito udeležbo nedržavnih akterjev ne obstajajo.
- v mnogih primerih je civilna družba v tretjih državah slabo organizirana: pogosto je glavni problem razvoj sposobnosti oseb, ki bi sodelovale na procesu.
- dostop finančnih sredstev, ki je tesno povezan s širjenjem informacij in dostopom do informacij. Nedržavni akterji v tretjih državah se pritožujejo, da pogosto ne pride do sistematične obveščanja, in postopki za zagotovitev posojil so – po dokazih nedržavnih akterjev – v večini primerov prezaleteni.

⁽¹⁾ Vloga civilne družbe v evropski razvojni politiki (REX 097/2003).

5.8 Glede na udeležbo žensk se te ovire zaostrijo še s objektivnimi pogoji, ki izhajajo po eni strani iz socioekonomskih, kulturnih in religioznih dejavnikov, po drugi strani pa iz dejstva, da mnoge vlade slabo poznajo osnovne pravice in posebej slabo pravice žensk.

5.9 Iz tega stališča se Cotonoujski sporazum sklicuje na upoštevanje človekovih pravic, načel demokracije in pravne države kot osnovne elemente partnerstva in predvideva, da se v primeru težkih kršitev ustrezno ukrepa in poroča pogodbenim partnerjem. Kljub temu bi bilo zaželeno – in Obor je v svojem prejšnjem mnenju (partnerski sporazum AKP-EU, 521/2002, Baeza San Juan) že opozoril na to, da se določijo natančni kriteriji za upoštevanje teh načel.

6. Ženske v razvojnih procesih in pomembna področja delovanja

6.1 Pravzaprav je vprašanje soudeležbe ženske civilne družbe tesno povezano z vlogo žensk v skupnem razvojnem procesu. Zato bi bil primeren širši horizont razmišljanja.

6.2 Pomembno je, da ženske ne samo prispevajo k razvojnem procesu, temveč tudi profitirajo od prednosti in možnosti razvoja.

6.3 Kajti v državah v razvoju in predvsem v AKP državah so ženske šibek člen družbe in trpijo še močnejše zaradi revščine in pomanjkanja, predvsem pa ker nimajo zadostnega dostopa do resursov in nadzora nad resursi, kar bi omogočilo izboljšanje njihovih življenjskih pogojev in prispevalo k gospodarskemu razvoju njihove države.

6.4 Dostop do resursov in nadzor nad njimi se je tako izkazal kot neobhoden predpogoj za odpravo revščine in začetek trajnostnih razvojnih procesov.

Razen tega pride do udeležbe žensk na gospodarskem življenju ponavadi v okviru sive ekonomije, ki pa je neposredno povezana prav z makroekonomskimi strukturnimi ukrepi.

6.5 Kljub Milenijskim razvojnim ciljem, za katere se je Unija zavzemala z namenom, da se do leta 2001 revščina razpolovi, obstaja nevarnost, da se bodo vodje pogajanj obeh strani zanimali samo za politične in makroekonomske učinke in pozabili na cilje, določene s sporazumom, ki zajemajo posamezno skupino prebivalstva. Pobude Evropske komisije za ustvarjanje nadzornih inštrumentov za oceno učinkov tega sporazuma je treba podpreti.

6.6 Iz problematičnih področjih, ki so jih določili Združeni narodi, FAO in druge mednarodne organizacije, je mogoče izluščiti sledeča prednostna področja dejavnosti:

— Izobraževanje in izpopolnjevanje

Dokazano je, da spodbujanje izobraževanja in usposabljanja ne vodi samo do izboljšanja življenja posameznika, temveč ima pozitivne vplive na lokalno skupnost. Mnoge raziskave, študije in statistike potrjujejo soodvisnost med izobrazbo in drugimi gospodarskimi in družbenimi področji in njihov vpliv na vlogo žensk (s šolsko izobrazbo). Zato je osnovnega pomena, da se zagotovi brezplačna šolska izobrazba na podeželskih in najbolj prikrajšanih področjih držav v razvoju tako za ženske kot moške. Še danes 24 % deklic po vsem svetu ne obiskuje osnovne šole (in 16 % dečkov). V državah v razvoju ima 61 % moških in le 41 % žensk zaključeno vsaj osnovnošolsko izobrazbo.

— Dostop do resursov

Dostop žensk do kapitalnih sredstev, predvsem možnost enostavnega dostopa do bančnih posojil in majhnih posojil, do možnosti varčevanja in zavarovalnih storitev mora biti nujno področje dejavnosti. Obveščanje o teh inštrumentih sodi k osrednjim možnostim dejavnosti. Združeni narodi so že predložili vrsto priporočil, ki se nanašajo na izboljšanje dostopa žensk do finančnih sredstev. Razen tega se morajo spričo hitrih sprememb gospodarstva svetovnega trga in upoštevajoč ženske raziskati vse možnosti resursov, ki se bi jih lahko uporabilo v namene podpore. Razlike med moškimi in ženskami pri dostopu do gospodarskih resursov, javnega blaga, storitev in zemljiške posesti ter nadzor nad njimi so razlog, da so bile ženskam odvzete njihove osnovne pravice, njihove gospodarske možnosti, vpliv in neodvisen položaj v političnih in drugih postopkih odločanja.

— Delovno politični ukrepi

Kljub nekaterim majhnim korakom na področju udeležbe žensk na trgu dela se v AKP državah glede na dostop do javnega trga dela z ustreznimi plačami nikakor ne more govoriti o enakosti možnosti. V državah v razvoju nudi sivo gospodarstvo največje možnosti zaslužka in zaposlitve za ženske. V mnogih AKP državah so pri krajšanju delovnih mest bile prizadete predvsem ženske, usoda žensk je pogosto zaznamovan z brezposelnostjo ali pravno nezaščitenim delom, s črnim delom ali brezupnimi delovnimi razmerami s plačilom, ki je pogosto pod mejo existenčnega minimuma. Možnost dostopa do majhnih posojil, subvencij za mala podjetja in zemljiške posesti je osnovnega pomena za zagotovitev človeškega življenja večine moških in žensk. Po podatkih Organizacije Združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) se ta pravica v številnih državah v razvoju ženskam praktično preprečuje. Raziskava o dodeljevanju posojil v petih afriških državah je pokazala, da je bilo 10 % posojil za majhne kmetovalce podeljeno ženskam in ostalih 90 % moškim.

— *Ženske in zdravje*

Reproduktivno zdravje in splošna pravica žensk do zdravja v državah v razvoju niso običajni pojmi in to ima izrazito negativne posledice ne samo za posamezne ženske, ki so izpostavljene življenjsko nevarnim tveganjem, temveč tudi za celotno družbo. Težave pri obravnavanju in preprečevanju HIV/AIDS kot tudi vplivi razširitve bolezni na gospodarstvo in družbo v številnih državah – predvsem v sub-saharski Afriki – predstavljajo resen problem.

Seksualne in biološke razlike med moškim in žensko se zrcalijo tudi v zdravstvu in osebni higieni. Vloge, ki so dodeljene ženskam, kot tudi njihov status niso v skladu s primernim dostopom do zdravstvenega varstva in zdravil in razen tega ne upoštevajo njihove družbene odgovornosti. Različnim potrebam, ki so značilne za ženske se namenja malo pozornosti, kar ima negativne posledice na celotno življenje žensk. Ta položaj je še bolj dramatičen tam, kjer sociokulturno okolje teži k zagovarjanju fizičnega, psihičnega in seksualnega nasilja nad ženskami.

— *Odpravljanje vseh vrst nasilja nad ženskami*

Odprava nasilja nad ženskami, samo kvantifikacija problemov, ostaja eden izmed najtežjih bojev, če imamo pri tem v mislih nasilje na domu – ta se tudi v zahodnih družbah le težko odkrije –, pohabljenje spolnih organov in trgovine z ljudmi. Zadnje omenjen problem, ki so mu izpostavljene predvsem ženske in deklice, je očitno vedno večji. Žrtve, ki so pogosto zelo mlade, so izpostavljene seksualnemu suženjstvu in drugim oblikam prisilnega dela. Ženske iz držav, ki so jih doletele vojne in konflikti, so predvsem močno izpostavljene vsem vrstam kršitev človekovih pravic.

7. Priporočila

7.1 Če Evropska unija resnično želi pozitivno vplivati na življenjske pogoje žensk in revežev, potem je treba jasneje in odločnejše definirati cilje za podpiranje žensk in ustrezne ukrepe. Neobhodno potrebna je predvsem velika pozornost glede prilagoditvenih politik, ki so prikrajšale ženske in splošno slabotnejšo skupino prebivalstva. Pojasniti je treba prednosti, ki jih imajo tudi te družbene skupine.

7.2 V zvezi s tem mora po mnenju odbora ocena trgovskih sporazumov med EU in tretjimi državami – predvsem AKP državami, vsebovati posebne raziskave njihovih učinkov na najrevnejše sloje prebivalstva in na vprašanja spolov.

7.3 Sredstvo za krepitev združenj in nedržavnih organizacij, ki se zavzemajo za enakopravnost spolov in za „empowerment“

žensk, so osnovnega pomena za obširno izboljšanje gospodarskih, socialnih in političnih pogojev v državah v razvoju in za konsolidacijo socialnega napredka in trajnostne gospodarske rasti.

7.4 Glede na to torej ne gre zgolj za spodbujanje obširnega vključevanja ženske civilne družbe, temveč tudi za vzpostavljanje osnovnih pogojev za njihovo dejansko dejavnost, povečanje veljave in spodbujanje, tako da bodo lahko imele enak vpliv na razvoj v svoji državi kot ga imajo moški. Krepitev vloge žensk v participativnem procesu je odločujoč dejavnik za pridobitev pooblastil odločanja.

7.5 Najpomembnejši predpogoj je vsekakor zagotovitev enakopravnega dostopa žensk do izobrazbe. V zvezi s tem se bi naj podpirali vsi programi in projekti, ki sledijo temu cilju – od samega začetka do informatizacije in povezanja ženskih združenj –, tako da bi se podprlo in zagotovilo sodelovanje in pomen vloge žensk v nacionalnem razvoju.

7.6 V okviru procesa decentralizacije, ki ga je spodbudila Komisija, so predvsem pomembne delegacije, ki jih navajajo „Smernice za načela in dobre prakse sodelovanja nedržavnih akterjev (24.2.2002)“. Ti presoajo pri izbiri ustreznih sredstev in skrbijo za največjo možno vključevanje nedržavnih akterjev. Smernice sicer ne navajajo eksplicitna priporočila za udeležbo in vlogo ženskih organizacij, vendar lahko po mnenju Odbora delegacije igrajo pomembno vlogo pri določanju ženskih združenj in njihovi udeležbi na civilnem dialogu, njihovi prepletenosti in oblikovanju strategije za spodbujanje kapacitete za ženske.

Delegacije bi naj imele posebno odgovornost pri spodbujanju integraciji načela enakosti spolov in najmanj en predstavnik komisije v zadevnih zunanjih službah mora opraviti posebno izobraževanje na področju vprašanj enakopravnosti.

7.7 Tem zadevam se mora posvečati posebna pozornost, tako da se pride do pojasnila o obsegu in načinu obstajajočih ženskih organizacij, kajti glede tega pogosto ni primernih informacij.

Odbor lahko pomaga pri iskanju evropskih združenj in organizacij, ki se zavzemajo za podpiranje in udeležbo žensk v AKP državah.

7.8 V dokumentih o državnih strategijah morajo biti izrecno predvideni udeležba žensk na uredništvu ter tudi ukrepi in dejavnosti za krepitev ženskih združenj. Odbor je mnenja, da ima lahko Komisija pri tem vpliv.

Odbor poziva komisijo, naj ustanovi posebno proračunsko linijo za ženske organizacije civilne družbe v AKP državah.

7.9 Splošno se morajo glede na kriterije za spodbujanje za nedržavne akterje kot tudi za dostop do finančnih sredstev ustanoviti prednostni komunikacijski kanali za organizacije žensk.

7.10 Določene izobraževalne ponudbe Cotonoujskega sporazuma za spodbujanje dejavnosti ženskih organizacij in združenj, ki so aktivne na lokalni ravni, se lahko izkažejo za potreben inštrument pri izvajanju tega sporazuma.

7.11 Odbor bo v tem smislu podpiral prireditve seminarjev za določanje in poglobljanje vprašanj v zvezi s statusom in udeležbo žensk v AKP državah.

7.12 Odbor upošteva uravnovešeno udeležbo ženskih delegacij na seminarjih, ki jih je Odbor organiziral, in srečanje žensk in združenj AKP držav in tretjih držav na splošno.

7.13 Odbor načrtuje v neposredni prihodnosti organizirati konferenco z ženskimi in civilno družbenimi organizacijami AKP držav s sledečimi cilji: okrepljena udeležba žensk na procesih odločanja, določanje ovir in koncepcija strategij na podlagi stališč ženskih akterjev razvojnih procesov.

Bruselj, 15. september 2004

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora na temo „k 7. okvirnemu raziskovalnemu programu: potrebe po raziskovanju v okviru demografskih sprememb - kakovost življenja v starosti in tehnološke potrebe“

(2005/C 74/09)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je dne 29. januarja 2004 v skladu s členom 29 (2) poslovnika sklenil pripraviti mnenje na lastno pobudo na naslednjo temo: „k 7. okvirnemu raziskovalnemu programu: potrebe po raziskovanju v okviru demografskih sprememb - kakovost življenja v starosti in tehnološke potrebe“

Strokovna skupina Notranji trg, proizvodnja in potrošništvo, ki je bila zadolžena za pripravo mnenja, je svoje mnenje sprejela 14. julij 2004. Poročevalka je bila gospa HEINISCH.

Odbor je na svoji 411. plenarni seji dne 15.-16. septembra 2004 (seja z dne 15. septembra) z 144 glasovi za, 1 proti in 2 vzdržanima glasovoma sprejel naslednje mnenje:

1. Povzetek

Obrazložitev:

1.1 Spričo demografskih sprememb ter možnosti in tveganj glede kakovosti življenja naraščajočega števila starejših ljudi v Evropi Odbor predlaga sledeče:

(a) vključitev vodilne dejavnosti na to temo v 7. okvirni program za raziskavo in

(b) sprejetje ustreznih ukrepov za oblikovanje utemeljenih podlag za pravočasno politično načrtovanje, odločanje in ravnanje tako na evropski kot tudi nacionalni ravni.

Biološki, psihološki, socialni, kulturni, tehnološki, ekonomski in strukturni vidiki staranja so med seboj tesno povezani. Hkrati se ljudje zmeraj starajo v določenem prostorskem in družbenem okolju. To okolje je v Evropi zaznamovano z velikimi geografskimi, kulturnimi in socialno strukturnimi nasprotji. Oba vidika – multidimenzionalnost procesa staranja ter različni pogoji, pod katerimi ta proces poteka – trenutni raziskovalni programi ne upoštevajo dovolj. Le široko in dolgoročno zastavljeno raziskovanje lahko zagotovi utemeljene podlage načrtovanja in odločanja, ki so potrebne na različnih družbenih področjih in na vseh ravneh odločanja glede na spremembe strukture staranja prebivalstva.

Ad (a): potrebe po raziskovanju so zlasti povezane z:

- gospodarsko in finančno politiko (4.1)
- delom in zaposlovanjem (4.2)
- vsakdanjem starejših oseb (4.3)
- socialno-prostorskim okoljem (4.4)
- vseživljenjskim učenjem (4.5)
- ohranjanjem zdravja in zdravstveno nego (4.6)
- novimi tehnologijami (4.7)
- obdelavo, povezovanjem in dopolnjevanjem obstoječega znanja (4.8).

Večdimenzionalnost procesa staranja, kot tudi ustrezni kulturni, ekonomski in strukturni pogoji, zahtevajo dolgoročne, več- in meddisciplinarne raziskave.

Glede na točko (b) so potrebni zlasti naslednji spremljevalni ukrepi za upoštevanje člena 85 Evropske Ustave, ki vsem starejšim državljanom EU zagotavlja pravico do dostojanstvenega življenja in do aktivne udeležbe v javnem življenju ter do procesa odločanja:

- „odprte metode usklajevanja“ za določanje enotnega postopka razvrščanja indikatorjev za kakovost življenja starejših ljudi v evropskih državah, ki bo omogočala izmenjavo izkušenj, primerjave znotraj Evrope in vzajemno učenje, spodbujala dialog med predstavniki organizirane civilne družbe in pristojnimi generalnimi direkcijami Komisije in sporazumevanje o vrednostnih predstavah z ozirom na starajočo se družbo.
- oblikovanje skupne opazovalne službe (European Observatory) za ustanovitev Evropske agencije za vprašanja staranja in podatkovne baze za ustvarjanje, povezovanje in posredovanje znanja za izboljšanje odprte metode usklajevanja in za izvajanje sklepov, pomembnih v praksi in politiki.
- ustanovitev interesne skupine „statistične informacije o demografiji“ v EESO;
- Delavnice in konference za širitev vedenja o demografskih spremembah in nujnosti preventivnih in spremljajočih ukrepov, povečanje osveščenosti, čim širše seznanjanje z izidi raziskav in pospeševanje izmenjave med „stariimi“ in „novimi“ državami članicami,

Cilj:

Oblikovanje obširne baze znanja

- za politične ukrepe, tako da se bi ohranila in po potrebi povečala kakovost življenja današnjih in bodočih starejših generacij

- za krepitev gospodarskega razvoja in konkurenčnosti Evrope glede na potencialne, ki jih prinašajo demografske spremembe.

2. Uvod

2.1 Demografske spremembe strukture prebivalstva predstavljajo velik zgodovinski uspeh in hkrati aktualen izziv današnjega časa. Nikoli poprej niso celotne generacije tako upravičeno kot danes upale in pričakovale, da bodo doživele življenjsko obdobje starosti, ki bo trajalo veliko let. Na novo nastalo življenjsko obdobje ponuja raznovrstne pozitivne razvojne možnosti, posamezniku in družbi pa tudi zastavlja čisto nove naloge. V večini evropskih držav starejše prebivalstvo razpolaga z zadostnimi dohodki in potrebnimi fizičnimi in spoznavnimi zmožnostmi za samostojno in zadovoljivo izoblikovanje pridobljenih let. Pri tem se pojavljajo nove možnosti za gospodarski in družbeni razvoj. Z naraščajočo starostjo pa se povečuje tudi tveganje pojemajočih fizičnih, čutnih in miselnih sposobnosti in s tem funkcionalnih omejitev. Poleg tega obstajajo v družbi skupine, ki nimajo zadostnih materialnih, socialnih in osebnih virov za dostojanstveno staranje. Slednje velja zlasti za veliko število starejših, samskih žensk. Glede na to obstajajo tudi velike razlike med evropskimi državami. Poleg tega je zaradi zamika starostne strukture v vseh državah potrebna prerazdelitev obstoječih sredstev in prilagoditev sistemov zdravstvenega in socialnega varstva. Staranje prebivalstva je tema – pa čeprav z nekoliko različnim časovnim potekom – vseh držav Evropske Unije. V svojem poročilu o dejavnosti Evropskega ekonomsko-socialnega odbora je predsednik zapisal sledeče (stran 69):

2.2 „Odbor je nadalje opozoril na zaskrbljujoč predvideni razvoj prebivalstva, ki učinkuje predvsem na zaposlovanje, zdravstvo in upokožitev.“

2.3 Ta razvoj je izhodišče za predloženo iniciativno poročilo o potrebah po raziskovanju na področju „demografskih sprememb - kakovosti življenja v starosti in tehnološke potrebe“, s katerim se predlaga prevzem vodilne akcije na to temo v 7. okvirnem programu raziskovanja. Vsebuje dva ločena, vendar med seboj tesno prepletena vidika. Prvi obsega demografske spremembe kot take, ki jih po eni strani povzročata zmanjšanje stopnje rojstev in z njim povezane spremenjene strukture družin, po drugi strani pa povišanje pričakovane življenjske dobe prebivalstva. Drugi vidik pa zajema staranje in starost kot samostojno življenjsko obdobje s svojim visokim potencialom za socialne, organizacijske, tehnološke in gospodarske inovacije, pa tudi tveganja. Pri obeh vidikih obstajajo potrebe po raziskovanju, tako glede posledic za celotno družbo in ustrezne potrebe po politični obravnavi (makro raven), kot tudi glede posledic in ustreznih potreb po ukrepanju za zagotovitev kakovosti življenja starejših državljanek in državljanov, kjer je treba vedno upoštevati različne dolžine življenja glede na spol (mikro raven).

3. Ozadje in utemeljitev pobude

3.1 Zaradi zgodovinske novodobnosti demografskih sprememb in z njimi povezanih sprememb strukture prebivalstva in socialne strukture nastopa povečana potreba po znanju, da bi lahko ocenili posledice za razvoj celotne družbe in ustvarili utemeljene podlage za pravočasno politično načrtovanje, odločanje in ravnanje na nacionalni in evropski ravni. Stališča Evropskega ekonomsko-socialnega odbora in sporočila Komisije o politiki zaposlovanja ⁽¹⁾, socialni integraciji ⁽²⁾, zdravstvenemu varstvu, vseživljensko učenje ⁽³⁾ itd. prav tako kažejo v to smer.

3.2 Takšna baza znanja je hkrati tudi predpogoj za socialne, kulturne, organizacijske, gospodarske in tehnološke inovacije, ki po eni strani ohranjajo kakovost življenja vseh ljudi, po drugi pa lahko pripomorejo k razbremenitvi zdravstvenih in socialnih sistemov. Zlasti zaradi hitro naraščajočega števila starejših ljudi in – delno s tem pogojenim – hkratnim obstojem več starejših generacij nastajajo potrebe po popolnoma novih storitvah in poklicih.

3.3 Projekti, ki jih je peti okvirni program raziskovanja spodbujal v vodilni akciji „staranje prebivalstva“ (Key Action 6) s tematskim programom „kakovost življenja in upravljanje z živimi viri“, so že zagotovili vrsto pomembnih posamičnih rezultatov na to temo. Generalna direkcija za raziskovanje je pred kratkim objavila srednjeročno oceno ugotovitev in izkušenj v glade te vodilne akcije („key action“). K povečanju kakovosti življenja starejših ljudi in invalidnih oseb lahko prav tako prispeva prenos projektnih rezultatov programa telematike. Vendar se celostna podoba, ki je bila zastopana konec 1990-ih let, ni splošno uveljavila.

3.4 V 6. okvirnem programu raziskovanj se pospeševanje raziskav o staranju prebivalstva ter individualnih in družbenih posledicah tega procesa nadaljuje le na nekaterih redkih podrejenih področjih težišča „Life Sciences, genomics and biotechnology for health“ (1. prednostna naloga), „Information society technologies“ (2. prednostna naloga), „Citizens and governance in a knowledge-based society“ (7. prednostna naloga) ter „FTE kot politična podpora in načrtovanje v pričakovanju bodočih znanstvenih in tehnoloških potreb“ (8. prednostna naloga), kot tudi ERA-NET.

3.4.1 Pomembna politična spoznanja lahko pričakujemo predvsem pri projektih o demografskem predvidevanju in

⁽¹⁾ KOM(2004) 146 endg.; Direktiva 2000/78/ES Sveta z dne 27. november 2000 o določitvi splošnega okvirja za uresničevanje enakopravnosti pri zaposlovanju in v poklicu (27.11.00); Sporočilo Komisije o učinkovitejšem uresničevanju evropske zaposlovalne strategije, priloga 1, 26.3.2004 KOM(2004) 239 končna verzija; http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm.

⁽²⁾ Resolucija 2000/750/ES Sveta o akcijski program Skupnosti za boj proti diskriminacijam (2001-2006) (27.11.00); http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm; EESO Mnenje Abl. C 284 z dne 14.9.1998; Booklet EESC-2000-018 „Jobs, Learning and Social inclusion: The work of the European EESC“.

⁽³⁾ Resolucija Sveta z dne 27. junija 2002, št. 2002/C 163/01, AB1 C 163 z dne 9.7.2002; KOM(2002)678 končna verzija (November 2001); glej tudi COM(2004) 156 final.

zdravstvenih stroškov in izdatkih z ozirom na vidik staranja, ki trenutno potekajo pod 8. prednostno nalogo. Poseben strateški cilj programa IST je pospeševanje integracije starejših ljudi in invalidov v informacijsko družbo. Tudi na tem področju obstaja že vrsta koristnih rezultatov ter obetajočih projektov z velikimi konzorciji in udeležbo industrije. Kljub temu so še naprej potrebna velika prizadevanja za zapolnitev vrzeli. Vendar pa „staranje prebivalstva“ ni več označeno kot lastno težišče med tematskimi prednostnimi nalogami.

3.5 Pričakovati je, da bodo medicinsko-biološko usmerjeni projekti, ki jih pospešujeta 5. in 6. okvirni program raziskovanj, prinesla velike znanstvene napredke z ozirom na fiziološke in biološke procese staranja, na premagovanje bolezni ter krepitev in ohranjanje zdravja.

3.6 Nedvomno so vprašanja s teh področij zelo pomembna. Vendar ne morejo rešiti problemov, s katerimi se soočajo starejši ljudje in ne bodo niti v bližnji prihodnosti prispevala k izpolnjevanju družbenih nalog, ki zaradi rastočega števila starejših ljudi in predvsem rastočega števila ljudi visoke starosti čakajo evropske družbe kot celoto. Zaradi sorazmerno nizkega števila rojstev se je delež mladih (pod 20 let) v celotnem prebivalstvu EU med leti 1960 in 2001 zmanjšal iz 32 % na 23 %, medtem ko se je delež starejših ljudi (starejši od 60 let) v istem obdobju povečal iz 16 % na 22 %. Količnik starosti, to pomeni odstotek prebivalstva, starega 60 let in več v razmerju do prebivalstva od 20 do 60 let, je v tem času narasel iz 29,5 % na 38,9 %. V naslednjih letih se bo delež starejših ljudi zaradi primanjkljaja rojstev v zadnjih treh desetletjih še povečal in v letu 2020 predstavljal 27 % prebivalstva. To pomeni, da bo več kot četrtnina vseh evropskih državljanov in državljanek starih 60 let ali več. ⁽⁴⁾ Posebej močno bo naraslo število ljudi visoke starosti (glej tudi 4.5.1). Spričo razsežnosti in trenutno še ne predvidljivih posledic, ki jih bo imelo staranje prebivalstva na najrazličnejših družbenih področjih, je treba občutno razširiti perspektivo raziskovanj. Tako kot staranje samo ni zgolj biološki proces, temveč obsega veliko različnih vidikov v procesu, ki traja veliko let, tako mora tudi raziskovalno delo o starosti in staranju potekati ob dolgoročni multi- in interdisciplinarni zasnovi. Cilj raziskovanj ne more biti le izboljšanje zdravja in podaljšanje življenjske dobe. Nasprotno, raziskovanje mora tudi prispevati k izboljšanju kakovosti življenja v pridobljenih letih.

⁽⁴⁾ Evropske skupnosti (2002). Evropska socialna statistika: Prebivalstvo: Eurostat tematski krog 3, Prebivalstvo in socialni pogoji. Luksemburg: Služba za uradne objave Evropskih skupnosti.

3.7 Zato bi bilo treba v 7. okvirni program raziskovanj zajeti vodilno akcijo za izzive demografskih sprememb, ki bi dosedanje, bolj medicinsko-biološko usmerjeno raziskovanje, dopolnilo s perspektivo, usmerjeno v socialno in vedenjsko znanost, kulturo, socialno ekonomijo in v preventivo v toku življenja. Taka celostna raziskovalna zasnova mora vsebovati tako raziskovanje osnov kot tudi raziskave in razvoj, usmerjene v uporabo. ⁽¹⁾ Poleg tega bi bilo treba vključiti reprezentativne evropske organizacije starejših ljudi, kot priporočata 2. svetovni načrt staranja, ki je bil sprejet v okviru Drugega svetovnega shoda k vprašanju starosti aprila 2002 v Madridu, in strategija, ki jo je na ministrski konferenci v Berlinu septembra 2002 sprejela UNECE. Spričo dolgih in kompleksnih procesov političnega odločanja je takšno pospeševanje raziskovanja nujno potrebno. V nadaljevanju podrobneje obravnavamo to potrebo po raziskovanju na nekaj področjih.

4. Potreba po raziskovanju

Pričujoča pobuda je usmerjena predvsem v potrebo po raziskovanju, ki obstaja z ozirom na kakovostno življenje in staranje evropskih državljanek in državljanov pod pogoji demografskih sprememb. K temu sodijo po eni strani procesi staranja ter življenjske okoliščine ljudi samih, ki se lahko v posameznih državah Evrope oblikujejo zelo različno, po drugi strani pa posamezni obstoječi družbeni okvirni pogoji, ki so v posameznih državah prav tako zelo različni.

Izmed številnih področji, ki se jih dotikajo spremembe strukture prebivalstva, omenjamo le tista z veliko potrebo po inovacijah in s tem tudi povečano potrebo po raziskovanju v sodelovanju z različnimi disciplinami.

4.1 Potreba po raziskovanju na področju gospodarske in finančne politike

4.1.1 Prvi osrednji vidik, ki v 6. OPR ni dovolj upoštevan, je socialno-ekonomska perspektiva učinkov demografskih sprememb, ki bo po raziskavah DG for Economic and Financial Affairs pomembna. Zato je potrebna solidna znanstvena osnova, ki bo omogočala povezovanje podatkov o prihodkih in zaposlovanju s podatki o zdravju in socialnem ravnanju. Da bi omogočili utemeljene napovedi, je treba statistike beležiti neprekinjeno in preko daljših časovnih obdobj (dober primer za to sta English Longitudinal Study of Ageing [ELSA] o

zdravju ter ameriški US Retirement Survey [HRS]). Iz tega izhajajo naslednja vprašanja glede raziskovanja:

- Demografske napovedi so zelo negotove, a politiki morajo konkretno načrtovati zdravstveno oskrbo, socialno in starostno varstvo. Kateri podatki so potrebni in jih je potrebno zbirati, da bo mogoče podpreti ustrezne politične ukrepe?
- Kakšen pomen imajo demografske spremembe za potrošnjo in varčevalno vedenje? Kakšen način vedenja lahko pričakujemo in kakšen način je, z ozirom na višje življenjsko pričakovanje, na mestu?
- Na kakšen način sta povezana staranje prebivalstva in produktivnost? Kakšne posledice sledijo za produktivnost, inovacijsko sposobnost in podjetništvo?
- Kako je možno pozitivne zmožnosti, ki nastanejo pri demografskem razvoju z ozirom na nove produkte in storitve izkoristiti v korist današnjih in bodočih starejših ljudi in hkrati za krepitev gospodarskega razvoja Evrope (pojmem „Knowledge Economy“)?
- Kakšno ekonomsko vedenje lahko pričakujemo od bodočih starejših ljudi, ki so večinoma bolj zdravi, bolj izobraženi in mobilnejši kot današnje generacije starih ljudi, katerih položaj pa je zlasti v šibkejših socialnih slojih v nevarnosti, da se poslabša? (glej tudi 4.2.1 in 4.3.6)

4.2 Potreba po raziskovanju na področju dela in zaposlovanja

4.2.1 Spričo premika starostne strukture prebivalstva in s tem potrebno prerazporeditvijo omejenih virov, ki ne morejo rasti v ustreznem razmerju, so v prihodnosti tako podjetja in sistemi socialne varnosti kot tudi starajoči se ljudje sami odvisni od tega, da se delovno silo in znanje starejših koristi dalj časa kot trenutno. ⁽²⁾ Znano je, da starejši splošno niso manj storilni kot mlajši, da pa popustijo nekatere sposobnosti, medtem ko se druge povečajo. Iz tega sledi naslednja potreba po raziskovanju:

- Na katerih delovnih področjih lahko starejši delojemalci svoje sposobnosti posebej dobro izkoristijo z večanjem starosti?
- Kakšne alternativne delovne možnosti in strukture je treba ustvariti, da bo delo ostalo privlačno tudi v višji življenjski starosti? Bi bilo npr. delo za določen čas možna pot?

⁽¹⁾ KOM(2004) 9 končna verzija; glej tudi KOM(2002) 565 končna verzija, predvsem odstavka 3.3 in 4.2.

⁽²⁾ Glej tudi Mnenje EESO „Inovacijska politika“, Abl. C 10 z dne 14.01.2004 (KOM(2003)112 končna verzija), točka 4 „Splošne opombe“, odstavek 7.

- Kako se lahko izboljša zdravje in varnost na delovnem mestu, da se omogoči daljšo aktivno udeležbo delavk in delavcev v poklicnem življenju?
- Kako je treba oblikovati delovna mesta ter delovno okolje in urediti delovni ritem in organizacijo, da bi se starejšim omogočilo optimalno delo? V kakšni meri je lahko pri tem v podporo prilagojena tehnika?
- Kako se lahko predvsem dolgoročno brezposelni in osebe, ki zaradi drugih razlogov (npr. zaradi vzgoje otrok ali nege svojca) dalj časa niso bili zaposleni, zopet vključi v delovno življenje?
- Iz kakšnih razlogov se podjetja ločujejo od starejših delojemalcev? Zakaj raste predvsem brezposelnost starejših žensk?
- Kakšne ovire obstajajo z ozirom na daljšo zaposlitev ali novo zaposlitev starejših delojemalcev in kako se jih lahko odstrani?
- Kako fleksibilno lahko in moramo oblikovati prehode iz redne zaposlitve v upokojitve, da bodo v enaki meri koristni za starejše delojemalce, podjetja in pristojne sisteme socialnega varstva?
- Kako lahko in mora potekati prenos znanja, da se lahko znanje, pridobljeno v mnogih letih in velike izkušnje starejših delojemalcev posreduje mlajšim, da bodo mladi „staro“ znanje z veseljem sprejeli, ga vključili v svoje „mlado“ znanje in ga tako izkoristili zase in v korist podjetja?
- Za izobraževalne ukrepe glej poglavje 4.5.

Rastoči delež starih ljudi v celotnem prebivalstvu tudi zahteva širitev obstoječih in ustvarjanje novih del in nalog. Vendar pa primanjkuje informacij o tem, na katerih področjih je razširitev poklicnih sposobnosti posebej nujna, da bi ustrezalo zahtevam starejših ljudi, in na katerih področjih so potrebna nova dela in naloge in se tako ponudijo nove možnosti zaposlovanja.

Ta razvoj je treba analizirati

- glede na spremembe dohodkovnih in potrošniških struktur, ki so povezane z demografskimi spremembami (glej tudi 4.1.1 in 4.3.6);
- glede na mobilnost, ki se s starostjo zmanjšuje: tukaj je treba misliti na domače storitve, ki jih je treba na novo razviti, kot je npr. frizer in nega nog na domu ter storitve na daljavo kot je npr. nakupovanje in svetovanje preko televizije in podobne storitve.
- glede na vprašanja politike zaposlovanja predvsem na področjih zdravje in nega, glej poglavje 4.6

4.3 Potreba po raziskovanju vsakdanje življenjske resničnosti starih ljudi

4.3.1 Staranje ni le biološki, temveč predvsem tudi socialni proces. Ti socialni okvirni pogoji se močno razlikujejo znotraj in med različnimi državami Evrope. To po eni strani zadeva makro raven političnih in socialnih sistemov, ki so zrasli v zgodovini, po drugi strani pa mikro raven individualnih biografij in virov. Ustrezno se razlikujejo pogoji staranja in starosti za posamezne skupine prebivalcev. Te razlike – bodisi glede različnih predispozicij žensk in moških, bodisi glede biografskih in/ali poklicnih izkušenj, bodisi glede materialnih življenjskih razmer itd. – je treba upoštevati pri raziskovanju vsakdanje življenjske resničnosti starih ljudi.

4.3.2 Med evropskimi državami obstajajo velike razlike glede ozračja, topografije, gostote in oblik prebivalstva, prometne infrastrukture, ureditev državne blaginje in veliko drugih vidikov, ki vplivajo na možnost načina življenja, v katerem odločaš sam, in na aktivno družbeno udeležbo. V nekaterih državah obstajajo najnižje pokojnine, ki predstavljajo zadostno finančno osnovo za zadovoljiv način življenja v starosti, v drugih pa pokojnina ne krije niti osnovnih potreb. Obstajajo pa velike razlike med in znotraj posameznih držav in znotraj velike skupine starih ljudi.

- Kakšen vpliv imajo različni sistemi državne blaginje evropskih držav na kakovost življenja njihovih starejših prebivalcev in prebivalcev?
- S kakšnimi preventivnimi ukrepi se lahko izenači prikrajšanost, ki starim ljudem otežuje dostop do ugodnih stanovanj, udobnih prevoznih sredstev, kulturni ponudbi, zdravi prehrani in/ali novi tehnologiji in s tem zmanjšuje njihovo kakovost življenja?
- Kako se lahko spričo omejevanja socialnih in zdravstvenih storitev zagotovi predvsem kakovost življenja tistih starih ljudi, katerih psihični in socialni obstoj ogrožajo revščina, kronične bolezni, nizka izobrazba, nezadostno poznavanje jezikov ali drugi manjkajoči viri?
- V kakšnih pogojih živijo osebe, ki ne morejo (več) z lastnimi močmi vzdrževati samostojnega načina življenja? Kakšna pravila veljajo za te osebe v evropskih državah članicah in kateri ukrepi so potrebni za varovanje njihovih interesov?
- Kakšni so življenjski pogoji starejših ljudi v domovih za ostarele / institucijah? Kakšne oblike zastopanj interesov obstajajo zanje?

— Kakšni so pogoji za preprečevanje, oskrbo in nego bolnikov z Alzheimerjevo boleznijo in bolnikov z drugimi demencijskimi obolenji v evropskih državah članicah? Kakšne možnosti in izkušnje so na voljo glede različnih oblik nastanitve?

4.3.3 Samostojnost, odločanje o sebi in socialna integracija so pomembni osebni in družbeno politični cilji. Uresničevanje teh ciljev je v visoki in predvsem zelo visoki starosti ogroženo zaradi več razlogov. Na eni strani z višjo starostjo narašča tveganje zdravstvenih omejitev. Neugodni pogoji okolja in manjkajoči ekonomski viri v tem primeru otežujejo ohranjanje samostojnosti in socialne udeležbe. Ravno tako lahko družbene norme in predstave kot so na primer diskriminatorne predstave o starih ljudeh učinkujejo kot pregrade in vodijo do izključevanja iz pomembnih družbenih področij. Vendar tej negativni sliki starosti nasprotuje dejstvo, da pretežna večina starih ljudi lahko mnogo let svojega življenja živi samostojno in v svoji odgovornosti. Poleg tega veliko prispevajo k družini in družbi z medgeneracijsko (socialno in finančno) podporo in častnim delom v političnih, sindikalnih in cerkvenih gremijih.

4.3.4 Tudi spričo mnogih neugodnih zunanjih okoliščin in zdravstvenih omejitev stari ljudje razpolagajo z visoko mero psiholoških sposobnosti za premagovanje takih težav. To notranje ravnovesje pa je ogroženo, če se težave kopičijo.

— Kdaj in na kakšen način so potrebni ukrepi, da se prepreči preobremenjenost starejših in se jih na mesto tega podpre pri premagovanju kritičnih življenjskih situacij?

— Kakšni ukrepi so potrebni za zadovoljitev dimenzij, ki presežajo bazalne osnovne potrebe, kot je psihološka potreba po varnosti, po družinskih in drugih medčloveških odnosih in socialni integraciji?

4.3.5 Velika večina starajočih ljudi lahko približno 20 do 30 let obsegajočo življenjsko dobo starost doživi razmeroma zdravo in aktivno. Zaradi zgodovinske novosti pa je doslej šele malo zgledov za oblikovanje te faze. O področjih, na katerih so starejši danes dejavni in nudijo pomemben družbeni, socialni in gospodarski prispevek – med drugim s plačanim in/ali častnim delom v političnih, sindikalnih in cerkvenih organizacijah, pri podpori, izobraževanju in vzgoji mlajših itd. – danes skorajda ni zanesljivih in evropsko primerljivih števil.

— Kaj se lahko naredi na področju del in nalog, ponudbe dodatnega izobraževanja, oblik udeležbe in možnosti srečevanja, ki prispevajo k temu, da se pozitivne potenciale teh življenjskih let izkoristi smiselno za posameznika in produktivno za družbo?

— V kakšni meri se razlikujejo interesi, izkušnje, potrebe in sposobnosti starejših moških in žensk? Na kakšen način se lahko in se mora upoštevati te razlike?

— Kako se lahko starejši na najrazličnejših nacionalnih in evropskih ravneh neposredno ali posredno, preko organizacij, ki jih zastopajo, udeležijo procesov odločanja, tako da se bo dejansko uresničil 25. člen Pogodbe iz Nice?

— Kakšna je potreba po medregionalni in čezmejni mobilnosti starejših, zlasti tudi starejših priseljencev in priseljenc in kako je možno olajšati uresničitev potreb, ki so s tem povezane (podobno kot pri delojemalcih)?

4.3.6 O staranju prebivalstva se pretežno razpravlja kot o problemu, obremenitvi in z vidika rastočih socialnih in zdravstvenih stroškov. Vendar pa so na drugi strani tudi pozitivni vidiki, o katerih se skorajda ne razmišlja in o katerih je na razpolago le malo informacij. Sem spada na primer dejstvo, da stari ljudje ne obremenjujejo več trga delovne sile, a kot potrošniki še naprej prispevajo h gospodarskemu razvoju.

— Kako se razlikujejo dohodkovne in potrošniške strukture in potrošniške potrebe starejših in mlajši ljudi?

— Kakšne spremembe potrošniškega vedenja lahko pričakujemo glede naslednjih generacij?

— Na katerih področjih obstaja poseben inovacijski potencial, da bi se v prihodnosti bolje upoštevalo specifične potrebe starejših ljudi?

— Glej tudi poglavji 4.1.1 in 4.2.1

4.3.7 Zaradi aktualnih razprav o težavah zdravstvene oskrbe, financiranju pokojnin in – v nekaterih državah – evtanaziji se veliko starih ljudi trenutno počuti bolj kot obremenitev in ne kot cenjeni člani družbe.

— Kako se lahko umske in materialne prispevke, ki jih stari ljudje prispevajo na najrazličnejših družbenih področjih, napravi bolj vidne in bolj ceni?

- Kakšne družbeno politične ukrepe je treba izvesti, da starejši ne bodo imeli več razloga razmišljati, da so le še „stara breme“?
- Kako se lahko negativna mnenja o staranju splošno spremeni tako, da bo možna večja sprejemljivost starosti in pozitivna kultura staranja? Kako se lahko pri mladih zbudi večje razumevanje za starejše in pospeši dialog tako znotraj kot med generacijami? (glej tudi 4.5.2).
- Kako se lahko doseže diferenciran prikaz starosti v medijih?
- Smrt in umiranje sta v glavnem tabu, vendar pa hkrati predstavljata pomemben gospodarski faktor. Kako se lahko prepreči čisto komercializacijo smrti in se namesto tega razvije etično odgovorno kulturo umiranja?
- Kaj bi bilo treba načeloma upoštevati pri posodabljanju stanovanj, da se omogoči čim daljše bivanje v lastnem stanovanju?
- Kakšni arhitekturni ali tehnični prilagoditveni ukrepi lahko pri specifičnih omejitvah (naglušnost, oslabljen vid, omejena gibljivost, demenca) prispevajo k ohranitvi samostojnosti?
- V kakšni obliki lahko predvsem inovativne zasnove na področju „inteligentnega bivanja“ prispevajo k daljšem samostojnem življenju in vodenju gospodinjstva?
- Kakšne pozitivne izkušnje v Evropi že obstajajo na tem področju? Kakšne nauke se lahko potegne iz tega?

4.4.3 Za večino ljudi je misel, da se morajo pri naraščajoči omejenosti sposobnosti preseliti v dom za ostarele, grozljiva.

4.4 Potreba po raziskovanju socialno prostorskega okolja

4.4.1 Socialno okolje starejših ljudi se bo v prihajajočih letih dramatično spremenilo: z nižjo stopnjo rodnosti, poznim ustvarjanjem družine, visokim številom ločitev se krči tradicionalna mreža družinskih odnosov. Hkrati lahko zaradi rastočega življenjskega pričakovanja vedno pogosteje živi do pet generacij ene družine istočasno („družina kot nebeška lestev“).

- Kakšen učinek imajo te spremembe na socialno integracijo in družbeno participacijo starih ljudi?
- Ali lahko naslednje generacije močneje posežejo po nedružinskih odnosih in ali so ti odnosi nosilni tudi v primeru potrebne podpore?
- Kateri socialno politični ukrepi in/ali organizacijske in tehnične inovacije lahko prispevajo k podpori družinskih in nedružinskih mrež, da bi na dolgi rok podprli njihovo zmožnost obremenitve?

4.4.2 Študije razporejanja časa in mobilnosti kažejo, da se z višanjem starosti vedno večji delež časa preživi v stanovanju in da se ustrezno zmanjšajo aktivnosti izven doma.

- Kako se lahko stanovanja – predvsem najemniška stanovanja v večjih starejših zgradbah, pa tudi enodružinske hiše čim bolj ugodno opremi tako, da lahko starejši ljudje tudi pri naraščajoči omejitvi telesnih, čutnih ali kognitivnih sposobnosti še naprej stanujejo samostojno in se jih po potrebi lahko neguje?

- Kakšne so privlačne in kljub temu plačljive alternative, če lastno stanovanje postane obremenitev in samostojen način življenja v njem ni več možen?
- Kakšne izkušnje obstajajo z novimi oblikami stanovanja kot na primer „stanovati pod nadzorom“ (nadzorovano stanovanje)? Kakšni okvirni pogoji vodijo do uspeha ali neuspeha takih in podobnih alternativ?

4.4.4 Tehnične naprave, sistemi in storitve so lahko v starosti velika pomoč za premagovanje problemov vsakdana. Vendar pogosto niso prilagojeni potrebam starejših. Naprave pa bi morale biti oblikovane po načelih „Design for All“ z možnostjo prilagajanja različnim skupinam potrošnikov. To pomeni, da je za zvišanje kakovosti izdelkov in storitev nujno potrebna vključenost bodočih uporabnic in uporabnikov v razvojni proces. Priporočljivo je posvetovanje in aktivna udeležba reprezentativnih evropskih organizacij seniorjev ter starejših samih, da se doseže trajno sodelovanje (socialni posluh) za dejanske potrebe starejših.

- Kaj morajo proizvajalci in oblikovalci vedeti o pristopu in metodi „Design for All“ in o sposobnostih, omejitvah, potrebah in mišljenju starejših ljudi, da lahko ustrezno prilagodijo tehnične izdelke in jih starejši lahko lažje sprejmejo in bolje izkoristijo? Kaj se spremeni s starostjo in kaj se morebiti spremeni z novimi generacijami starih ljudi?
- Kako se lahko spreminjajoče se sposobnosti in potrebe starejših močneje kot doslej vključi v oblikovanje „Mainstream“- tehnologij?

- Kako se lahko spreminjajoče se sposobnosti in potrebe starejših močneje kot doslej vključi v oblikovanje „Mainstream“- tehnologij?
- Kateri politični ukrepi so primerni za večje sodelovanje industrije in gospodarstva pri uresničevanju cilja „Design for All“?

Poleg tega je treba natančno raziskati, kakšni tehnični pripomočki so dejansko potrebni in kakšni okvirni pogoji so potrebni, da lahko prispevajo h kakovosti življenja starejših ljudi:

- Na kakšen način lahko podpirajo starejše ljudi pri vsakodnevni potrebi? Na kakšen način lahko v primeru potrebe po negi ali demencialnih obolenj podpirajo tako formalno kot tudi neformalno negovalno osebje in storitve?
- Kakšne etične vidike je treba pri tem upoštevati (na primer pri zmedenih osebah), da se izključi kršenje zasebnosti na primer s tehničnim nadzorovanjem?
- Kakšne inovativne možnosti nudijo nove tehnologije in kakšne učinke ima njihova dolgoročna uporaba? Kateri socialni spremljevalni ukrepi so potrebni, za zvišanje kakovosti življenja in družbeno participacijo starejših ljudi in za preprečitev socialne izolacije in zapostavljanja?

4.4.5 Kot je znano, fizično, socialno in kulturno udejstvovanje prispeva k zdravemu in zadovoljivemu staranju. Vendar ovire v naravnem in/ali zgrajenem okolju ali manjkajoča prometna sredstva pogosto ovirajo dostop do ustreznih ustanov. Problemi so v glavnem znani, ⁽¹⁾ a pogosto ne pride do uresničevanja.

- Katere ukrepe bi se lahko in bi se moralo izvesti na področju socialnega, mestnega in prometnega načrtovanja s posebno nujnostjo, da bi stanovanjsko okolje, cestni prostor, prometna sredstva, storitvene ustanove itd. ustrezali zahtevam rastočega števila starejših prebivalcev in bi jih podpirala pri njihovi samostojnosti?
- Na kakšen način lahko posebej kakovost stanovanjskega okolja – na primer s srečanji in ustreznimi prometnimi sredstvi – prispeva k socialni integraciji starejših ljudi?
- V katerih državah in na katerih področjih že obstajajo pozitivne izkušnje in kako se jih lahko prenese na druge države in druga področja?

⁽¹⁾ Evropska konferenca ministrov za promet (ECMT). (2002). Transport in staranje prebivalstva. Paris Cedex: OECD objava.

4.4.6 Pogosto individualno manjkajoča socialna in finančna sredstva in/ali omejitev fizične ali čutne sposobnosti preprečujejo dostop do in udeleževanje pri aktivnostih izven hiše. Ravno za te ljudi – pogosto gre za stare ženske, ki živijo same – pa bi bila udeležba pri socialnih in kulturnih aktivnostih izjemno pomembna, da ne pride do osamitve.

- Kateri socialno politični ukrepi in/ ali organizacijske in tehnične inovacije lahko podprejo sodelovanje ubožnih starih ljudi v skupnosti?

4.5 Potreba po raziskovanju glede na vseživljensko učenje

4.5.1 V družbi s hitrimi socialnimi, kulturnimi in tehničnimi spremembami je učenje skozi vse življenje vedno bolj pomembno. To zadeva predvsem starejše delojemalce in delojemalke, katerih prej pridobljeno znanje ne zadostuje več za sodobne zahteve delovnega mesta. Cilj, ustvariti Evropski prostor učenja skozi vse življenje, je bil poudarjen že pri skupnem sporočilu GD izobraževanje in kultura ter GD zaposlovanje in socialne zadeve ter v resoluciji Sveta z dne 27. junija 2002. ⁽²⁾ Tudi glede tega še naprej obstaja nujna potreba po raziskovanju:

- Kakšen način dodatnega izobraževanja je vsebinsko in metodološko najbolj koristen za starejše delojemalke in delojemalke?

- Kako se lahko zagotovi, da bodo ustrezni ukrepi v enaki meri v korist vsem delojemalcem ne glede na starost in spol?

4.5.2 Nujnost učenja skozi vse življenje pa zadeva tudi ljudi, ki se niso več udeleženi v poklicnem življenju. Tudi oni morajo imeti možnost, da se razvijajo v osebno korist in v korist družbe.

- Kako se v družbi znanosti ustvarja in širi znanje?

- Kako se lahko učenje skozi vse življenje starejših ljudi bolje podpira ne glede na status njihove pridobitne dejavnosti? Kakšne možnosti udeležbe v izobraževalnih in informacijskih programih na poklicne ali kulturne teme že danes obstajajo v državah članicah in kakšne so izkušnje na primer s tretjimi univerzami ali s srečanji na različnih tematskih področjih?

⁽²⁾ KOM(2001) 678 končna verzija; Resolucija Sveta z dne 27. junija 2002 št. 2002/C 163/01, AB1 C 163 z dne 9.7.2002

- Ali obstaja povezava med vrsto prejšnje poklicne dejavnosti in kasnejšim dodatnim izobraževanjem? Ali se lahko iz izobraževalnih ukrepov v času aktivne pridobitne dejavnosti sklepa, kako se lahko pri starejših ljudeh ohrani voljo do učenja, izobraževanja in kulture?
- Kako se lahko izboljša dostopnost do možnosti učenja tudi za doslej premalo zastopane skupine in zagotovi kulturno raznolikost?
- Kakšno vlogo imajo lahko javno pravni mediji ter nove tehnologije in e-učenje pri ohranjanju družbene participacije, pri posredovanju znanja in informacij in pri osebnem izobraževanju v starosti?
- Katere osnovne spretnosti so v starosti posebej pomembne? (glej tudi 4.6.1)
- S kakšnimi osnovnimi znanji v zvezi s starostjo in staranjem bi morale na drugi strani razpolagati osebe in organizacije, ki imajo opravka s starejšimi ljudmi? In kakšne izobraževalne iniciative, ki bi pri mlajših prispevale k izboljšanju razumevanja starejših, so primerne? (glej tudi 4.3.7).
- Na kakšen način se lahko preveri uresničevanje nekoč sprejetih sklepov in posreduje pozitivne izkušnje?

4.6 Potreba po raziskovanju glede ohranjanja zdravja in potrebe po negi

4.6.1 Kot posebej daljnosežno posledico demografskih sprememb se smatra stroškovno obremenitev socialnih in zdravstvenih sistemov zaradi hitro rastočega števila ljudi visoke starosti. V naslednjih 15 letih se pričakuje porast števila oseb, starih osemdeset let, za 50 % na 20 milijonov širom Evrope. ⁽¹⁾ Število oseb, starih sto let, ob tem raste eksponentno. ⁽²⁾ Zato ima osrednji pomen tudi raziskovalno delo posebej glede preventive ter glede ohranjanja in vzpostavljanja funkcionalnosti in samostojnosti v starosti.

- Kako določeni življenjski slogi dolgoročno vplivajo na zdravstveno stanje na splošno in na posamezne bolezni? Kako se lahko podpira zdrave načine vedenja?
- Na kakšen način je treba starejšim ljudem približati ukrepe in ponudbo za ohranjanje zdravja ko npr. športno, glas-

beno-estetsko udejstvovanje ali zdravo prehrano, da jih bodo koristili?

- Kateri nadaljnji ukrepi lahko prispevajo k ohranitvi fizičnih, čutnih, kognitivnih in socialnih sposobnosti?
- Potreba po raziskovanju obstaja predvsem na področju epidemiologije in etiologije s starostjo pogojenih bolezni, da bi se izboljšalo možnosti preventive (npr. glede obolenj za Alzheimerjevo boleznijo, za preprečevanje padcev, ki lahko vodijo do poškodb kolkov).
- Nujna potreba po raziskovanju se pojavlja tudi v povezavi s preventivnimi ukrepi in ohranjanjem zdravja na področju dela (glej tudi 4.2.1)
- Poleg tega obstaja potreba po raziskovanju glede možnosti zdravljenja starih ljudi, in sicer tako kar se tiče splošnih obolenj s karakteristikami, specifičnimi za starost kot tudi obolenj, ki so specifična za starost. V ta namen pogosto manjkajo terapevtske osnove, ker se klinični poskusi in preizkusi zdravlil v večji meri izvajajo le pri mlajših odraslih osebah. Zdravstveno stanje starejših ni primerljivo, saj pogostokrat ne trpijo zaradi specifične bolezni, temveč lahko hkrati v večih funkcijah nastopijo težje ali lažje okvare

- Glej tudi 4.6.3.

4.6.2 Zaradi naraščajočega deleža ljudi visoke starosti se v prihodnjih letih pričakuje znatna potreba po negi povezana z naraščajočo stroškovno obremenitvijo zasebnih in javnih proračunov. Tudi v zvezi s tem obstaja raznolika potreba po raziskovanju:

- Kako se lahko in mora izboljšati kvalifikacije in delovne pogoje za negovalno osebje, da bo poklic negovalca postal trajno privlačen?
- Kakšni zunanji in osebni predpogoji morajo biti dani, da se odnos med osebo, ki neguje in tisto, ki potrebuje nego, razvije zadovoljivo za vse udeležence?
- Kako se lahko ponudbe nege bolje prilagodi potrebam in zahtevam starih ljudi, ki potrebujejo nego in kako se lahko nego na domu podpre bolj kot doslej?

⁽¹⁾ EUROSTAT (2002). Socialno stanje v Evropski uniji 2002. Luksemburg: Urad za uradne objave Evropskih skupnosti.

⁽²⁾ Glej Robine, J.M. & Vaupel, J. (2001). Emergence of supercentenarians in low mortality countries. *The Gerontologist*, 41 (special issue II), 212.

- Na kakšen način lahko tehnične rešitve pripomorejo k razbremenitvi sorodnikov, ki negujejo, in strokovnega negovalnega osebja, ne da bi okrnili integriteto in dostojanstvo osebe, ki potrebuje nego?
- Kakšna gospodarska podpora in družbeno priznanje sta potrebna za razbremenitev svojcev, ki negujejo in strokovnega negovalnega osebja? Kako bi lahko zlasti svojce, ki negujejo podprli tudi pri njihovem lastnem pokojninskem zavarovanju?
- Kako se lahko nego, terapijo proti bolečinam in lajšanje umiranja oblikuje tako, da se življenje dostojanstveno bliža koncu?

4.6.3 V Evropi na področju nege ne obstajajo vsebinsko usklajene definicije pojmov (kot npr. za „ne odločiti o sebi“, za „nega na domu“ itd.), ne obstajajo enotne strukture pri različnih službah in ni smernic o kvalifikaciji osebja.

- Kateri ukrepi lahko vodijo do enotne jezikovne ureditve in s tem do večje preglednosti na področju nege?
- Kakšno programsko, tehnično, geriatrično in socialno psihološko vedenje in znanje je zeleno širom Evrope za kvalifikacijo medicinskih storitev in negovalnega osebja?

4.7 Potreba po raziskovanju glede novih tehnologij

4.7.1 Hitra in napredna tehnizacija, zlasti uporaba novih informacijskih in komunikacijskih tehnologij (I+K), vpliva na vsa prej omenjena področja (4.1 do 4.6). Na področju dela na primer te tehnologije pogostokrat služijo kot podlaga za izključevanje starejših delojemalcev in delojemalk. Po drugi strani pa so raziskave pokazale, da ustrezno prilagajanje lahko celo podpre njihove zmogljivosti. Zato je treba ta vidik vključiti v raziskovanje na vseh področjih. Upoštevati je treba zlasti etične vidike ter vprašanje vključevanja starejših, ki lahko ali ki želijo uporabljati tehnične novosti.

4.8 Obdelava, povezovanje in dopolnjevanje obstoječega fonda znanja

4.8.1. Obstaja že raznolik fond znanja iz nacionalno in evropsko podprtega raziskovalnega dela. Vendar pa se to znanje večinoma nanaša na posamezne vidike in je bilo pridobljeno iz zornega kota posameznih disciplin. Je široko razširjeno in pogosto na razpologo le v posameznem nacionalnem jeziku.

Rezultati raziskav zaradi različnih vzorcev in instrumentov pogosto niso združljivi z rezultati drugih študij.

- Pridobitev bi bila, če bi se te fonde znanja obdelalo tako, da bi se jih dalo med seboj povezati, sistematsko primerjati in ovrednotiti in končno omogočiti njihovo splošno dostopnost.
- Nadaljnji koraki bi bili izvedba sekundarnih analiz tako obdelane snovi ter uskladitev raziskovalnih metod in instrumentov za nadaljnjo skupno in interdisciplinarno raziskovalno delo. Kot podporni ukrep za to vrsto ustvarjanja, integracije in nadaljevanje znanja se ponujajo na novo ustvarjeni instrumenti 6. okvirnega programa raziskovanja „Centres of Excellence“ in „Networks of Excellence“. ⁽¹⁾

— Zaželen bi bil tudi enoten način obravnavanja in zajemanje indikatorjev kakovosti življenja starih ljudi v evropskih državah ter njihovo dolgoročno opazovanje in evidentiranje v evropski podatkovni banki. Pri tem je nujno potrebna diferenciacija po spolu, različnih starostnih in dohodkovnih skupinah ter regijah, ker doslej uporabljeni indikatorji za ugotavljanje življenjskih pogojev starejših ne zadoščajo. Potrebni so nadaljnji indikatorji, ki vključujejo informacije o zdravstvenem stanju in prizadetosti, sistemih oskrbovanja in potrebah, ki so značilne za posamezne države. Treba je preveriti možnost sodelovanja z organizacijo EUROSTAT.

— Statistične in druge relevantne fonde znanj, ki pogosto obstajajo tako na nacionalni kot na evropski ravni, je treba nujno združiti in integrirati. Tudi rezultati raziskav različnih področji 5. in 6. okvirnega programa raziskovanja zahtevajo integrativen način obravnavanja, da bi lahko iz tega izpeljali sklepe, ki so pomembni za prakso in politiko. Čimprejšnja širitev na ta način integriranega in obdelanega znanja je nujnost.

— Da ne bi raziskav in politike delali le za, temveč z starejšimi ljudmi, bi morali organizacije seniorjev bolj kot doslej vključiti v bodoče projekte.

5. Cilji in zahteve

5.1 S pričujočim iniciativnim poročilom utemeljujemo zahtevo, da bi se vodilno akcijo k tematskemu področju „Demografske spremembe – kakovost življenja v starosti in potreba po tehnologiji“ vključilo v 7. okvirni program raziskav.

⁽¹⁾ Glej „Mnenje Ekonomsko-socialnega odbora k 'Sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij – V smeri evropskega raziskovalnega prostora“, Abl. C 204 z dne 18.7.200

5.2 Cilj je, s podporo multi- in interdisciplinarnih ter socialno participialnih raziskav staranja k širokem tematskem spektru:

- a) ustvariti znanstveno osnovo, ki je potrebna za politično načrtovanje in ukrepanje, da bi se inovativno, socialno pravično in stroškovno učinkovito obvladalo posledice starostnih strukturnih sprememb v Evropi, in
- b) zagotoviti osnove in instrumente, ki so potrebni, da se doseže primernejši pogled na staranje in njegovo priznanje v družbi.

5.3 Prikazana področja raziskovanja in značilna vprašanja bi morala pokazati, kako tesno so med seboj povezani biološki, psihološki, socialni, kulturni, tehnološki, ekonomski in strukturni vidiki, ko gre za staranje in starost. Hkrati staranje vedno poteka v konkretnem prostorskem in družbenem kontekstu. Ta kontekst je v Evropi zaznamovan z močnimi geografskimi, kulturnimi in socialno strukturnimi nasprotji tako med posameznimi državami kot tudi znotraj njih. Tako zaradi multidimensionalnosti procesa staranja kot tudi zaradi različnih pogojev pa sta multi- in interdisciplinarnost raziskovanja staranja nujno potrebna. Poleg tega je potrebna dolgoročna perspektiva raziskovanja, da se lahko procese spreminjanja zajame in ustrezno vključi. ⁽¹⁾

5.4 Le tako široko in dolgoročno zastavljeno raziskovanje lahko zagotovi utemeljene podlage za načrtovanje in odločanje, ki so spričo sprememb starostne strukture prebivalstva potrebne na najrazličnejših družbenih področjih in na vseh ravneh odločanja. Staranje ni vprašanje, ki bi se ga reševalo le biološko-medicinsko in tehnično-ekonomsko, temveč je naloga, ki jo je treba izpolnjevati družbeno, socialno in kulturno.

5.5 Poleg navedenih raziskovalnih aktivnosti odbor zahteva naslednje spremljajoče ukrepe:

- Razprava na temo „Demografske spremembe – kakovost življenja v starosti“ v EESO, med drugim z namenom da se predlaga izvedljiva raziskava glede ustrezne agencije in po potrebi drugih nujnih pobud.

- Ustanovitev skupne pro-aktivne in daljnovidne agencije (European Observatory) za zajemanje kazalcev kakovosti življenja starih ljudi v evropskih državah ter njihovo dolgoročno opazovanje in evidentiranje v evropski podatkovni banki; za pripravo tovrstnih empirično utemeljenih napovedi; za združevanje in posredovanje znanja in izpeljavo sklepov, pomembnih za prakso in politiko.

- Organizacijo delovnih skupin in konferenc za zvišanje znanja o demografskih spremembah in nujnosti preventivnih in spremljevalnih ukrepov; za močnejše zavedanje o pozitivnem potencialu starosti in delovanje proti diskriminaciji starejših; za seznanitev čim širše javnosti z rezultati raziskav; in za pospeševanje izmenjave med „starimi“ in „novimi“ državami članicami.

- Nadaljnje spremljanje tematike z „Odprto metodo koordinacije“. Spričo kompleksnosti in daljnosežnosti staranja prebivalstva in različnih priložnosti in izzivov, ki so povezani s tem, odbor smatra to metodo kot primerno, da se da pobudo za izmenjavo izkušenj, medevropske primerjave ter medsebojno učenje,

- da se krepí dialog med zastopniki organizirane civilne družbe in pristojnimi generalnimi direktorijami Komisije, ⁽²⁾

- da se opredeli skupne cilje,

- da se preveri uresničevanje 2. Svetovnega načrta staranja (sprejetega aprila 2002 v Madridu) ter UNECE implementacijske strategija, (sprejete z Berlinsko izjavo ministrov septembra 2002), in

- da se ustvari prostor skupnih predstav o vrednotah glede starajoče se družbe.

5.6 Konec koncev je cilj, ustvariti ŽIVLJENJA VREDNO ŽIVLJENJE IN STARANJE V EVROPI ne le trenutno starih in zelo starih ljudi, temveč tudi sledečih generacij starih in mladih ljudi.

Bruselj, 15. september 2004.

Predsednik

Evropskega ekonomsko-socialnega odbora

Roger BRIESCH

⁽¹⁾ Glej ponovno mnenja EESO Ul. C 95 z dne 23.04.2003 (KOM(2002) 565 končna verzija).

⁽²⁾ Sporočilo Komisije KOM(2002) 277 končno.

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o „predlogu direktive Sveta o spremembi direktiv 66/401/EGS, 66/402/ES, 2002/54/ES in 2002/57/ES v zvezi s pregledi, opravljenimi pod uradnim nadzorom, in enakovrednostjo semen, pridelanih v tretjih državah“

COM(2004) 263 final – 2004/0086 CNS

(2005/C 74/10)

Svet je 29. aprila 2004 v skladu s členom 37 Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti odločil, da se bo z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom posvetoval o naslednjem predlogu.

Strokovna skupina „Kmetijstvo, razvoj podeželja, okolje“, ki je morala pripraviti delo Odbora na tem področju, je sprejela svoje mnenje 6. julija 2004 (samostojni poročevalec: **G. BROS**).

Na svojem 411. plenarnem zasedanju dne 15. in 16. septembra 2004 (seja z dne 15. septembra) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje z 85 glasovi za, 1 glasom proti in 3 vzdržanimi.

1. Uvod

1.1. Komisija je v obdobju od leta 1998 do 2003 državam članicam dovolila izvesti začasen poskus vzorčenja in testiranja semen v skladu z zakonodajo Skupnosti o trženju semen. Analiza rezultatov je pokazala, da:

- bi pod določenimi pogoji lahko prišlo do poenostavitve postopkov uradnega potrjevanja semen brez občutnega znižanja kakovosti semen v primerjavi s kakovostjo, ki se doseže s sistemom uradnega vzorčenja in testiranja semen;
- bi se lahko inšpekcijski postopki na terenu pod uradnim nadzorom razširili na vse kulture za pridelavo potrjenih semen;
- bi se lahko obseg površin, ki jih morajo uradni inšpektorji nadzorovati in pregledati, zmanjšal.

1.2. Sprejete so bile spremembe predpisov, ki veljajo za semena, namenjena mednarodni trgovini (sistem Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj). Zato bi se lahko področje uporabe enakovrednosti semen Evropske unije v zvezi s semeni, pridelanimi v tretjih državah, razširilo na vse vrste semen, ki izpolnjujejo lastnosti in zahteve pregleda, predvidene z različnimi direktivami Skupnosti, ki se nanašajo na trženje semen.

1.3. Odbor želi preučiti predlog Komisije ob upoštevanju razvoja predlaganih pravil, vendar tudi glede na to, da se ohrani visoka raven zahtev glede kakovosti pridelanih semen in fitosanitarnih vprašanj.

2. Predlog Komisije

2.1. Komisija predlaga, da se preskušanje inšpekcijskih pregledov pod uradnim nadzorom (Odločba 98/320/ES)

podaljša do 31. marca 2005, tako da se v Skupnosti ohranijo razmere za trženje semen, pridelanih v skladu s to odločbo, dokler se ne uporabijo nove določbe (prenesejo direktive).

2.2. Hkrati se morajo direktive 66/401/EGS (trženje semena krmnih rastlin), 66/402/EGS (trženje semena žit), 2002/54/ES (trženje semena pese) in 2002/57/ES (trženje semena oljnic in predivnic) prilagoditi sklepnim ugotovitvam rezultatov poskusa in vključiti naslednje spremembe:

- uvedba pregleda pod uradnim nadzorom za različne kategorije semen;
- opredelitev pregleda pod uradnim nadzorom (inšpekcijski pregled na terenu ali v laboratoriju za testiranje semen, ki ga odobri nacionalni organ, pristojen za potrjevanje semen);
- odvzem vzorcev za namen potrjevanja se lahko opravi uradno ali pod uradnim nadzorom. Načini vzorčenja pod uradnim nadzorom so opisani (usposobljenost oseb, kontrola izvajanja in pravila sankcioniranja);
- načelo enakovrednosti se razširi na semena, ki so pridelana v tretjih državah in izpolnjujejo pogoje ter zahteve Skupnosti (sistem nadzora in potrjevanja).

3. Splošne pripombe

3.1. Glavni cilj predloga Komisije je poenostavitev postopkov nadzora v sektorju pridelave semen. Delegiranje nadzora se uporablja že v številnih državah članicah. Odbor tako podpira pobudo Komisije. Vendar je treba vseeno poudariti, da bi morala Komisija predstaviti novo direktivo, v kateri bi bili povzeti vsi elementi štirih zadevnih direktiv, kar bi olajšalo razumevanje sprememb in zagotovilo skladnost pri uskladitvi izvedenih ukrepov.

3.2. Odločba Komisije o preskušanju pregledov pod uradnim nadzorom bo prenehala veljati 31. julija 2004. Tako bo med postopkom soodločanja o zakonodajnem predlogu Komisije nastala pravna praznina. Odbor zato poziva Komisijo, da spremeni svojo Odločbo 98/320/ES, da bi se izognili taki pravni praznini.

3.3. Komisija prav tako predlaga podaljšanje obdobja preskušanja do 31. marca 2005, da bi se spremembe zadevnih direktiv lahko prenesele v nacionalne zakonodaje. Odbor želi že sedaj poudariti, da bo ta rok prekratek, če se upošteva čas, ki je potreben za izvedbo prenosov (približno deset mesecev). Zato Odbor predlaga, da se rok podaljša do 31. julija 2005.

3.4. Odbor ni pristojen, da bi izrazil svoje stališče o ustreznosti tehničnih podatkov v zvezi z razmerami za preglede na terenu (zlasti spremembo stopnje vzorčenja) ali številom potrebnih vzorcev v laboratoriju. Vseeno pa želi poudariti, da je treba določiti skupni imenovalec za vse države članice. Zato bi bilo treba podatke, izražene v obliki razponov, pretvoriti v minimalne odstotke nadzora.

3.5. Prenašanje pooblastil za uradni nadzor na odobrene osebe omogoča večjo učinkovitost postopkov. Komisija mora zagotoviti, da sistemi nadzora in potrjevanja ostanejo učinkoviti. Komisija trenutno v vsej Skupnosti izvaja primerjalna testiranja in izmenjave praks. Dodeljeni znesek (med 0,5 in 0,6 milijona evrov) za te ukrepe ne zadostuje za doseg cilja. Odbor od Komisije zahteva, da za te ukrepe, ki so namenjeni usklajitvi nadzornih sistemov, dodeli dodatna finančna sredstva.

3.6. Odbor želi poudariti, da so bila med pogajanjimi za članstvo z novimi državami članicami sortam, ki niso vpisane v katalog, dodeljena prehodna obdobja, ker ne ustrezajo merilom Skupnosti. Odbor Komisijo opozarja na te sorte, ki se lahko tržijo samo v zadevnih državah (Cipru, Latviji, Malti in Slove-

niji). Temu obdobju odstopanja bi bilo treba dodati dodatna jamstva, zlasti glede velikosti vzorcev in prisotnosti „gluhega ovsa“ (*Avena fatua*).

3.7. Odbor Komisijo opozarja na primere tožb v zvezi s trženjem serij semen slabe kakovosti v državah članicah. V bistvu bo uresničitev enotnega trga uspela tudi tako, da se bo pridelovalcem zagotovila sledljivost serij, danih v promet, in dobra usklajenost med agencijami za potrjevanje in pridelavo semen.

3.8. V zvezi z razširitvijo področja enakovrednosti na tretje države, ki izpolnjujejo pravila Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj, Odbor poudarja, da mora Komisija doseči vzajemno enakovrednost s tretjimi državami. Ta enakovrednost mora temeljiti na enakih standardih. Prav tako je treba zahtevati enakovrednost nadzornih sistemov za ohranitveno selekcijo, da se zagotovi enaka raven kakovosti.

4. Sklepne ugotovitve

4.1. Odbor odobrava predlog Komisije, ki je usmerjen k poenostavitvi postopkov nadzora, ne da bi se pri tem spremenila raven zahtev glede kakovosti za pridelavo semen. Odbor vseeno poudarja, da mora Komisija še naprej analizirati učinkovitost nadzornih sistemov.

4.2. Z zakonodajnega vidika Odbor poudarja, da bi morala Komisija to priložnost izkoristiti za predstavitev zakonodajnega predloga, v katerem bi bile združene vse direktive, ki obravnavajo trženje semen žit, krmnih rastlin, pese in oljnic.

4.3. Odbor meni, da zahtevano podaljšanje roka do 31. marca 2005 ne bo zadostovalo za prenos direktiv v nacionalno zakonodajo. Zato predlaga, da se podaljša do 31. julija 2005.

Bruselj, 15. septembra 2004

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega Odbora
Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora „o Sporočilu Komisije Svetu, Evropskemu parlamentu in Evropskemu ekonomskemu in socialnemu odboru: Upoštevanje okoljskih vidikov pri evropski standardizaciji“

COM(2004) 130 final

(2005/C 74/11)

Komisija je 25. februarja 2004 sklenila, da se bo v skladu z 262. členom Pogodbe o ustanovitvi Evropske Skupnosti posvetovala z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom o naslednjem predlogu:

Strokovna skupina Kmetijstvo, razvoj podeželja, okolje, ki je morala pripraviti delo Odbora na tem področju, je sprejela svoje mnenje 6. julija 2004. Poročevalec je bil g. **PEZZINI**.

Na 411. plenarnem zasedanju (seja z dne 15. septembra 2004) je Evropski ekonomsko-socialni odbor soglasno sprejel naslednje mnenje:

1. Uvodni del

1.1 Vprašanje upoštevanja okoljskih vidikov pri evropski standardizaciji spada k prednostnim nalogam, ki jih je Komisija predvidela v Strategiji Evropske unije o trajnostnem razvoju⁽¹⁾, sestavljeni leta 2001. Novembra 2001 je dobil Odbor priložnost izraziti svoje mnenje⁽²⁾ o tem. Cilj navedene strategije je vzpostavitev uravnoteženega razmerja med ekonomskimi, socialnimi in okoljskimi vidiki ter močnejše vključevanje okoljskih zahtev v preostalo politiko Skupnosti, načelno predvidene v Pogodbi o Evropski uniji⁽³⁾. V šestem okoljskem akcijskem programu Skupnosti⁽⁴⁾ je v tej zvezi poudarjeno, da je treba pri tehnični standardizaciji upoštevati okoljske zahteve.

1.2 Tehnična standardizacija lahko poleg tega bistveno pripomore k uresničevanju povsem integriranega notranjega trga ob upoštevanju ekološko sprejemljivega napredka. Tako bo mogoče cilj, da EU do leta 2010 postane najbolj konkurenčni gospodarski prostor na svetu, uskladiti z ustvarjanjem trajnostnega gospodarstva, ki bo poskrbelo za več in boljša delovna mesta v razširjeni ter ekonomsko in socialno vse bolj združeni Evropi. To je izrecni cilj Lizbonske strategije, ki so jo predsedniki držav in vlad EU sprejeli leta 2000.

1.3 Po drugi strani predstavlja tehnična standardizacija, ki temelji na načelu prostovoljnega soglasja med vsemi udeleženci, bistveno prvirno za uresničevanje zadevne politike EU, predvsem pa politike integriranih proizvodov. V politiki integriranih proizvodov, o kateri je Odbor že večkrat podal svoje mnenje⁽⁵⁾, velja standardizacija kot možni instrument za zmanjševanje vpliva izdelkov in storitev na okolje.

⁽¹⁾ KOM(2001) 264 končna verzija

⁽²⁾ KOM(2001) 264 končna verzija

⁽³⁾ Pogodba o ES, 2. in 6. člen (konsolidirana verzija).

⁽⁴⁾ Sklep št. 1600/2002/ES z dne 22.7.2002.

⁽⁵⁾ Mnenje Ekonomskega in socialnega odbora o „Zeleni knjigi o politiki integriranih proizvodov“ (UL C 260 z dne 17.9.2001) in Mnenje ESO št. 1598/2003 z dne 10.12.2003 o Sporočilu „Politika integriranih proizvodov – Pridelava po pristopu ekološkega življenjskega ciklusa“.

1.4 Svet o standardizaciji z dne 1. marca 2002 je podprl smotrnost usklajenih standardov na področjih, za katera zdaj velja „novi osnutek“, poudaril pomen učinkovite udeležbe vseh interesnih skupin pri standardizaciji in pozdravil namen Komisije, da bi izdelala dokument na temo standardizacije in varstva okolja.

1.5 Neposredno po tem zasedanju Sveta je Komisija v delovnem dokumentu o „Vlogi standardizacije pri podpori evropske zakonodaje in politike Skupnosti“ določila vrsto pomembnih točk, kamor med drugimi štejejo tudi te:

1.5.1 močnejša uporaba evropske standardizacije v politiki in zakonodaji Evropske unije, s čimer bi v skladu z družbenimi in podjetniškimi potrebami podprli širitev tehnične standardizacije na nova področja, kot so storitve, obdelava podatkov in telekomunikacija, promet, zaščita potrošnikov in varstvo okolja;

1.5.2 krepitev zavesti pri predstavnikih podjetništva in drugih udeležencih o tem, da standardizacija poslovnega sveta prinaša velike prednosti; z ozirom na to je mogoče sprejeti predvsem ukrepe, ki omogočajo močnejšo in manj zapleteno sodelovanje teh skupin, predvsem predstavnikov majhnih in srednje velikih podjetij, pri določanju standardov;

1.5.3 revizija pravnih okvirnih pogojev standardizacije z namenom močnejše integracije najnovejših razvojnih dosežkov in izzivov na področju evropskih tehničnih standardov ter zaradi težnje k poenostavitvi pravnih predpisov in „boljše zakonodaje“⁽⁶⁾ v skladu z osnovnimi usmeritvami industrijske politike v razširjeni Evropi⁽⁷⁾ in prednostnimi nalogami Strategije notranjega trga za obdobje od 2003 do 2006⁽⁸⁾;

⁽⁶⁾ Sporočilo Komisije KOM(2002) 278 končna verzija

⁽⁷⁾ Sporočilo „Industrijska politika v razširjeni Evropi“, KOM(2002) 714.

⁽⁸⁾ Sporočilo „Strategija notranjega trga – Prednostne naloge 2003-2006“, KOM(2003) 238.

1.5.4 izdelava trdnega in pravno utemeljenega finančnega okvirja, ki bi podprl evropsko standardizacijo, zagotavljal sofinanciranje evropskega standardiziranja in evropske infrastrukture s strani Komisije in držav članic ter okrepljeno sodelovanje Evropskega odbora za standardizacijo, Evropskega odbora za standardizacijo v elektrotehniko in Evropskega instituta za telekomunikacijske standarde;

1.5.5 podpora evropskih organizacij za standardizacijo v smislu večje učinkovitosti pri določanju tehničnih standardov in pospeševanje izdelave in uporabe mednarodnih standardov zaradi boljšega dostopa do mednarodnih trgov in svetovne trgovine, v izogib nepotrebnim trgovinskim oviram ter z namenom zagotavljanja globalne razsežnosti standardizacije.

1.5.6 Izgrajevanje evropske kulture standardizacije na tehničnem področju je poleg tega bistvena predpostavka za učinkovito in uravnoteženo delovanje notranjega trga EU s 25-timi članicami. Predvsem na okoljskem področju je treba zato sprejeti ukrepe za usposabljanje strokovnjakov in izdelavo ter uporabo primernih bank podatkov, da bodo okoljski vidiki upoštevani v evropskem sistemu standardizacije in bodo nove države članice s sodelovanjem svojih organizacij za standardizacijo docela vključene v ta proces. Glede na strukturo in velikost podjetij v teh državah se zdi Odboru nujno potrebno s konkretnimi ukrepi podpreti polno vključitev majhnih in srednje velikih podjetij iz celotne razširjene EU v dejavnosti standardiziranja ter uporabo obstoječih evropskih standardov.

1.6 Evropski sistem tehnične standardizacije, ki pri izdelavi novih standardov temelji na načelu soglasja vseh udeležencev in na prostovoljnem prevzemu izdelanih standardov, se je izkazal kot zelo zmogljiv in je tako učinkovit ter prilagodljiv, da je omogočil izdelavo vse več standardov. Skupno število evropskih standardov je tako v letu 2003 doseglo občudovanja vredno število pribl. 13.500 standardov, kar je izjemno ugodno vplivalo na gospodarstvo. Dejansko so se znižali stroški poslovnih transakcij, poenostavili sta se trgovina in menjava, konkurenčnost je narasla, inovativnost pa se je okrepila. Še en pomemben vidik standardizacije je odprava trgovinskih ovir na notranjem trgu in v mnogih primerih tudi že na svetovnem trgu.

1.7 Teh uspešnih vidikov po mnenju Odbora ni treba le v celoti ohraniti, temveč celo okrepiti, kot je že bilo poudarjeno v sklepu Sveta o standardizaciji marca 2002. Upoštevanje ekonomskih, socialnih in okoljskih vidikov pri standardizaciji je sicer zaželeno, vendar po mnenju Odbora nikakor ne sme okrniti bistva in glavnih značilnosti standardizacije, ki mora

ostati neodvisni, prostovoljni in sporazumni postopek. Šele prek teh značilnosti je namreč standardizacija postala uspešen instrument na nacionalni in mednarodni ravni.

2. Povzetek bistvenih prvin Sporočila

2.1 Bistvene **cilje** Sporočila Komisije lahko strnemo v:

- ozaveščanje javnosti o tem, da je treba pri prostovoljnem procesu evropske standardizacije, katerega nosilci so zainteresirane strani, upoštevati okoljske vidike;
- vodenje pogovorov z interesnimi skupinami iz skupnosti za standardizacijo o konkretnih ukrepih takšne vsebine: 1) ukrepi usposabljanja in ozaveščanja; 2) organizirano in vse podpore deležno sodelovanje vseh interesnih skupin pri standardizaciji; 3) sistematična uporaba instrumentov, razvitih v prid upoštevanju ekoloških preudarkov pri standardizaciji, in 4) nova opredelitev (s strani Komisije) okvirnih pogojev za evropske mandate, za posebne mandate za podporo ekoloških ukrepov in za posebne standarde za ekološke vidike izdelkov;
- ocenjevanje in stalno preverjanje, ali se ekološki vidiki upoštevajo pri evropski standardizaciji v luči napredka, doseženega na štirih zgoraj navedenih področjih.

2.2 Komisija načrtuje naslednje ukrepe za doseg te ciljev:

- **Na ravni interesnih skupin:** predlogi za ukrepe ozaveščanja; izmenjava preverjenih postopkov na področju usposabljanja in ozaveščanja; upoštevanje mnenja udeležencev pri formulaciji mandatov; določanje prednostnih nalog pri ukrepih za vključevanje okoljskih vidikov v evropsko standardizacijo; razvoj kazalcev stopnje vključevanja ekoloških zahtev v standarde; ugotavljanje in usklajevanje ekoloških vprašanj standardizacije, s katerimi se ukvarjajo evropske organizacije za standardizacijo; podpora EU evropskim interesnim skupinam, ki izvajajo te ukrepe; redno poročanje o uporabi različnih razpoložljivih instrumentov za vključevanje ekoloških zahtev v standarde;
- **Na ravni držav članic in še zlasti novih pristopnic:** ukrepi za pospeševanje usposabljanja in ozaveščanja; zagotavljanje zbiranja in širjenja podatkov s strani posameznih organizacij za standardizacijo; podpora in pomoč za vse udeležence, še zlasti za predstavnike civilne družbe in javne ustanove, dejavne na področju varstva okolja, zato da bi bile polno vključene v proces standardizacije; poročanje o izvedenih ukrepih podpore z namenom spodbujanja izmenjave izkušenj in preverjenih praks;

— **Na ravni Skupnosti:** Uvedba skupnih ukrepov finančne vrste za spodbujanje dejavnosti ozaveščanja in usposabljanja, ki jih izvajajo evropske organizacije za standardizacijo; stalno opazovanje dejanskega stanja v zvezi z izvedenimi ukrepi usposabljanja in ozaveščanja; vključevanje okoljskih vidikov pri izdelavi mandatov, po potrebi na podlagi mnenja udeležencev; podpiranje interesnih skupin na evropski ravni pri poizvedbi in usklajevanju ekoloških vprašanj evropske standardizacije; redno sestajanje v prid izmenjavam izkušenj in preverjenih postopkov ter dogovorov o ekološko posebej pomembnih kazalcev za ocenjevanje napredka pri evropski standardizaciji; uvedba sistema stalnega ocenjevanja napredka na navedenih področjih, pri čemer je treba postopek ocenjevanja preveriti vsaj enkrat na leto skupaj z interesnimi skupinami.

3. Splošne opombe

3.1 Odbor pozdravlja to pobudo Komisije za **temeljito preverjanje možnosti, priložnosti in oblik** vključevanja pomembnih vidikov varstva okolja in trajnostne uporabe naravnih virov in surovin pri izdelavi, proizvodnji, prodaji, vzdrževanju in odstranjevanju izdelkov v postopke izdelave evropskih tehničnih standardov. Ti okoljski vidiki zajemajo tudi področja kakovosti in varnosti izdelkov, postopkov in storitev ter razumno, učinkovito in okolju prijazno koriščenje energije na učinkovitem, uravnoteženem in konkurenčno usmerjenem notranjem trgu.

3.2 Odbor v tej zvezi pripisuje velik pomen oblikovanju **lastne evropske standardne kulture na tehničnem področju**, ki bo omogočala učinkovito in uravnoteženo delovanje notranjega trga v **EU s 25-timi članicami**. Predvsem na področju varstva okolja je treba sprejeti ukrepe za usposabljanje strokovnjakov kot tudi za izdelavo in uporabo primernih bank podatkov, ki bodo omogočale preverjanje možnosti in priložnosti za upoštevanje okoljskih vidikov v evropskem sistemu standardizacije tudi upoštevaje nove države članice.

3.3 V vsakem primeru je po mnenju Odbora nujno potrebno, da se prostovoljnost in značilnosti, kot so soglasje, odprtost in preglednost postopkov, ki jih nosijo zainteresirane strani **kot uspešne prvine tehnične standardizacije na evropski ravni na podlagi novega osnutka** ne bodo ostale le neokrnjene, temveč se bodo ob upoštevanju socialno ekonomskih in ekoloških vidikov še okrepile.

3.3.1 Odbor opozarja na to, da **v tem trenutku že obstajajo številni evropski tehnični standardi, ki se ali nanašajo neposredno na varstvo okolja**, ali upoštevajo okoljske vidike. V tej zvezi izrecno opozarja na standarde o bistvenih vidikih življenjskega ciklusa izdelkov in na standardizirane merilne in testne postopke, a tudi na tehnične standarde o okoljskih tehnologijah in ravnanja z okoljem, kot npr. sistem ravnanja z okoljem EMAS, ki temelji na standardu EN/ISO vrste 14001.

3.3.2 Odbor poleg tega z zadovoljstvom opozarja na to, da imajo evropske organizacije za standardizacijo **primeren instrumentarij za optimalno vključevanje okoljskih vidikov** v izdelavo tehničnih standardov. Primeri za to so IEC-vodič 109 ⁽¹⁾ na področju tehničnih standardov za elektrotehnične in elektronske izdelke, ki so ga uspešno uvedli leta 1995 in šele pred kratkim revidirali, leta 2002 potrjeni standard ISO/TR 14062 ⁽²⁾ na področju razvoja izdelkov in več kot 100 „Emissions and immunity quality standards“ (Kakovostni standardi za oddajanje in odpornost) Evropskega inštituta za telekomunikacijske standarde/Evropskega odbora za standardizacijo v elektrotehniko kot tudi kodeks ravnanja ISO/64, pobudo zanj je dala Služba za varstvo okolja (Environment Help Desk) Evropskega odbora za standardizacijo.

3.4 Po prepričanju Odbora zgornje navedbe potrjujejo, da je mogoče cilj učinkovitejšega prepleta okoljskih vidikov s procesom tehnične standardizacije še posebej pri majhnih in srednje velikih podjetjih lažje uresničiti z bolj prilagodljivimi smernicami ravnanja in tehničnimi protokoli ter s tečaji za usposabljanje in priročniki, ki posredujejo znanje in že na stopnji razvoja novih izdelkov, proizvodnih postopkov in storitev ozaveščajo o okoljskih vprašanjih. Kot je EESO ponovno predlagal v svojem mnenju ⁽³⁾, se lahko v ta namen uporablja poenostavljene postopke ali higienske ter varnostne predpise za mala podjetja, ki jih je uvedel sistem EMAS.

3.5 Odbor izrecno poudarja, da je treba **pri tem preprečevati oviranje ali upočasnitev procesa standardizacije. Tudi višji stroški in upravni izdatki** niso združljivi z načeli Skupnosti o poenostavitvi standardov. V tej zvezi se Odbor povsem in docela strinja s sklepom Sveta „Standardizacija“ z dne 1. marca 2002, namreč z „mnenjem, da preživetje skupnega sistema standardizacije v Evropi spričo hitro spreminjajočega se evropskega in mednarodnega okolja in spričo spreminjanja običajnih virov dohodkov še zdaleč ni zagotovljeno“ ⁽⁴⁾. Odbor je mnenja, da je treba oblikovati privlačnejšo in koristnejšo standardizacijo za podjetja in strokovnjake, saj so prav oni tehnično in strokovno pristojni za boljše vključevanje okoljskih vidikov v razvoj izdelkov po sprejemljivih stroških.

3.6 Obstoječe mehanizme je treba razvijati naprej v smislu optimalne storilnosti podjetij, pri čemer velja, da je treba izboljšati **strokovno znanje o varstvu okolja vseh udeležencev** in že od samega začetka procesa standardizacije zagotoviti **dejavno udeležbo** vseh, ki jih to zadeva. Poleg tehničnih, ekonomskih in socialnih vidikov je treba upoštevati tudi vprašanja zdravstvenega varstva, varnosti in zadovoljstva strank. Predvsem v zadnjih letih so zmanjševanje in racionalizacija porabe naravnih virov in energije, zmanjševanje odpadkov in emisij, predvsem pa **kakovost** postopka izdelave prostovoljnih standardov v smislu njihovega preprostega uveljavljanja na mednarodni ravni stopili v središče pozornosti.

⁽¹⁾ IEC-Vodič 109 o „Okoljski vidiki – vključevanje v standarde elektrotehničnih izdelkov“.

⁽²⁾ ISO/TR 14062 O „Environmental Management – Integrating environmental aspects into product design and development“.

⁽³⁾ Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora CES 560/1999, z dne 29. maja 1999 (UL C 209, z dne 22. julija 1999).

⁽⁴⁾ UL C 66 z dne 15.3.2002.

3.7 Po mnenju Odbora in spričo sedanjega demokratičnega procesa, ki v veliki meri temelji na strukturah posameznih držav, bi bilo smotno **prepuštili vprašanje, kako vključevati okoljske vidike v standardizacijo, zadevnim (interesnim skupinam)**, s čimer bi se izognili pristopu po načelu odločanja z vrha.

3.8 Odbor je mnenja, da postopek izdelave tehničnih standardov ne sme prehitevati potrebnih **sprememb v kulturi** in mentaliteti posameznih panog, ki se morajo zavedati svoje odgovornosti za trajnostni razvoj. **Poseben pomen ima pri tem naloga Komisije, ki naj bi prispevala k ozaveščanju in z razširjanjem strokovnega znanja in preizkušenih praks uvedla kulturne spremembe.**

3.9 Visoka kakovost prostovoljnih tehničnih standardov je bistvena prvina njihove **presežne vrednosti na evropski ravni** in jo je mogoče po mnenju Odbora zagotoviti le z aktivno udeležbo vseh interesnih skupin v procesu standardizacije, to pomeni, z udeležbo panožnih predstavnikov ter predstavnikov majhnih in srednje velikih podjetij, delojemalcev, potrošnikov in nevladnih organizacij. Visoko število udeležencev je jamstvo za **harmonično razmerje med zahtevami proizvodnje, zdravstvenega varstva, varnosti in varstva okolja.**

3.10 Upošteva je **načelo subsidiarnosti** bi morala ta udeležba **v prvi vrsti** potekati **na ravni posameznih držav**, kar še posebej velja za nove države članice. Aktivno in strokovno udeležbo bi bilo treba zagotoviti ne le **nevladnim organizacijam**, temveč tudi in **predvsem majhnim in srednje velikim podjetjem**; predvsem pristop majhnih in srednje velikih podjetij k procesu standardizacije je treba **glede na njihovo strukturo in velikost** trajno izboljšati. V tej zvezi se je treba spomniti, da bi bilo treba okrepiti in močnejše angažirati **evropske ustanove, kot je NORMAPME, ustanovljene posebej za majhna in srednje velika podjetja.**

3.11 Odbor poudarja potrebo po ukrepih EU za podporo usposabljanja (**capacity building**), ki bi ga organizacije za standardizacijo in nevladne organizacije izvajale **v novih državah članicah, kot tudi projektov** za usposabljanje strokovnjakov in hitro izdelavo **interoperabilne in decentralizirane mreže bank podatkov, ki bo končnim uporabnikom čimbolj dostopna.** Gre predvsem za zagotavljanje stalnega in boljšega dostopa do podatkov in zavestno udeležbo vseh podjetij v procesu standardizacije.

3.12 Glede določitve **prednostnih nalog** pri dejavnostih standardizacije je Odbor mnenja, da je treba le-te še naprej določati **v sporazumnem in prostovoljnem postopku, v katerega bodo vključene vse interesne skupine.** Izogibati se je treba zgolj politično motiviranim prednostnim nalogam, ki zanemarjajo posebnosti izdelkov in njihovih proizvajalcev.

3.13 Glede uporabe zavezujočih mandатов s strani Komisije v okviru „novega osnutka“ Odbor zastopa mnenje, da **uporabe**

okoljskih tehničnih standardov ne bi smeli podpirati z odločitvami od zgoraj, ampak bi morala temeljiti na **široki sprejemljivosti ekološko sprejemljivih izdelkov in na povpraševanju na trgu.**

3.14 Odbor je prepričan, da so dobro opredeljeni mandati v teku uresničevanja novega osnutka prispevali k uspehu notranjega trga, vendar tega uspeha ne bi smeli izničiti z vnašanjem težavnih postopkov odločanja politične vrste v organizacije tehnične standardizacije.

3.15 **Uresničevanje evropskih tehničnih standardov na mednarodni ravni** ima po mnenju Odbora ob zagotovitvi polne prisotnosti na trgu in konkurenčnosti naših izdelkov na svetovnem trgu bistven pomen. Zahvaljujoč Dresdenskemu in Dunajskemu sporazumu je trenutno več kot 83 odstotkov standardov Evropskega odbora za standardizacijo v elektrotehniko in približno 40 odstotkov standardov Evropskega odbora za standardizacijo izpeljanih neposredno iz standardov mednarodnih organizacij za standardiziranje Mednarodne organizacije za standardiziranje (ISO), Mednarodne elektrotehniške komisije (IEC) in Mednarodne unije za telekomunikacijo (ITU). Po mnenju odbora je treba **preprečiti, da bi zahteve standardizacije na okoljskem področju razumeli kot trgovinske ovire v smislu Sporazuma TBT Svetovne trgovinske organizacije**, ali bi postale za evropska podjetja konkurenčne slabosti na svetovnem trgu. V tem pogledu je potreben aktiven nastop tako v Transatlantskem dialogu (TABD) kot tudi v dialogu z Japonsko (EJBD) in Mercosurjem (MEBF), da ne bi dodatno povečali obstoječega prepada med evropskimi in mednarodnimi standardi.

4. Posebne opombe

4.1 Udeležba: Treba je preprečiti, da bi se postopek sprejemanja in spreminjanja standardov, ki že zdaj v povprečju traja tri do pet let, zaradi širše udeležbe še bolj zavlekel. **Pri tem je treba v celoti upoštevati načelo subsidiarnosti. Na nacionalni ravni** je treba zagotavljati udeležbo vseh interesnih skupin, zlasti podjetnikov in delojemalcev, medtem ko bi morali **na evropski ravni** predstavniki nacionalnih odborov za standardizacijo predložiti svoja že vnaprej usklajena mnenja. Na tej ravni je treba zagotoviti tudi udeležbo predstavnikov evropskih zvez majhnih in srednje velikih podjetij in zadevnih nevladnih organizacij, pri čemer bi bilo treba tudi v tem primeru predložiti mnenja, ki bi jih posamezne organizacije uskladile že vnaprej.

4.2 Sodelovanje: Odbor pripisuje poseben pomen **organizirani izmenjavi strokovnega znanja ter razvoja prostovoljnih kodeksov ravnanja in preverjenih praks.** Pri tem pa bi bilo treba uporabljati že obstoječe instrumente (prim. t. 3.3.3), ki bi jih veljalo okrepiti in dopolniti še zlasti v zvezi z novimi državami članicami.

4.2.1 Kultura: Prednostni cilj podjetij in zvez, zlasti majhnih in srednje velikih podjetij, kot tudi organizacij delojemalcev in interesnih skupin je **izgrajevanje evropske kulture standardizacije na tehničnem področju**, ki bi obsegala tudi socialno ekonomske in ekološke vidike. Potrošniške in okoljske organizacije potrebujejo tako na nacionalni kot tudi na evropski ravni ustrezno finančno podporo, da bi lahko izboljšale svoje znanje na področju tehnične standardizacije in zagotavljale kvalificirano in kompetentno zastopanje.

4.3 Financiranje: **Potreba po večletnih proračunskih postavkah na nacionalni in skupnostni ravni za ukrepe usposabljanja in ozaveščanja**. Ta sredstva naj bi bila predvidena zlasti za nacionalne in evropske organizacije za standardizacijo, za socialne partnerje in za predstavništva različnih organov civilne družbe.

4.4 Prednostne naloge: **Določanje prednostnih nalog** pri izdelavi novih tehničnih standardov je treba prepustiti sporazumni presoji vseh udeležencev, saj so ti neposredno dejavni v procesu standardizacije in bi morali zato prevzeti polno odgovornost zanj; prednostnih nalog v nobenem primeru ne bi smeli določati z odločitvami od zgoraj.

4.5 Ocena: **analiza in ocena rezultatov**, doseženih z ukrepi ozaveščanja in usposabljanja ter krepitve nacionalnih in evropskih organizacij za standardiziranje z udeležbo usposobljenih predstavnikov nevladnih organizacij ter majhnih in srednje velikih podjetij, naj bi služili Komisiji, Svetu, Evropskemu parlamentu ter Ekonomskemu in socialnemu odboru kot osnova za predvidena **dvoletna poročila in preverjanje** ukrepov in **vsakih pet let** za strategijo Skupnosti na tem področju.

5. Zaključne opombe

5.1 Odbor je prepričan, da je brez nadaljnega oviranja potrebno pospešiti proces standardizacije, da bi tako zagotovili razvoj in visoko kakovost notranjega trga iz vseh stališč – vključno z okoljskega vidika. Cilj je učinkovit, stroškovno ugoden in nebirokratski proces standardizacije ter ohranjanje institucionalnih zmogljivosti v državah članicah.

5.2 Odbor zastopa stališče, da je pri vključevanju okoljskih vidikov v evropski proces standardizacije nujno potrebno upoštevati načelo subsidiarnosti, da bo pri standardizaciji lahko zagotovljena popolna udeležba vseh zadevnih, zlasti malih in

srednje velikih podjetij ter nevladnih organizacij, še posebej na nacionalni in regionalni ravni, ki je najbližja udeležencem.

5.3 Prilagajanje trenutnih evropskih tehničnih standardov mednarodnim standardom v skladu s sporazumoma iz Dresdna in Dunaja, je z razvojem svetovnega trga in odprtjem svetovne trgovine za nove velike partnerje kot so Kitajska, Indija in Rusija, postalo prednostna naloga, pri čemer se morajo rezultati standardizacije izražati v gospodarskih ugodnostih za evropska podjetja.

5.4 Po mnenju Odbora je cilj optimalno dopolnjevanje obvezujočih okoljskih predpisov in prostovoljnih tehničnih standardov, ki naj bi nastali iz izrazite zavesti o okolju in kakovosti.

5.5 Temelji za izmenjavo dobre prakse in strokovni dialog med socialnimi interesnimi skupinami bi se morali pri tem utrditi. Vključiti je potrebno evropske in nacionalne organizacije za standardizacijo, industrijo, mala in srednje velika podjetja, predstavnike delojemalcev, potrošnike in nevladne organizacije, da bi skupaj spodbudili razvoj procesa standardizacije z upoštevanjem lizbonske strategije in temeljnih načel trajnostne in konkurenčne rasti.

5.6 Zlasti pa so potrebni naslednji ukrepi:

- spodbujanje evropske kulture standardizacije na tehničnem področju za EU;
- ukrepi za usposabljanje strokovnjakov in izdelavo ter širšo uporabo ustreznih podatkovnih bank;
- vedno močnejša povezanost evropskih sistemov standardizacije z varstvom okolja;
- okrepljene akcije za oblikovanje zavesti s strani povpraševanja (t.j. pri potrošnikih), da bosta povpraševanje in s tem trg bolj sledila merilu trajnostne uporabe naravnih virov surovin in končnih izdelkov;
- vzpostavitev uravnovešenega odnosa med prednostnimi nalogami varnosti, higiene in zdravstvenega varstva ter svetovnih okoljskih vidikov z upoštevanjem Kjotskega protokola;
- polna uporaba načela subsidiarnosti s podpiranjem udeležbe vseh interesnih skupin na nacionalni in regionalni ravni;

- prilagodljive smernice ravnanja s ciljem okolju prijaznega procesa standardizacije, z namenom, da bi se predvsem mala in srednje velika podjetja bolje vključila v tehnične procese in pri tem upoštevala tudi ekonomičnost v fazi razvoja novih produktov, postopkov in storitev;
- razvoj temeljev za izmenjavo informacij o lizbonski strategiji za notranji trg in akcijski načrt 2004-2010 za okolje in zdravstveno varstvo s ciljem strokovnega dialoga med vsemi udeleženci v procesu standardizacije: CEN, CENELEC, ETSI, standardizirana MSP, ANEC (potrošniki), Evropski sindikalni tehnični urad za zdravje in varnost - TUTB (sindikati in delojemalci), ECOS (interesi okolja), industrija, trgovina in storitveni sektor;
- podpora razvoja osnovne tehnične standardizacije kakovostnih predpisov za izdelke in postopke na področju kmetijske proizvodnje in živilske industrije.

Bruselj, 15. september 2004

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Roger BRIESCH

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o kmetijstvu na primestnih območjih

(2005/C 74/12)

Evropski ekonomsko-socialni odbor je 17. julija 2003 sklenil oblikovati mnenje na lastno pobudo v skladu s členom 29(2) svojega poslovnika o kmetijstvu na primestnih območjih.

Strokovna skupina za kmetijstvo, razvoj podeželja in okolje, pristojna za pripravo dela Odbora na tem področju, je svoje mnenje sprejela 6. julija 2004. Poročevalec je bil g. **Caball i Subirana**.

Na svojem 411. plenarnem zasedanju 15.-16. septembra (seji z dne 16. septembra) je Evropski ekonomsko-socialni odbor sprejel naslednje mnenje s 132 glasovi za in 3 vzdržanimi glasovi:

1. Uvod

1.1 Mestno okolje pogojuje proizvodno dejavnost

1.1.1 Razprave o primestnih območjih so potekale na različnih evropskih forumih, vključno z Evropskim ekonomsko-socialnim odborom. Gre za vedno pogostejši pojav v številnih občinah EU, ki je posledica urbanega in industrijskega razvoja, razvoja terciarnega sektorja ter širjenja komunikacijske in prometne infrastrukture na račun najboljših kmetijskih zemljišč in povzroča, da je manj rodovitnih in nekonkurenčnih kmetijskih območij vedno več.

1.1.2 Kmetijska dejavnost v primestnih območjih je odvisna od mestnega okolja, v katerem se opravlja, v smislu, da ima tako okolje negativne vplive na kmetijsko dejavnost, saj omejuje njeno gospodarsko sposobnost preživetja. Negativni vplivi mestnega okolja so poglavitni vzrok degradacije okolja na tem območju in škodljivo učinkujejo na družbene odnose med mestom in podeželjem. Razhajanje med mestom in podeželjem lahko resno ogrozi preživetje same kmetijske dejavnosti, odvisno od tega, kako se tako razhajanje obravnava in rešuje.

1.1.3 Običajnim problemom, s katerimi se srečujejo primestna kmetijska območja, je treba dodati novejši problem, in sicer varstvo prostih območij v bližini mest, ki se ne uporabljajo za kmetijske dejavnosti. Ta problem v bistvu izhaja iz zamisli, da bi morala biti taka območja neke vrste „tematski parki“, kar bi imelo za posledico, da bi vse delovalo umetno, brez širše vsebine in brezosebno. Estetska merila, ki so osnova te zamisli, zmotno temeljijo na predpisih o varovanju biotske raznolikosti oz. na predstavi o podeželju, kjer kmetijska dejavnost igra stransko vlogo ali služi folklornim namenom.

1.1.4 Skupna kmetijska politika EU (SKP) poudarja potrebo po diverzifikaciji pridelave na kmetijah z iskanjem dejavnosti, ki bodo kmetovalcem in kmetovalkam prinašale nove dohodke. Treba je poudariti, da brez kmetijstva tam ne bi bilo kmečke krajine, to je krajine, za katero so značilni pridelki, živali, travniki in predvsem kmetovalci in kmetovalke.

1.1.5 Vsi ti dejavniki (obremenitve zaradi mestnega okolja, ideja o kmetijstvu brez kmetovalcev in kmetovalk, reforma SKP) so povod za resne težave v zvezi s kontinuiteto in stabilnostjo primestnega kmetijstva. (Take težave so tukaj bolj izrazite kot v drugih podobnih agroklimalitskih območjih, kar pomeni, da je tveganje za izginotje kmetijske dejavnosti večje.)

1.1.6 Poleg izgube primernih zemljišč za kmetijstvo nekatere države članice pesti tudi pomanjkanje jasne zakonodaje, ki bi uredila trg z zemljišči in zakup kmetij. Če ni trga s kmetijskimi zemljišči, je za mlade težje začeti kmetovati in povečati kmetije. Mnogo javnih in zasebnih lastnikov zemlje onemogoča trg z zemljišči, tako da svoje zemlje ne dajo v najem poklicnim kmetom. To je oblika špekulacije, ki resno ogroža prihodnost mnogih primestnih kmetijskih območij in s katero se morajo države članice spopasti s pomočjo posebne preprečevalne zakonodaje.

1.1.7 Za kmetijska območja, ki niso ostala nedotaknjena zaradi sprememb, ki so se v zadnjih letih dogajale v podeželskih skupnostih, so značilne nekatere vrednote in vloge, ki določajo primernost ali neprimernost dejavnosti, ki se na teh območjih opravljajo.

1.2 Mnogo več kot le gospodarska dejavnost

1.2.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor, ki ima neposreden interes, da se zagotovi trajnostni gospodarski, okoljski in družbeni razvoj evropskih podeželskih območij, želi poudariti, da je okoljska, družbena in gospodarska vloga kmetijskih območij pomembnejša v primestnih območjih kot drugod. Kmetijska zemljišča v primestnih območjih so zelena „pljuča“ večjih mest; poleg tega so ključni člen regionalnega načrtovanja, saj preprečujejo neomejeno rast mest, oblikujejo krajino in dajejo mestnemu okolju človeško podobo. Vendar se gospodarska vloga takih območij – nujnih za varstvo in prihodnost kmetijskih zemljišč – zmanjšuje zaradi urbanističnega pritiska in ker se kmetovanju v primestnih območjih v celotnem gospodarskem okviru pripisuje premajhen pomen.

1.2.2 V skladu s prvim načelom Salzburške konference velja, da brez živečega podeželja ni kmetovanja in da brez kmetijske dejavnosti ni živečega podeželja⁽¹⁾. Evropski ekonomsko-socialni odbor želi poudariti, da so in morajo biti pravi akterji primestnih kmetijskih območjih predvsem poklicni kmetovalci in kmetovalke, ki se kmetijstvu posvečajo s polnim delovnim časom. Hkrati pa je treba priznati pomembno vlogo, ki jo imajo v mnogih primestnih območjih polkmetje.

1.3 Omejitve in priložnosti: kmetijstvo v heterogenih in stalno spreminjajočih se območjih

1.3.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor se zaveda, da ni lahko soglasno doseči opredelitve primestnih območij, saj so ta zelo heterogena in podvržena stalnemu spreminjanju. Taka območja so v bistvu stična točka med strogo podeželskimi območji in mestnim okoljem, saj ohranjajo temeljne značilnosti

podeželskih območij, hkrati pa vključujejo nekatere značilnosti mestnega okolja.

1.3.2 Skupna značilnost primestnih območij je njihova ozemeljska, okoljska in družbena krhkost ter dejstvo, da se nahajajo na obrobju mest. Poklicno kmetovanje, ki se opravlja na teh območjih, je znano pod imenom „primestno kmetijstvo“. Poteka vzporedno z drugimi dejavnostmi, povezanimi z vzgajanjem rastlin iz rekreacijskih, terapevtskih, izobraževalnih in drugih razlogov ali za namen oblikovanja in ohranitve krajine (krajinski vrtnarji, vrtnarji itd.). Take dejavnosti so posebno pomembne za nekatere regije v državah članicah.

1.3.3 Primestna območja so podeželska območja, ki se srečujejo s posebnimi in značilnimi omejitvami, ki jih ločujejo od drugih podeželskih območij in katerih preživetje je resno ogroženo.

1.3.4 Obenem ima primestno kmetijstvo pogosto posebne značilnosti, ki jih je treba najbolje izkoristiti, npr. priložnosti, ki jih imajo zaradi bližine trga potrošnikov, vedno večja osveščenost potrošnikov v zvezi z vprašanji, kot so kakovost in varnost živil, in družbeno povpraševanje po novih dejavnostih (dejavnosti v prostem času, usposabljanje, okoljska vzgoja, ekoturizem itd.). Te nove dopolnilne dejavnosti bi lahko pomagale porazdeliti podjetniško tveganje in povečati prihodke iz kmetijstva.

1.3.5 Člen 20 Uredbe Sveta (ES) št. 1257/1999 o podpori za razvoj podeželja iz Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS) določa, da se „k območjem z omejenimi možnostmi lahko prištevajo druga območja s posebnimi ovirami, kjer je treba nadaljevati kmetovanje, po potrebi pod določenimi posebnimi pogoji, da bi zagotovili ohranjanje ali izboljšanje okolja, ohranjanje življenjskega prostora na podeželju in varovanje turističnega potenciala območja ali, da bi zaščitili obalo“, kar potrjuje pogosto ponovljeno stališče Evropskega ekonomsko-socialnega odbora, da so primestna kmetijska območja „območja s posebnimi ovirami“.

1.3.6 Agenda 2000 in nedavni vmesni pregled SKP sta nadalje spodbudila te smernice.

1.3.7 Preambula k sklepom Salzburške konference poudarja „potrebo po pomoči evropskim kmetom, da prevzamejo svojo večstransko vlogo kot varuhi podeželja in tržno usmerjenih pridelovalcev v vsej EU“⁽²⁾. To je bilo poudarjeno v mnenju EESO na lastno pobudo (poročevalec: **g. Bros**) o drugem stebru SKP: perspektive prilagajanja politike razvoja podeželskih območij (nadaljevanje po Salzburški konferenci)⁽³⁾.

⁽¹⁾ Dobesedno: „Živeče podeželje je nujno za kmetovanje, saj je kmetijska dejavnost nujna za **živeče podeželje**.“ - Sklepi druge Evropske konference o razvoju podeželja v Salzburgu, 12.-14. novembra 2003 - MEMO/03/236.

⁽²⁾ Glej opombo 1.

⁽³⁾ CESE 961/2004 – NAT/243

2. Cilji ohranitve in razvoja primestnega kmetijstva

2.1 Stališče Evropskega ekonomsko-socialnega odbora je, da se primestno kmetijstvo nedvomno srečuje s posebnimi omejitvami, neposredno izhajajočimi iz značilnosti, ki jih je mogoče zlahka poiskati in opredeliti. Zato je treba za ohranjanje, načrtovanje in upravljanje primestnih območij s kmetijsko dejavnostjo uvesti posebne ukrepe. Da bi to dosegli, Evropski ekonomsko-socialni odbor predlaga, da je treba podpreti mehanizme in instrumente za ohranitev in razvoj primestnih kmetijskih območij.

2.2 Cilj 1: *Družbeno, politično in upravno priznanje, da so primestna območja s kmetijsko dejavnostjo podeželska območja s posebnimi omejitvami*

2.2.1 Podpora dejavni in močni mreži „posrednih mest“

2.2.1.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor opozarja, da je „metropolizacija“ Evrope pojav, ki narašča in ima za posledico povečanje velikih mest ter neprestano in nepovratno izgubljanje rodovitne zemlje, kar predstavlja glavno omejitev za primestna območja, kot Odbor poudarja v svojem mnenju na lastno pobudo (poročevalec: **g. Van Iersel**) o evropskih metropolitanskih območjih: družbeno-gospodarske posledice za prihodnost Evrope. ⁽⁴⁾

2.2.1.2 Upad kmetijske dejavnosti ima posledice ne samo za kmetijski sektor, temveč tudi za ohranitev naravnih virov, zaščito kakovosti življenja prebivalcev mest in uravnoteženo upravljanje z zemljo.

2.2.1.3 S stališča uravnoteženega in trajnostnega stanja v Evropi Evropski ekonomsko-socialni odbor poudarja **potrebo po podpori dejavni in močni mreži „posrednih mest“**, ki jih ne določa toliko demografska velikost kakor njihova vloga posrednika med podeželskimi in mestnimi območji znotraj območja njihovega vpliva.

2.2.1.4 Taka mreža mest je mogoča le, če jo obkrožajo kmetijska in naravna območja, skratka primestna območja, ki lahko igrajo vlogo zaščitnega območja med pozidanimi območji in vlogo koridorjev med naravnimi območji, ki izboljšujejo in utrjujejo značilne lastnosti mest, varujejo biotsko raznolikost in omogočajo gospodarsko upravičeno kmetijsko pridelavo.

2.2.2 Priznavanje vloge kmetijstva v odnosu med mestom in podeželjem

2.2.2.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da mora na prvem mestu izrecno biti **družbeno, politično in upravno priznanje obstoja podeželskih/mestnih (tj. primestnih) območij, ki imajo razvito kmetijsko dejavnost in ki se srečujejo s posebnimi težavami, ter priznanje ključne vloge, ki jo taka območja igrajo v odnosih med mestom in podeželjem.**

2.2.2.2 Priznanje primestnih kmetijskih območij in kmetijskih dejavnosti v njih je odvisno od (a) proučitve težav, s katerimi se ta območja spopadajo, in tistih, ki jih povzročajo, ter (b) **popolne analize različnih vrednot, ki jih zajemajo** (vode, krajine, biotske raznolikosti, arhitekture, kmetijskega sistema itd.), **ter gospodarske, okoljske in družbene vloge**, ki jo morajo taka območja prevzeti glede na konkretne vrednote.

2.2.3 Večja osveščenost kot sredstvo za dosego priznanja

2.2.3.1 **Družba mora razumeti, da je zemlja omejen naravni vir** in skupna dediščina, ki jo je težko obnoviti, potem ko je bila uničena. Zaradi tega je treba spodbuditi centripetalno (navznoter usmerjeno) rast mest s pomočjo programov, namenjenih oživitvi in prenovi degradiranih mestnih območij in opuščeni industrijskih območij, ki bodo preprečili, da bi se zaradi gradnje izgubilo še več zemlje, ter s pomočjo posebne zakonodaje zaustaviti špekulacije s kmetijskimi zemljišči na obrobju številnih evropskih mest.

2.2.3.2 Da bi se takim območjem zagotovilo družbeno, politično in upravno priznanje po vsej Evropi, Evropski ekonomsko-socialni odbor predlaga, da je treba spodbuditi **Evropske ukrepe za primestna območja** in kmetijsko dejavnost v njih. Taki ukrepi morajo priznati vrednote in vlogo teh območij ter omogočiti, da bo vsaka država lahko oblikovala svojo zakonodajo za njihovo varstvo in razvoj, ki bo temeljil na skupnih temeljnih merilih.

2.3 Cilj 2: *Preprečevanje, da bi primestna kmetijska območja postala del urbanega procesa prek regionalnega načrtovanja, urbanističnega načrtovanja in občinskih pobud*

2.3.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor je prepričan, da za ohranjanje primestnih kmetijskih območij ni dovolj, da se politiki in družba kot celota le navidezno strinjajo z idejo o ohranitvi takih območij; nujno je tudi, da **imajo** vse države članice **na razpolago sredstva za upravljanje primestnih kmetijskih zemljišč in jih uporabljajo** za preprečevanje špekulacij, ki imajo za posledico opustitev takih zemljišč.

⁽⁴⁾ CESE 968/2004 – ECO/120

2.3.2 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da je treba oblikovati takšne instrumente za upravljanje zemljišč, ki se bodo opirali na šest stebrov:

- a) pravni instrumenti **regionalnega in urbanističnega načrtovanja** tako na evropski kot na nacionalni in regionalni ravni, in pravni instrumenti **uporabe zemljišč** na državni in regionalni ravni, ki upoštevajo primestna kmetijska območja in kmetijske politike ter otežujejo spremembo namembnosti kmetijskih zemljišč za druge vrste uporabe;
- b) pravni in pregledni instrumenti za ureditev razmer, kadar zasebni ali javni lastniki zemljišč **začasno prenehajo uporabljati zemljišče**; poklicnim kmetom je treba dati priložnost, da najamejo taka zemljišča za gojenje pridelkov in/ali živinorejo, kar bo pripomoglo k izboljšanju donosnosti kmetijskih zemljišč;
- c) izogibanje pretiranemu obdavčenju zemljišč za kmetijsko rabo v teh območjih. Slednja bi morala biti obdavčena na isti osnovi kot industrijska in/ali stanovanjska mestna območja.
- d) **nove in/ali boljše pobude na občinski ravni** za okrepitev načela subsidiarnosti (odgovornosti lokalnih oblasti in politikov) v občinskem načrtovanju, zmeraj s pomočjo nadobčinskih meril, ki temeljijo na medobčinskem sodelovanju in teritorialni koheziji;
- e) **nova merila občinskega financiranja, kot je koncept „varovanih kmetijskih območij“**, v katerih se varstvu kmetijskih zemljišč daje prednost pred urbano poselitvijo, kar omogoča zmanjševanje odvisnosti občinskega financiranja iz obdavčitve od drugih meril;
- f) obvezna in zavezujoča uvedba „analiz vpliva na kmetijstvo“ pristojne kmetijske uprave, kadar se v primestnem kmetijskem območju načrtuje dejavnost, ki bi lahko povzročila izgubo kmetijskih zemljišč.

2.3.3 Skratka, cilj je uporabiti regionalno načrtovanje, urbanistično načrtovanje, instrumente uporabe zemljišč, občinsko financiranje in analize vpliva na kmetijstvo za ohranitev primestnih kmetijskih območij pred stalnimi zahtevami mest po zemljiščih (za rast mest, industrijski in terciarni razvoj ter komunikacijsko in energetsko infrastrukturo) ter preprečitev vsakršne degradacije zemljišč, ki bi jo bilo mogoče uporabiti za razvrednotenje in upravičenost izginotja primestnih kmetijskih območij.

2.4 Cilj 3: *Zagotovitev dinamičnega in trajnostnega razvoja primestnega kmetijstva ter območij, v katerih se izvaja*

2.4.1 Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da mora biti dinamični in trajnostni razvoj primestnega kmetijstva ter območij, v katerih poteka, plod postopka, v katerem bodo **lokalne oblasti igrale ključno vlogo in ki bo vključeval dejavnike, kot sta medobčinsko upravljanje in nadobčinsko načrtovanje**.

2.4.2 Iz tega razloga se morajo primestna območja združiti in ustanoviti **telo, katerega temeljni cilj ne bo le zaščita njihovih interesov, temveč tudi oživitev kmetijskih območij in kmetijske dejavnosti** s pomočjo nadobčinskih načrtov za ohranitev, uporabo in upravljanje zemljišč.

2.4.3 Sodelovanje kmetov v tem telesu bo zagotovilo **pristni partnerski odnos**, ki jim bo omogočil podporo pri doseganju ciljev med lokalnimi skupinami (širšo javnostjo in politiki) in drugimi zainteresiranimi partnerji (univerzami, okoljevarstveniki itd.) ter doseglo sporazuma o načinu upravljanja kmetijskih območij.

2.4.4 Upravitelji primestnih območij morajo imeti konservativen pristop do vrednot, ki jih predstavljajo primestna kmetijska območja, in progresivnega do predlogov o načinih razvoja vloge takih območij, pri čemer mora biti njihov odnos pozitiven, domiseln in ustvarjalen. Prav tako morajo strogo urediti uporabo zemljišč na takih območjih. Skratka, uporabljati morajo trajnostna merila.

2.4.5 Subsidiarni pristop do upravljanja primestnih kmetijskih območij je bistven za zagotovitev, da se oblasti in kmetje obvežejo, da bodo varovali in razvijali taka območja, kar z drugimi besedami povedano pomeni **pogodbo o trajnostnem kmetijskem upravljanju med javno upravo in kmeti**.

2.4.6 **Upravljanje mora temeljiti na „mreži sodelovanja“** med javnimi in zasebnimi zainteresiranimi udeleženci upravljanja, povezanimi prek **„telesa za soudeležbo in upravljanje“**. To telo mora združevati skupne cilje in interese ter spodbuditi posamezna dejanja, prilagojena posameznemu območju in njegovim naravnim virom (npr. promocijo njegovih proizvodov, uporabo informacijskih in komunikacijskih tehnologij, spodbujanje okoljske vzgoje, ohranjanje podeželja itd.). Skratka, to bi bil organ, ki bi določil splošne pogoje, spremljal njihovo izvajanje in spodbujal ukrepe za pomoč in napredek primestnih območij.

2.4.7 Gre za ravnanje, tudi v območjih s primestnim kmetijstvom, v skladu s pristopom, ki je bil predlagan na Salzburški konferenci, na kateri je bilo poudarjeno, da „mora prihodnja politika nameniti podporo Skupnosti podeželskim območjem s pomočjo lokalnega partnerstva od spodaj navzgor (bottom-up)“ [in da] „je treba dati več odgovornosti programskim partnerstvom, da opredelijo in pripravijo celovite strategije, ki bodo temeljile na jasno opredeljenih ciljih in rezultatih“ (šesto in sedmo načelo sklepov Salzburške konference) (9).

2.4.8 Poleg „pogodb o trajnostnem kmetijskem upravljanju“ je treba upoštevati tudi nadobčinske projekte upravljanja, ki jih je treba zaradi posebnih značilnosti kmetijskih območij (podeželsko-mestnih območij) predstaviti kot „**rururbane projekte**“ med upravami in upravnimi organi, ki varujejo in obnavljajo kmetijska območja ter s skupnim delovanjem mesta in podeželja prinašajo dohodek. Pomembno je, da se del dohodka iz nekmetijskih iztržkov, ki se ustvari na kmetijskih območjih, vrne kmečki skupnosti.

2.4.9 Take „rururbane projekte“ morajo spodbujati telesa za soudeležbo in upravljanje za primestna kmetijska območja in morajo temeljiti na **večsektorskih merilih**, vključno s proizvodi, ki ustrezajo povpraševanju potrošnikov, okoljskimi dejavniki, ki omejujejo vpliv proizvodne dejavnosti na okolje ter ustvarjajo in ohranjajo krajino, ter družbenimi dejavniki, ki ustrezajo potrebam mesta, kot je uporaba kmetijskih območij za dejavnosti na prostem in v vzgojne namene.

2.4.10 Preden vodstveni organi za primestna kmetijska območja oblikujejo rururbane projekte in pogodbe o kmetijskem upravljanju, morajo **stranke, udeležene v upravljanju takih območij** (npr. oblasti, zlasti lokalne oblasti, in kmetijski sektor) najprej oblikovati in odobriti **institucionalni sporazum** o potrebi po integriranem načinu upravljanja.

2.4.11 To institucionalno obvezo lokalnih in nadlokalnih oblasti ter kmetov bi lahko vključili v splošna načela „**Listine o primestnem kmetijstvu**“, ki bi bila soglasno določena.

2.4.12 Da bi nadalje uskladili omenjeno listino in podkrepili medsebojno obvezo, bi bilo treba oblikovati in sprejeti „**načrt trajnostnega upravljanja in razvoja**“, ki bi opredelil načela, strateške smernice in posebne ukrepe za zaščito vrednot in razvoj vloge posameznega primestnega kmetijskega območja.

(9) Glej opombo 1.

3. Sklepi

3.1 Taki rururbani projekti in dokumenti o medsebojnih obvezah morajo temeljiti na merilih, postavljenih v **paktu mesto-podeželje**, ki ga vodijo upravni organi, z ureditvijo, ki spodbuja sodelovanje širše javnosti in kmečke skupnosti. Za te pakte je treba izpolniti naslednje cilje:

- a) **Cilj 1: Obstajati mora teritorialni projekt ohranitve in razvoja** območij s primestnim kmetijstvom. Projekti morajo temeljiti tako na regionalnih in urbanističnih načrtih ter načrtih o uporabi zemljišč kakor tudi na posebni zakonodaji za ureditev trga s kmetijskimi zemljišči.
- b) **Cilj 2: Primestna zemljišča morajo ostati v kmetijski uporabi** s pomočjo instrumentov in mehanizmov, ki jamčijo nadaljnjo uporabo v ta namen, tako da čim bolj zmanjšajo urbanistični pritisk in uporabo zemljišč za nekmetijske dejavnosti ter olajšajo dostop do kmetijskih zemljišč.
- c) **Cilj 3: Integrirana oblika upravljanja**, ki temelji na **upravljalnem organu**, ki bi spodbujal in mobiliziral območja primestnega kmetijstva ter za dvignil zavest o njihovi vrednosti. To mora tudi zagotoviti dinamični in trajnostni razvoj prek obveze za upravljanje zemljišč na podlagi **rururbanih projektov** in pogodbenih odnosov med javnostjo, oblastmi in kmeti v obliki **pogodbe o trajnostnem kmetijskem upravljanju**.

3.2 Za dosego teh ciljev je nujno naslednje:

- a) **spodbujanje žensk in mladine za dejavno sodelovanje** v teritorialnih projektih in pogodbah o kmetijskem upravljanju, da bi tako obvarovali sedanji in prihodnji status teh območij;
- b) **javno prepričanje**, da kmetijstvo lahko jamči varnost živil, ker upošteva metode kmetovanja, ki so okolju prijazne in družbeno odgovorne;
- c) **priznanje pomembnosti vode pri utrditvi primestnih kmetijskih območij**; potrebna je posebna zakonodaja, ne zaradi omejevanja porabe vode za kmetijstvo, temveč zaradi uvedbe nove „vodne kulture“, ki temelji na omejevanju porabe površinskih voda in podtalnice ter ponovne uporabe vode, pridobljene prek čistilnih naprav za odpadne vode, v kmetijske namene;

- d) **utrditev primestnih kmetijskih območij** je treba doseči tako, da družba prepozna posebne težave, s katerimi se srečujejo ta območja;
- e) razvoj instrumentov in **ukrepov za povečanje prihodkov iz kmetijstva in učinkovitosti infrastrukture ter boljše zagotavljanje storitev za kmetovanje**;
- f) spodbujanje **sistemov proizvodnje in trženja, ki ustrezajo tržnemu povpraševanju**, s posebnim poudarkom na spodbujanju raznolikosti živil s spodbujanjem trajnostnega kmetovanja, ki je okolju prijazno in upošteva kulturno identiteto ter dobro počutje živali;

V Bruslju, 16. septembra 2004

- g) **racionalno izkoriščanje virov** (zlasti zemlje, vode in krajine) ter njihova **zaščita**.

3.3 Glede na negotov položaj, s katerim se srečujejo primestna kmetijska območja in evropsko primestno kmetijstvo kot celota, Evropski ekonomsko-socialni odbor meni, da je nujno potrebna ustanovitev **evropskega observatorija za primestno kmetijstvo**, ki ne bi le posredoval evropskega vidika na primestna kmetijska območja in kmetijsko dejavnost na teh območjih, temveč bi tudi deloval kot referenčni center za spremljanje, analizo in krepitev zavesti o stanju primestnega kmetijstva v Evropi in kot kraj, kjer bi se lokalne in regionalne oblasti ter različna evropska telesa lahko sestajala in razpravljala o teh vprašanjih ter oblikovala pobude za ohranitev in razvoj primestnih območij in kmetijstva na teh območjih.

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Roger BRIESCH
